

බුදු දහම දැක ගනිමු - 3

අනිච්චසංස්කෘත සූත්‍රය

2015 අප්‍රේල්

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2015 අප්‍රේල්

ISBN 978-955-41184-2-3

පොත පිළිබඳ විමසීම්:

මහාචාර්ය රවිඤ්‍ය කොග්ගලගේ

Email: koggalage@yahoo.com

Web: <http://ravi.harimaga.com>

Mobile : 0777234239

මුද්‍රණය:

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල

නුගේගොඩ

දු.ක: 011 4 870 333

ධම් දානය සඳහා නොමිලයේ බෙදා දීම පිණිසයි.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

සියළු දානයන් අතරින් ධම් දානය උතුම්වේ

පුණ්‍යානුමෝදනාව

කොටියාකුඹුර රැක්ගහතැන්න පදිංචිව සිට පරලොව සැපත් සෞඛ්‍ය සේවයේ නියුක්තව සිටි බී. එස්. රාජපක්ෂ පියාණන්ටත්, ගුරු මාතාවක් වූ එච්. රාජපක්ෂ මැණියන්ටත්, ගුරු මාතාවක් වූ කේ. එම්. කරුණානායක සුළු මවටත් පින් පිණිස CECB ආයතනයේ සේවයේ නියුතු ඉංජිනේරු මිත්සිරි රාජපක්ෂ මහතා, විජයන්ති රාජපක්ෂ මහත්මිය සහ එම දෙපළගේ ආදරණීය පුත් විශ්ව බුද්ධිම රාජපක්ෂ දරුවා විසින් මෙම ධර්ම දානමය කටයුත්ත සඳහා විශේෂ දායකත්වයක් ලබා දී ඇත.

එසේම පී. කේ. සිරිසේන පියාණන්, එච්. එම්. සිරිමාවතී මැණිකේ මැණියන්, ඩබ්ලිව්. ඒ. දසනායක විජේසිංහ පියාණන් සහ ඩබ්ලිව්. ඒ. යහපත්හාමි විජේසිංහ ආත්තාට පින් පිණිස දුදරුවන් විසින් කරන ධර්ම පරිත්‍යාගයකි.

එසේම වන්දලතා රණතුංග විසින් පරලොව සැපත් ආදරණීය දෙමාපියන්ට, සොහොයුරන්ට හා ආර්යදාස බොරළුගොඩ ස්වාමිපුරුෂයාණන්ට පිං පිණිසත්, රවින්ද කොන්ගලගේ මැතිතුමන්ට නිරෝගී සුවය හා දීර්ඝායු ප්‍රාර්ථනයක් උදෙසා කරන ධර්ම පරිත්‍යාගයකි.

සෑම සෙනසුරාදාවකම නුගේගොඩ සුභද්‍රාරාමයේ පැවැත්වෙන වැඩසටහන් වලට සහභාගි වෙමින් නොයෙකුත් ආකාරයට ධම්මය විමසීමට උදව් වෙමින්ද, මුද්‍රණයට දායක වෙමින්ද මෙම පොත නොමිලේ බෙදා හැරීමට උපකාර වූ සියලු දෙනාටත් මෙම උතුම් ධම් දානමය පින් නිවන් පිණිසම හේතු වාසනා වේවා.

මෙම උතුම් ධම්දානමය කුසල බලය හේතු කොට ගෙන මෙයට සහසම්බන්ධ වූ සියළුම දෙනාට නිදුක්, නිරෝගී සුවපත්භාවය ලැබීම පිණිසත්, මේ ගෞතම බුදු සසුනේදීම චතුරායඪී සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය පිණිසත්, නිවන් සුව අවබෝධය පිණිසත් හේතුවේවා.

සාදු! සාදු! සාදු!

පෙරවදන

නිවන් මග සෙවීමට මහත් උද්යෝගයක් ඇති මේ යුගයේ දහම පිළිබඳව පවතින නොයෙකුත් දුර්මත හඳුනාගෙන ඒවායින් මිදීමට ක්‍රීටිකයේ එන සූත්‍ර දේශනා ඉවහල් වනු ඇත. මෙහිදී මංගල සූත්‍රයේ දේශනා කොට වදාළ පරිදි ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමත්, ධර්මය සාකච්චා කිරීමත් උතුම් මංගල කරුණු බව සිහිපත් කොටගෙන, එම සාකච්චා නැවත නැවතත් කියවා නුවණින් විමසීමට උපකාරී වන පරිදි පොතක් වශයෙන් පළකිරීම බොහෝදෙනෙකුට ප්‍රයෝජනවත් බව 'බුදු දහම දැක ගනිමු' යන මාතෘකාව යටතේ පළ කල 1 සහ 2 පොත් කියවා අදහස් ඉදිරිපත් කල ගිහි පැවිදි බොහෝ දෙනෙකුගේ අදහස් වලින් පැහැදිලි විය. එබැවින් අද කාලයට ඉතා වැදගත් යයි හැඟුණු අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රය යටතේ සිදුකළ සාකච්චා කිහිපයක් 3 වැනි පොත ලෙස පළ කිරීමට අදහස් විය.

අනිච්ච හෝ අනිත්‍ය යනු පවතින දෙයක වෙනස්වීම බව එක් මතයකි. නිච්ච (කැමති) නොවන නිසා අනිච්ච බව තවත් අදහසකි. නමුත් මෙහිදී අපට වැදගත් වන්නේ වචනයක තේරුම නොව, නිවන් මාර්ගයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අදහස් කළ අනිච්ච සංඥාව යනු කුමක්ද යන්නයි.

අනිච්ච සංඥාව වැඩිය යුතු යයි බොහෝ තැන්වල සඳහන් වුවත්, කෙසේ වඩන ලද අනිච්ච සංඥාව නිවන් පිණිස හේතු වන්නේ දැයි මෙම සූත්‍රයෙන් පැහැදිලි කර ඇත. එමනිසා තම තමන්ගේ අභිමතය අනුව අදහස් පළකරනවාට වඩා, ඒවාගේම එල්බගෙන සිටිනවාට වඩා, බුදුන් වහන්සේ විසින් වදාළ අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රය සිහි නුවණින් විමසීම, කළාතුරකින් ලැබෙන ඝණ සම්පත්තියෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගැනීම සඳහාම හේතුවනු ඇත. නිවන් අවබෝධ වනතෙක්ම දහම අවබෝධ වන්නේ තම තමන්ගේ කෙළෙස් මට්ටම් වලට අනුව වන බැවින් මෙහි සඳහන් අදහස් එලෙසම පිළි නොගෙන නුවණින් විමසමින් මාර්ගය වැඩීමට උත්සාහ

දරීම සුදුසු වනු ඇත. නොයෙකුත් ගිහි පැවිදි ආචාර්ය වරුන් ඇසුරු කළත් මෙහි සඳහන් සියලු කරුණු මාගේ කෙළෙස් මට්ටමට වැටහෙන අදහස් බැවින් එහි වරදක් ඇතොත් එය ඔවුන්ගේ නොව මාගේම වරදක් බව සලකන්නවා.

මේ ධර්මදානයම කුසලය පරලෝසැපත් ඩී. ඩී. රත්නායක මෑණියන්ටත්, රංජිත් කොග්ගලගේ සොයුරාටත්, අනෙකුත් මිය ගිය සියලු ඥාතීන්ටත් අනුමෝදන් වේවා!! දැනට 94 වන වියේ සිටින දයාබර පියාණන්ට නිදුක් නිරෝගී සුවය සඳහාත්, පවුලේ සැමට නිරෝගී සුවය සහ ධර්මාවබෝධය සඳහාත් මෙම ධර්ම දානයම කුසලය හේතු වාසනා වේවා!! එසේම මෙම සාකච්ඡා පරිඝනක ගත කරමින් මුද්‍රණයට සුදුසු පරිදි සකස් කළ දිල් රුක්මි වීරරත්න මහත්මියටත්, මුද්‍රණයට දායක වූ සියලුම පින්වතුන්ටත්, ධර්ම සාකච්ඡා වලට සහභාගී වූ සියලු දෙනාටත් නිවන් අවබෝධය පිණිසම මෙම ධර්මදානයම කුසලය හේතු වාසනා වේවා!!

ධර්මදානයක් වශයෙන් මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදාහැරීමට ඕනෑම අයෙකුට අවසර ඇත. මෙහි පිටපතක් අන්තර්ජාලයෙන් ලබා ගැනීමට පහත සඳහන් වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න.

රවිඥ කොග්ගලගේ
Email: koggalage@yahoo.com
Web: <http://ravi.harimaga.com>
Mobile : 0777234239

අනිච්චසංඥා සූත්‍රය

(සංයුක්ත නිකාය 3 කොටස, බන්ධ සංයුක්තය පුළුප වර්ගය

10 වැනි සූත්‍රය)

2014 නොවැම්බර් මස 09 වැනි දින අන්තර්ජාලය හරහා
ඔස්ට්‍රේලියාවේ පින්චතුන් සමඟ පැවැත්වූ ධර්ම සාකච්ඡාව

අනිච්ච සංඥාව පිළිබඳව සාකච්චා කරන්න ඉතා වැදගත් කියලා මට හිතුවේ අද කාලයේ හුඟක් අයට අනිච්ච කියන වචනය මොකක්ද, අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ කොහොමද කියන එක ගැන නොයෙක් අදහස් අහන්න ලැබෙන නිසයි. මෙතැනදී බුද්ධ වචනය මොකක්ද, බුද්ධ දේශනාව මොකක්ද කියන එක පැහැදිලිව සඳහන් වෙන සූත්‍රයක් මේ අනිච්ච සංඥා සූත්‍රය. එහිදී අනිච්ච සංඥාව වැඩිය යුත්තේ කෙසේද, නැත්නම් අනිච්ච සංඥාව කියන්නේ මොකක්ද කියන එක පැහැදිලිව විස්තර කරණු ලබනවා. ඒ සූත්‍රයේ මූලදී උපමා රාශියක් දේශනා කරනවා. ඒක පටන් ගන්නේ අනිච්චසංඥා හිඤ්චෙ භාවිතා බහුලිකතා - ඒ කියන්නේ අනිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත්, බහුලව භාවිතා කළොත්, මොකක්ද වෙන්නේ? - සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති - සබ්බං කියන්නේ සියළු - කාමරාග - පරියාදියති කියන එක අපට හිතන්න පුළුවන් ගෙවිලා යනවා, ඝෂය වෙලා යනවා කියලා. සියළු කාමරාග ගෙවිලා යනවා. ඒ වගේම සබ්බං රූපරාගං පරියාදියති, සියළු රූපරාග ගෙවිලා යනවා. සබ්බං භවරාගං පරියාදියති - සියළු භවරාග ගෙවිලා යනවා. සබ්බං අවිජ්ජං පරියාදියති - හැම අවිද්‍යාවක්ම ගෙවිලා යනවා. සබ්බං අස්මිමානං පරියාදියති - අස්මිමානය, මම වෙමි කියන හැම මානයක්ම ගෙවිලා යනවා. සමුහනති - සමුහනති කියන්නේ සම්පූර්ණයෙන්ම, මුලින්ම ඉදිරිලා යනවා, ආයේ ඉතුරුවක් නැතුවම නැතිවෙලා යනවා. මොනවාද නැතිවෙලා යන්නේ? සියලු කාමරාග, සියලු රූපරාග, සියලු භවරාග, සියලු අවිද්‍යා, සියලු අස්මිමාන සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවිලා යනවා, මුලින්ම ඉදිරිලා යනවා.

ඒක තමයි පළවෙනි ඡේදයේ සාරාංශය. අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් මොකද වෙන්නේ කියන ප්‍රතිඵලය. සාමාන්‍යයෙන් මේ දුක නැතිකරන්න, නැත්නම් නිවන් අවබෝධ කරගන්න සිද්ධවෙන්න

ඕනේ ටික තමයි එතන තියෙන්නේ. කාමරාග, රූපරාග, හවරාග, අවිද්‍යා, අස්මිමාන සම්පූර්ණයෙන් නැති කරගන්න විදියක් තමයි අනිච්ච සංඥාව භාවිතා කිරීම, බහුලව වැඩීම - භාවිතා බහුලීකතා.

ඊළඟ ඡේදයේ තියෙන්නේ උපමාවක් - සෙය්‍යථාපී හික්කවෙ, සරදසමයේ කස්සකො මහානංගලෙන කසන්තො සබ්බානි මූලසන්තානකානි සම්පදාලෙන්තො කසති - ඒ කියන්නේ ගොවියෙක් සරත් කාලයේ මහා නගුලක් අරගෙන කුඹුරක් භානකොට විහිදිලා තියෙන සියලුම මුල් සිද්ධිදගෙන යන විදියට භානවා. එවමෙව බො හික්කවෙ - ඒ විදියට මහණෙනි, අනිච්චසංඥාභාවිතා බහුලීකතා - අනිච්ච සංඥාව භාවිතා කළොත්, බහුලව වැඩුවොත් සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති, සබ්බං රූපරාගං පරියාදියති, සබ්බං හවරාගං පරියාදියති, සබ්බං අවිජ්ජං පරියාදියති, සබ්බං අස්මිමානං පරියාදියති සමුහන්ති. කලින් කියපු විදියටම අනිච්ච සංඥාව බහුලව වැඩුවොත් හැම කාමරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම රූපරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම හවරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම අවිද්‍යාවක්ම ගෙවිලා යනවා, මම වෙමිසි කියන හැම අස්මිමානයක්ම ගෙවිලා යනවා, මුලින්ම ගැලවිලා යනවා. ඒකට උපමා කරන්නේ ගොවියෙක් සරත් කාලයේදී මහා නගුලක් අරගෙන (පොඩි නගුලක් නෙවෙයි) කුඹුරක් භානකොට ඒකේ විහිදිලා තියෙන සියලුම මුල් සිද්ධිදගෙන යන විදියට භානවා වගෙයි කියනවා මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් ඉහත දේවල් ගැලවිලා යන ස්වභාවය. ඒ වගේ මේ සූත්‍රයේ උපමා 10ක් තියෙනවා.

ඊළඟට බබ්බස්තණ කපන කෙනෙක් බබ්බස්තණ කපලා ඒවා අගින් අරගෙන යටිඅතටත් පොලනවා, උඩුඅතටත් පොලනවා, ඊටපස්සේ පැත්ත දානවා. ඒ විදියට ඒවා අයිත් කරනවා වගේ කියනවා අනිච්ච සංඥාව වඩන කෙනාගේ කලින් කියපු කාමරාග ආදී සියල්ලම දුරුවෙලා යන්නේ. තවත් උපමාවක් පෙන්වනවා අඹ පොකුරක් තියෙනවා, ඒ අඹ පොකුරේ මුල නැට්ට කපාදමු විට ඒ හා බැඳුනු යම්තාක් අඹ ඇත්ද, ඒ හැම අඹයක්ම එක පොකුරට බිම වැටෙනවා. ඒ වගේ තමයි මහණෙනි, මේ අනිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත්, බහුල වශයෙන් වැඩුවොත් මුලින් සඳහන් කල කාමරාග සිට අස්මිමානය දක්වා තියෙන ඒවා ගැලවිලා යන්නේ. ඒ වගේම කුටාගාරයක උපමාවක් දෙනවා පරාල තියෙනවා නම් ඒ හැම

පරාලයක්ම කැනීමඬලට නැඹුරුවෙලා ඒක පිහිට කරගෙන ඉන්නේ. එතන අග්‍ර වෙන්නේ කැනීමඬල. ඒ වගේ මෙතැනදී අනිච්ච සංඥාවම අග්‍ර වෙනවා. අනිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත් අනිත් ඒවා සම්බන්ධ වෙලා තියෙන්නේ ඒකට. එතකොට ඒවාත් ගැලවිලා යනවා කියන එක. ඒ වගේම යම්කිසි මුල්වල සුවඳක් තියෙනවා නම් කළුපිටි මලේ සුවඳ තමයි ඒ මුල් වලින් අග්‍ර වෙන්නේ. ඒ වගේ අනිච්ච සංඥාව උපමා කරනවා. ඊළඟට අරටුවල යම්කිසි සුවඳක් තියෙනවා නම් රත්සඳුන් අරටුවේ සුවඳ ඒ හැම එකකටම වඩා අග්‍ර වෙනවා. ඒ වගේ මේ විදියට අනිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත් අර ටික ප්‍රභානිය වෙනවා. ඒ වගේම මල්වල සුවඳක් තියෙනවා නම් සමන් මලේ සුවඳ තමයි අග්‍ර වෙන්නේ. ඒ වගේ අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් ඒ කියපු කරුණු මුලින්ම ඉදිරිලා යනවා. ඊළඟ උපමාවේ කියනවා යම් කුඩා රජවරු සිටිනවා නම් ඒ සියලු දෙනාම සක්විති රජුට අනුකූලවයි ඉන්නේ. සක්විති රජුපුරුවෝ තමයි අග්‍ර වෙන්නේ. ඒ වගේ අනිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත් ඒ කියපු කරුණු මුලින්ම ඉදිරිලා යනවා. ඒ වගේම තාරකා වල යම්කිසි ප්‍රභාවක්, දීප්තියක් තියෙනවා නම් ඒ සෑම දීප්තියක්ම වන්දයාගේ දීප්තියෙන් සොළොස් කලාවෙන් කොටසක් තරම්වත් වටින්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ දාසයෙන් එකක්වත් වටින්නේ නැහැ. වන්දයාගේ දීප්තියමයි තරු එළියට වඩා අග්‍ර වෙන්නේ. ඒ වගේ තමයි කියනවා මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් සිද්ධවෙන දෙය. ඒ වගේම සරත් කාලයේ වළාකුළු වලින් තොර එළිය වැටුණු අහසෙයි, හිරු අහසට නැගෙන කොට අහසේ පැතිර තිබූ සෑම අඳුරු ගතියක්ම සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවෙලා දිලිසෙනවා, බබළනවා. අතිශයින්ම බබළනවා. ඒ වගේ තමයි අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත්, බහුල වශයෙන් වැඩුවොත් හැම කාමරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම රූපරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම භවරාගයක්ම ගෙවිලා යනවා, හැම අවිද්‍යාවක්ම ගෙවිලා යනවා, මම වෙමියි කියන හැම මානසක්ම ගෙවිලා යනවා, මුලින්ම ඉදිරිලා යනවා.

එතැනට එතකල් එක එක උපමා දීලා පෙන්වනවා මේ අනිච්ච සංඥාව කොච්චර ප්‍රබලද කියලා. ඒකෙන් අයිත්වෙන කරුණු ගෙවිලා ගිහිල්ලා, ඉතුරුවක් නැතුවම ගැලවිලා යනවා කියනවා අනිච්ච සංඥාව භාවිතා, බහුලීකතා කෙරුවොත්, ඒ විදිහට වැඩුවොත්. ඊළඟට

තමයි වැදගත් කොටසට එන්නේ. කථං භාවිතා ව භික්ඛවෙඅනිච්චසඤ්ඤා කථං බහුලිකතා සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති - මොන විදිහට වඩන ලද, මොන විදිහට බහුල වශයෙන් වඩන ලද අනිච්ච සංඥාවද හැම කාමරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ? හැම රූපරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ? හැම භවරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ? හැම අවිද්‍යාවක්ම ගෙවා දමන්නේ? මම කියන ඒ හැම අස්මිමානයක්ම ගෙවා දමන්නේ, නැත්නම් මූලිත්ම නසා දමන්නේ කොයි විදියට බහුල වශයෙන් වඩන ලද අනිච්ච සංඥාවද කියලා ප්‍රශ්නයක් අහනවා. ඒකත් අහන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේමයි. කථං භාවිතා ව භික්ඛවෙ අනිච්චසඤ්ඤා කථං බහුලිකතා - මොන විදියට භාවිතා කරපු දෙයද, මොන විදියට බහුලව වඩන ලද අනිච්ච සංඥාවද?

ඊළඟට ඒකට බුදුරජාණන් වහන්සේම උත්තරය දෙනවා - ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛගමො: ඉති වෙදනා, ඉති වෙදනස්ස සමුදයො, ඉති වෙදනස්ස අත්ථඛගමො: ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤස්ස සමුදයො, ඉති සඤ්ඤස්ස අත්ථඛගමො: ඉති සංඛාරා, ඉති සංඛාරස්ස සමුදයො, ඉති සංඛාරස්ස අත්ථඛගමො: ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඛගමො. එතන පෙනෙනවා රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පහ ගැන තමයි මේ අනිච්ච සංඥාව වඩන්න තියෙන්නේ. කොහොමද වඩන්නේ - මේ තමයි රූපය කියලා - ඉති රූපං. මේ තමයි රූපයේ හටගැනීම, එහෙම නැත්නම් හටගන්න හේතු - ඉති රූපස්ස සමුදයො. මේ තමයි රූපයේ නැතිවීම, නැත්නම් හට නොගැනීම - ඒ කියන්නේ ඉති රූපස්ස අත්ථඛගමො - රූපයේ නැතිවීම. ඒ වගේම වේදනාව ගත්තොත් - ඉති වෙදනා - මේ තමයි වින්දනය, නැත්නම් විදීම. මේ තමයි ඒ වේදනාවේ සමුදය, මේ තමයි ඒ වින්දනයේ අත්ථඛගමය. ඒ වගේම මේ තමයි සංඥාව, මේ තමයි සංඥාවේ සමුදය, මේ තමයි සංඥාවේ අත්ථඛගමය, මේ තමයි සංස්කාරය, මේ තමයි සංස්කාර සමුදය, මේ තමයි සංස්කාරයන්ගේ අත්ථඛගමය. මේ තමයි විඤ්ඤාණය, මේ තමයි විඤ්ඤාණයේ සමුදය, මේ තමයි විඤ්ඤාණයේ අත්ථඛගමය - විඤ්ඤාණය කියන්නේ මේකයි, විඤ්ඤාණය හටගන්න හේතුවෙන් මේවා, විඤ්ඤාණය නැතිවෙන්නේ මේ නිසා.

මහනෙහි, ඔය විදියට බහුලව වඩන ලද අනිච්ච සංඥාව තමයි හැම කාමරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ, හැම රූපරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ, හැම භවරාගයක්ම ගෙවා දමන්නේ, හැම අවිද්‍යාවක්ම ගෙවා දමන්නේ, මම වෙමි කියන හැම අස්මිමානයක්ම ගෙවා දමන්නේ. ඒවා මුලින්ම නසා දමන්නේ. ඒවං භාවිතා බො හික්කවෙ අනිච්චසඤ්ඤා - ඒවං බහුලීකතා සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති, සබ්බං රූපරාගං පරියාදියති, සබ්බං භවරාගං පරියාදියති, සබ්බං අවිජ්ජං පරියාදියති, සබ්බං අස්මිමානං පරියාදියති, සමුහනති. එතැන අපට බුද්ධ දේශනාවම තියෙනවා - මොන විදියට වඩන ලද අනිච්ච සංඥාවෙන්ද මේවා මුලින්ම නසා දමන්නේ. මෙන්න මේ විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාව. කලින් සාකච්ඡා වලත් මම සදහන් කලා, අනිච්ච සංඥාව කියන කොට කරුණු 3ක් යෙදෙනවා. රූපයේ නම් අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ, රූපය කියන්නේ මොකක්ද? ඉති රූපං. ඊළඟට රූප සමුදය කියන එක. මේකයි රූප සමුදය. ඊළඟට රූප අත්ථඛණමය කියන එක. මේකයි රූපයේ නැතිවීම කියන කරුණු තුනම යෙදුනොත් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු අනිච්ච සංඥාව වැඩෙන්නේ. මේක නැවත වරක් නුවණින් හිතලා බලන්න හොඳයි අපි මේ ත්‍රිලක්ෂණය වඩන විටදී අනිච්ච, දුක්ඛ, අනාත්ම කිය කියා වඩන කොට අනිච්ච සංඥාවේදී ඔය විදියේ අදහසක්ද ගන්නේ? එහෙම නැත්නම් ඒක හදාගන්න අවස්ථාවක් වෙනවා - මොකද බුද්ධ වචනයට අනුව කාමරාග, රූපරාග, භවරාග, අවිද්‍යා, අස්මිමාන ගෙවලා දමන්න පුළුවන් මෙන්න මේ විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන්. අපට ඕනේ ඕනේ විදියට අනිච්ච සංඥාවක් වැඩුවාට මේවා ගෙවෙන්න විදියක් නැහැ.

දැන් හුඟාක් ප්‍රචලිතව තියෙන අනිච්ච සංඥාව තමයි වෙනස් වෙනවා කියන එක. වෙනස් වෙනවා කියන එකෙන් සමහර විට ගැඹුරට හිතුවොත් මේ අර්ථය ගන්න පුළුවන්. ඒ වුනාට අපි සාමාන්‍ය මට්ටමේ වෙනස් වෙනවා කියන එකෙන් මේ කරුණු තුනම අවබෝධ වෙනවාද කියන එක බලන්න ඕනේ. අපි කියනවා රූපයක් තියෙනවා ඒක වෙනස් වෙනවා කියලා. අපි හිතමු අපේ ශරීර රූපය කියලා. එකකොට ශරීරය ගැන මෙනෙහි කරන අය අනිත්‍ය මෙනෙහි කරනවා කියලා මේ ශරීරය වෙනස් වෙලා යනවා, පොඩි කාලයේ හිටිය හැටි

නෙවෙයි දැන්, දැන් ඉන්න හැටි නෙවෙයි තව වයසට යනකොට. එතකොට වෙනස්වීමක් තියෙනවා. ඒ දැකීමද අනිවිච්ච සංඥාව වැඩීම කියන්නේ? එහෙම නැත්නම් මේ ශරීර රූපය ගත්තොත් මේ රූපය මොකක්ද කියන කොට අපි හිතන ශරීරය. ඊළඟට හොයන්න කරුණු දෙකක් තියෙනවා. මේකේ සමුදය මොකක්ද, මේක හටගන්න හේතු මොනවාද? මේක නැතිවීම මොකක්ද? ඒ කියන්නේ සමුදය නැතිවුනොත් අත්ඵඛගමය කියන එක තමයි සිද්ධ වෙන්නේ. පිහිටන්නේ නැහැ, නිරෝධයි කියන එක.

ඔය කරුණු ටික එක පැත්තකින් මෙනන වැදගත් වෙනවා - අනිවිච්ච සංඥාව කියන්නේ මොකක්ද? අනිත් සූත්‍ර වගේ නෙවෙයි, අපි සංයුක්ත නිකාය ගත්තොත් සාමාන්‍යයෙන් බොහෝම කෙටි සූත්‍ර තියෙන්නේ, ඒ වුනාට කවර විදියට වඩන අනිවිච්ච සංඥාවෙන්ද මේවා ගෙවිලා යන්නේ, නැතිවෙලා යන්නේ කියන එක කියන්න කලින් උපමා රාශියක් දේශනා කරනවා. ඒකෙන් වැදගත්කමක් තියනවා, මොකද අනිවිච්ච සංඥාව අනිත් හැම සංඥාවකටම වඩා ප්‍රබලයි කියන එක. අන්තිමට ගත්ත උපමාවේ වළාකුලින් තොර අහසක හිරු අහසට නැගෙන කොට අහසේ පැතිර තිබූ සෑම අඳුරු ගතියක්ම සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවෙලා දිලිසෙනවා, බබලනවා, අතිශයින්ම බබලනවා කියනවා. ඔය විදියට තමයි උපමා කරන්නේ මේ අනිවිච්ච සංඥාව හොඳට වැඩුවොත්, බහුල වශයෙන් වැඩුවොත් සිද්ධවෙන දෙය. එතන අඳුර කියලා ගන්න තියෙන්නේ කාමරාග, රූපරාග, භවරාග, අවිද්‍යා, අස්මිමාන කියන කෙලෙස්. ඒවාට ඉතුරු වෙන්න විදියක් නැහැ අනිවිච්ච සංඥාව බහුලව වැඩුවොත්. මෙනත අපි අනිත් වඩන සංඥා වලට වඩා අනිවිච්ච සංඥාවට මූලික තැනක්, ප්‍රධාන තැනක් දීලා තියෙනවා. අපි ත්‍රිලක්‍ෂණය ගත්තොත් දුකක සංඥාව වඩන්න පුළුවන්, අනත්ත සංඥාව වඩන්න පුළුවන්. අනිවිච්ච, දුකක, අනත්ත. එතනත් ඒ තුනෙන්ම ප්‍රබල වෙනවා. ප්‍රබල වෙනවා කියන්නේ අර කරුණු ඉතුරු නැතුවම නසලා දමනවා කියන්නේ රහත්භාවය ලබන්නම උදව්වෙන සංඥාවක් අනිවිච්ච සංඥාව කියන එක. ඒක උපුටලා දක්වන්න තමයි මම හිතන්නේ මේ තරම් උපමා රාශියක් මෙතැනට ගත්තේ. සමහර විට හිතෙනවා ඇයි මෙව්වර මේ උපමා මේකට අවශ්‍ය වෙන්නේ කියලා. ඒ වුනාට බුදුකෙනෙක්

නිකරුනේ වචන නාස්ති කරන්නේ නැහැ. ඉතින් අපි ඒකෙනුත් අදහසක් ගන්න ඕනේ හරියට වඩන අනිච්ච සංඥාව කොච්චර ප්‍රබලද කියන එක. අපට අදහසක් ගන්න පුලුවන් අනිත් හැම භාවනාවකටම වඩා අනිච්ච සංඥාව වැඩිම බොහොම ප්‍රබලයි කියන කරුණ. ඊළඟට අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ කොහොමද, අනිච්ච සංඥාව කියන්නේ මොකක්ද කියන කරුණ ගත්තොත් ඔය සුත්‍රයෙන් එක අතකට මුළු බුදුදහමම විස්තර වෙනවා කියලත් හිතන්න පුළුවන්.

සාකච්චාවේදී නැගුණු ප්‍රශ්න සඳහා උත්තර:

උත්තරය: ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛාමො - මේක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියලා. එතන අපි තෝරගන්න ඕනේ මොකක්ද මේ ඉති රූපං කියන්නේ - මෙන්න මේකයි රූපය කියලා අදහස් කරන්නේ මොකක්ද කියන එක. ඉති රූපං කියන එකෙන් පටන් ගන්න තියෙන්නේ. ඉති රූපං කියලා මොකක්ද අදහස් කරනවා ඇත්තේ? මෙතන රූපයක් නැති බව දකිනවාද නැත්නම් තියෙන රූපයක් දිහා යම්කිසි මෙනෙහි කිරීමක් කරනවාද. තියෙන කියන කොට එතන අදහස් වෙන්නේ සමහර විට යථාභූත ස්වභාවය නොවෙන්න පුළුවන්. මොකද අනිච්ච සංඥාව වඩන්න තියෙන්නේ මතක තියාගන්න රහතත් වහන්සේට නෙවෙයි, තවම මේ මාර්ගය වඩන කෙනාටයි. එතකොට මාර්ගය වඩන කෙනා ලෝකය ගැන, නැත්නම් රූප ගැන යම්කිසි වැරදි හැඟීමක ඉන්නේ. එතකොට රූප සංඥාව මොකක්ද කියලා ඇත්ත ඇති හැටි තේරුම් ගන්න ක්‍රමයක් විදියටයි මම මේ අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන එක දකින්නේ. එතකොට ඒ සංඥාව වැඩීමෙන් එන ප්‍රතිඵලය හැම කාමරාගයක්ම ගෙවා දමන්න විදියක් තමයි අනිච්ච සංඥාව වැඩීමේ ප්‍රතිඵලය. එතකොට කාමරාගය තියෙන කෙනාට ඒකෙන් මීදෙන්න දේශනා කරපු ක්‍රමයක්. මෙතන කාමරාග කියන කොට අපට ගන්න වෙනවා කාමලෝක වල කාම වස්තූ කියන දේවල්. ඒවා හුඟක් වෙලාවට රූප හැටියට තමයි අපි හඳුනා ගන්නේ. මට අදහසක් එනවා ඉති රූපං කියලා දේශනා කරන්නේ අපට යම්කිසි දෙයක් දැනට රූපයක් කියලා හිතෙනවා නම්, ඒ කියන්නේ මේ ලෝකයට අයිති හැම දෙයක්ම රූප කොටසට දමන්න පුළුවන්. අපි මොනවාම හරි දැනගත්තා නම් මේ

ලෝකයට අයිතියි කියලා, ඒවා තමන්ගේ ශරීර හෝ අනුන්ගේ ශරීර හෝ සත්ව ශරීර වෙන්න පුළුවන්, සජීවී රූප. එහෙම නැත්නම් සවිඤ්ඤාණික රූප කියන රූප වෙන්න පුළුවන්. ඊළඟට අවිඤ්ඤාණික රූප - මේස, පුටු, ගස්, ගල්, ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන ඉර, හඳ, කාරකා වගේ අපි මේ ලෝකය හැදිලා තියෙනවා කියලා හිතන රූප සියල්ලම. එතකොට යම්කිසි කෙනෙකුට හිතෙනවා නම් මේක රූපයක් කියලා, එහෙම අදහසක් එනවා නම් - ඒක හරිද වැරදිද කියන කථාව නෙවෙයි - අපි ඉන්න මට්ටමේදී මෙන්න මේක රූපයක් කියන අදහස එනවා නම් එතැනින් පටන් ගන්න කියන එකයි මේ කියන්නේ කියලයි මට අදහස් වෙන්නේ. ඉති රූපං කියන එකෙන් පටන් ගන්න. තමන් රූපය කියලා තේරුම් අරන් තියෙන්නේ මේකටයි කියන එක. මේකට මම රූපය කියලා කියනවා, තව විදියකට කිව්වොත් - ඉති රූපං. ඒ සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා දකින මට්ටම. ඒ මට්ටමේ ඉඳන් ලෝකෝත්තර දෑක්මකට ගෙනියන්න මාර්ගයක් තමයි අනිච්ච සංඥාව වැඩීම කියන්නේ.

අනිච්ච සංඥාව වැඩීමේ ප්‍රතිඵලයක් තමයි - අපි පළවෙනි ප්‍රතිඵලය ගත්තොත් - සෑම කාමරාගයක්ම ගෙවා දමනවා. මුලින්ම උපුටලා දමන්න තරම් ප්‍රබලයි මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩීම. එතකොට රූපයේ ඇත්ත ඇති සැටි, යථාභූත ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්න මාර්ගයක් විදියට අපට සලකන්න පුළුවන් මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩීම, භාවිතා කිරීම, බහුලීකතා කිරීම.

උත්තරය : පළමුවෙන් අපි රූපයක් කියලා කියන්නේ මොකටද කියන තැනකින් පටන් ගන්න. ශබ්දයක් නිසා කුරුල්ලෙක් ගැන දැනගත්තා නම් කුරුල්ලා අපට රූපයක්. මේ ලෝකයට අයිති මොනවා හරි අපි දැනගත්තා නම් (කුරුල්ලා ලෝකයට අයිති දෙයක්, තව විදියකට සජීව ශරීරයක් නැත්නම් තවත් සත්වයෙක් කියන මට්ටම තමයි සාමාන්‍ය දැකීම). ඒ කියන්නේ තවත් ජීවියෙක්. අපි පුද්ගල හැඟීමකුත් දාලා තියෙනවා. එතකොට සත්ව පුද්ගල හැඟීමක්. දැන් සත්වයා කුරුල්ලා කිව්වත් අපි විශ්වාස කරනවා නේ නැවත වෙන ජීවිතයකදී මේ සතා සමහර විට මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා ඉන්න ඇති. නැතිනම් දෙවිකෙනෙක්, නිරි සතෙක් වෙන්න ඇති. සජීව නැත්නම්

සවිඤ්ඤාණක රූප කියන කොට සත්ව පුද්ගල හැඟීමෙන් තමයි අපි සාමාන්‍යයෙන් භාරගන්නේ. ඒවත් රූප කොටසටම අයිති වෙනවා.

උත්තරය : අපි ඇහෙන්න දැකලා නෙවෙයි මේ වෙලාවේ දැනගත්තේ, නමුත් කණෙන් ඇහුනු ශබ්දයක් නිසා. එතකොට ඇහෙන්න දකින දේවලුත් රූප මට්ටමට ගන්න පුලුවන්, කණ නිසා දැනගන්න දේවලුත් - ඒ කියන්නේ ශබ්ද සංඥා නිසා යම්කිසි රූපයක් ගැන දැනගන්නා නම් ඒවත් රූප ගණයට වැටෙන්නේ. ඒක මේ සලායතනයටම දමන්න පුලුවන්. ගදක් සුවදක් නිසා, ආසුරාණය නිසා - අපි හිතමු හොඳ කැම සුවදක් එතකොට කැම පිගානක්, ආහාරයක් මතක් වෙන්න පුලුවන්. ඒකත් ලෝකයට අයිතියි. අපි භාර අරන් තියෙනවා මෙහෙම රූපයක් කියලා. මේකෙන් තමයි සංඥාව අපට ලැබුනේ කියන අදහසක් එනවා. එතකොට මොන ආයතනයෙන් ගත්තත් ලෝකයට අයිති රූපයකට අපි සම්බන්ධ කරනවා. නිකන් හිතලා බලන්න කිසිම ශබ්දයක් අහන්න පුළුවන්ද ඒකට තේරුමක් නොදී. තේරුමක් කියන්නේ ලෝකයට අයිති රූපයකට සම්බන්ධ නොකර. මේ ශබ්දය මේකට අදාළයි කියලා සම්බන්ධ නොකර ටිකක් උත්සාහ කරලා බලන්න - මම මේ ශබ්දය ඇහුවා කිසිම රූපයකට සම්බන්ධ නොකර - ඒ කියන්නේ ලෝකය ගැන කිසිම අවබෝධයක් නැතුව මේ ශබ්දය ඇහුවා කියන මට්ටමකට එන්න පුලුවන්ද? මම හිතන්නේ සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී හරිම අමාරු වැඩක්. අපි කණෙන් ශබ්ද සංඥාවක් ඇහුවාට හැම තිස්සේම ඒකට අදාළ මොනවා හරි රූපයක් ගැටගහලා තියෙනවා. ඒකට සම්බන්ධ කරලා තියෙනවා. එතකොට ඒවායින් එනවා අපි ඉති රූපං කියන මට්ටමට ගන්න රූප. එතකොට ඇහූ නිසා දැනගන්න ඒවත් රූප, කණ නිසා දැනගන්න ඒවත් රූප, ඒ වගේ නාසය, දිව, කය, මනස නිසා වෙන්වත් පුලුවන් - ඒ සියල්ලම රූප. එතන මම රූප කියන එකටම තමයි පොදුවේ ලෝකය කියලා ගත්තේ. ඒ කියන්නේ අපි දන්න ලෝකය. සාමාන්‍ය මට්ටමේදී ලෝකය එතකොට මේ ආයතන වලට සාපේක්ෂව බාහිරව තියෙන දෙයක්. එතකොට ආයතනයකින් දැනගන්න සියල්ලම බාහිර ලෝකයට අයිතියි කියලා හිතන දේවල් අපි රූප ගණයට දමනවා. එතකොට එතනින් ඉති රූපං කියලා පටන් ගන්න පුලුවන්.

දැන් බාහිර ඒවා කියන කොට එහෙනම් අභ්‍යන්තර ලෝකයක්, නැත්නම් අභ්‍යන්තර රූප නැත්ද කියලා හිතෙන්න පුළුවන්. අභ්‍යන්තර ටිකක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියන ටිකක් රූප ගණයටම තමයි වැටෙන්නේ. ඊළඟට ඒවාට අරමුණු වෙන බාහිර දේවල් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ කියන ඒවායින් අපට දෙන්නේ පොදුවේ ගත්තොත් රූප කියන එක. ඔතන රූප කියලා කියන්නේ ඇහෙන් දැකින ඒවාම විතරක් නෙවෙයි. පොදුවේ ආයතනයකින් අත්දැකින ලෝකයට අයිති ස්වභාවයක්. එතකොට ඒ රූපය අපි භාරගන්න ගතියක් තියෙනවා ඒක රූපයක් කියලා. ඒ රූපයක් කියලා භාරගන්න ගතිය තමයි ඒ රූපයේ බැසගැනීම, නැත්නම් රූපය පිළිගැනීම, නැත්නම් රූප උපාදානය කියන්නේ. අප්‍රේක්ෂාසාය තිට්ඨති කියන වචනය යෙදෙනවා. මෙන්න මෙහෙම රූපයක බැස ගන්නවා. බැස ගන්නවා කියන්නේ ඒක එහෙම්මමයි කියලා පිළිගන්නවා. ඒ පිළිගන්න කොට අර ලෝකයට අයිති දෘෂ්ටි ටිකකටත් යනවා. එක දෘෂ්ටියක් තමයි මේක පවතින ස්වභාවයක්, ඒ කියන්නේ නිත්‍ය සංඥාවට යනවා. ඕකේ ඇත්ත ඇති හැටියට බලන කොට අනිත්‍යයි.

නමුත් අනිච්ච සංඥාව තවම වඩලා නැතිකෙනාට, සංසාරයේ යන කෙනාට තියෙන්නේ නිත්‍ය සංඥාවේ රූපයක්. ඒ නිසා තමයි ඒ රූපය ගැන කථා කරන්න පුළුවන්, සතුටුවෙන්න පුළුවන්. නිත්‍ය සංඥාව කියන කොට මේ විදියට තේරුම් ගන්න. ඒක අපි දැනගන්න මොහොතේත් මේ රූපය තියෙනවා. එනම් ආයතනයකට අහුවෙන මොහොතේදීත් මේ රූපය තියෙනවා. ඊට මොහොතකට කලින් මේ රූපය තිබුණා. ඊළඟට ඊට මොහොතකට පසුවත්, අනාගතයේත් මේ රූපය අත්දැකින්න හැකියාවක් තියෙනවා. අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියන තුන් කාලයටම අයිතියි - පැවැත්මක් දීලා. ඒක සමහර විට මීට තත්පරයකට කලින්, දැන්, ඊළඟ තත්පරයේ වෙන්නත් පුළුවන්, එහෙම නැත්නම් ඊයේ, අද, හෙට නැත්නම් මාසයකට කලින්, අද, ලබන මාසයේ - කාලයේ ඕනේ තරම් එහාට මෙහාට යන්න පුළුවන්. ඒක සුළු වුනත්, දීර්ඝ වුනත් තේරුම් ගන්න පැවැත්මක් දීලා. ඒ කියන්නේ 'ඇත' කියන දෘෂ්ටියට ගිහිල්ලා. ඒ නිසා තමයි අපට ඒ ගැන කථා කරන්න පුළුවන්, සතුටු වෙන්න පුළුවන්, ඒකේ බැසගත්තා කියන්නේ

- අභිනන්දනී, අභිවදනී, අජ්ඣෙය්‍යාසාය නිට්ඨනී කියන වචන තුනම යෙදෙනවා. ඔය ස්වභාවයේ දෙයක් තමයි දැන් අපි රූපයක් විදියට මේ මට්ටමේදී භාර අරන් තියෙන්නේ. එතකොට ඒ මට්ටමේ රූප තමයි අපට ලෝකයේ වටපිටාවේ දකින්න, අත්දකින්න (දකින්න කිව්වහම ඇහෙන්න විතරක් නෙවෙයි) මේ ආයතන භාවිතා කරලා අත්දකින්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඕකට තමයි අපි සාමාන්‍යයෙන් ලෝකය කියලා කියන්නේ. රූප කියලා කියන්නේ ඉති රූපං. එතකොට ඕවටම නේද අපේ කෙළෙස් ඇතිවෙන්නේ? කෙළෙස් කියන්නේ රාග, දෝෂ, මෝහ ඇතිවෙන්නේ ඕවාටම නේද? කෙළෙස් වලින් ගත් රූප නේද අයිති කරගන්න හදන්නේ? අපි එක්කෝ ඇලෙන්නේ හරි ගැටෙන්නේ හරි මේවා නිසා නේද? එතකොට අර කියපු කාමරාග සිට අස්මිමාන දක්වා වචන ටික ඔක්කෝම ඔතැනට යෙදෙනවා.

එතකොට මතක තියාගන්න සාමාන්‍ය සත්වයා ඉන්න මට්ටමේදී මේ යෙදෙන කෙළෙස් ටික ගෙවා දමන්න උපක්‍රමයක් තමයි අනිච්චසංස්ඤ්ඤා සූත්‍රයේදී පෙන්වලා දෙන්නේ. එතකොට අනිච්ච සංඥාව කියන එක මේ විදියට භාවිතා කළොත්, බහුලව භාවිතා කළොත් මේ කියන දේවල් වලින් මිදෙන්න පුළුවන්. මිදෙන්න පුළුවන් කියන එක තව විදියකට බලන්න - ඒ රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්න විදියක්, ක්‍රමයක්, තව විදියකට කිව්වොත් ඇත්ත ඇති සැටි දැකීමේ මාර්ගයක් උපද්දවා ගන්න විදියක් මේ සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා.

උත්තරය : ඇස ගැනද, නැත්නම් ඇස නිසා දැනගන්න රූපය ගැනද? සමහර විට ඉස්සෙල්ලා බලන්න ඕනේ මොකක්ද, එහෙම නැත්නම් අපි ඔය දෙකම ගැන බලන්න ඕනේද, ඕකේ පිලිවෙලක් තියෙනවාද කියන ගැටළු එන්න පුළුවන්. මේ සූත්‍රයට අනුව බලන කොට රූපය කියන්නේ මොකක්ද? ඉති රූපං කියන එකෙන් පටන් ගන්න තියෙන්නේ. රූප කියන කොට අපට ටිකක් පැටලෙන තැනක් තමයි අපි ඇසට අරමුණු වෙන්නේ රූප කියලා කියන්න පුරුදුවෙලා තියෙනවා. ඇසට අරමුණු වෙන රූප විතරද මෙතන අදහස් වෙන්නේ? ඒවක් රූප ගණයට වැටෙනවා. ඒ වුනාට අනෙක් ආයතන වලින් දැනගන්නේ රූප ගැනමයි. ඒ වගේම අභ්‍යන්තර ආයතන ටිකක් රූප ගණයටම වැටෙනවා. ඇස කියන්නේ රූපයක්. ඇසෙන්

දැනගන්නෙන් රූපයක්. කණ කියන්නෙන් රූපයක්. කණ නිසා දැනුවත් වෙන්නෙන් රූප ගැන. ඒ විදියට සලකන්න ඕනේ. ඒ කියන්නේ අභ්‍යන්තර ආයතන කිව්වත් රූප, බාහිර ආයතන කිව්වත් රූප ගණයට දමන්න වෙනවා. එතකොට ඒ රූප වල ලක්ෂණ ටික ඒ හැම එකකටම පොදුයි.

තවත් සූත්‍ර කීපයක සඳහන් වෙනවා ඒක දකින්න පුලුවන් - ඇහැයී, ඇහැට අරමුණු වෙන රූපයී ගත්තොත් එතන රූපය පිරිසිදු දැක්කොත් අනිවාර්යයෙන්ම ඇස පිරිසිදු දැකීමකුත් සිද්ධ වෙනවා. අභ්‍යන්තර ආයතන, බාහිර ආයතන කියන යුගලයක් නේ පොදුවේ ආයතනය කියලා ගත්තහම. වක්‍රායතන-රූපායතන කියන්න පුලුවන්. සෝත්තායතන-ශබ්දායතන කියන්න පුලුවන්. අප්‍රකාශන-බහිද්දායතන. එතැන මෙහෙම සිද්ධියක් තියෙනවා - එක ආයතනයක් පිරිසිදු දැක්කොත් - ඒ කියන්නේ ඇසයි-රූපයී ගත්තොත්, රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටි හරියටම අවබෝධ කලොත්, ඒකම ඇති ඇස අවබෝධ කරන්නත්. ඒ වගේම ඒකේ අතින් පැත්තත් හරියනවා. යම්කිසි කෙනෙක් ඇස ඇත්ත ඇති හැටියට - යථාභූත ස්වභාවය අවබෝධ කලොත්, ඇසෙන් දැනගන්න රූප ගැනත් අවබෝධ කරනවා. එතකොට ඔය දෙකම මෙනෙහි කරලා දෙකම ගැන අවබෝධ කලත් ඒත් ඒ අවබෝධයටම එනවා. එතකොට පොදුවේ රූපය ගැන අවබෝධ කරන්න නම්, කරන්න ඕනේ මොකක්ද කියන එක තමයි මෙතන සඳහන් වෙන්නේ - අනිච්ච සංඥාව වඩන්න, භාවිතා කරන්න, බහුලව වඩන්න. මොකක් ගැනද? රූපය ගැන, වේදනාව ගැන, සංඥාව ගැන, සංඛාරය ගැන, විඤ්ඤාණය ගැන. ඔය පහේම අනිච්ච සංඥාව වඩන්න. ඒකේ එකක් තමයි අපි දැන් රූපය කියන එක ගත්තහම මතක තියාගන්න ඇස කියන එකත් අපට රූපයක්. ඇසෙන් දැනගන්නෙන් රූප ගැන. කණ කියන එකත් රූපයක්, කණෙන් දැනගන්න ශබ්ද සංඥා වලට අදාලව එන්නෙන් රූප. රූප සම්බන්ධ අදහසක් අපි ගන්නේ. ඇසෙන් දැනගන්නෙන් රූප සංඥා මාත්‍රයක් වුනාට අපි පුරුදුවෙලා තියෙන්නේ සංඥාවෙන් නවත්වන්න නෙවෙයි. ඒකට අදාල බාහිරව පවතින - තව විදියකට කිව්වොත්, තව ටිකක් විස්තර කලොත්, සතර මහා ධාතුවෙන් හැදුනු ඵලියේ තියෙන රූපයක් තමයි මේ ඇහෙන් දැනගන්නේ කියන මට්ටමකට යනවා. ඒවා

තමයි ලෝකයට අයිති දේවල් කියලා අපි සාමාන්‍යයෙන් පිලිගන්නෙ. එතකොට එතන තියෙන වැරදි දෘෂ්ටීන් මත අපි ඉන්නේ. ඒ නිසා තමයි මේ සංසාරයේ යන්නේ.

එතකොට ඒ දෘෂ්ටි වලින් මිඳෙන්න උපක්‍රමයක්, මාර්ගයක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයෙන් පැහැදිලිව පෙන්වලා දෙන්නේ. එවිට වැරදි දෘෂ්ටි වලින් මිඳෙන්න පුලුවන්. ඒ සඳහා මේ අනිච්ච සංඥාව බහුලව වඩන්න කියලා දේශනා කරනවා. කොහොම වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන්ද ඔය මූලාවන් වලින් මිඳෙන්න පුලුවන්? අන්න ඒකට උත්තරයක් දෙනවා. රූපය ගැන නම් අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ, මේ ආකාරයේ ජාති 3ක් බලන්න තියෙනවා. මොකක්ද? රූපය කියන්නේ මේකයි - ඉති රූපං. ඊළඟට ඒකේ සමුදය මොකක්ද, අත්ථඛණමය මොකක්ද. ඔය තුනම බැලුවොත් තමයි අනිච්ච සංඥාව වැඩුවා වෙන්නේ. එහෙම වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන් තමයි මේ කෙලෙස් නසා දමන්නේ. මුලින්ම උදුරුලා දමන්නේ. අපේ තියෙන වැරදි දෘෂ්ටි ටිකෙන් මිඳෙන්න පුලුවන්කම තියෙන්නේ මෙන්න මේ විදියට අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත්.

උත්තරය : අපි ධර්මය දැනුම විදියට දැනගැනීම එකක්, මේක දැකීම කියන එක තව එකක්. ජානං එස්සං කියලා වචන දෙකක් තියෙනවා. අපි ධර්මය දන්නවා කියලා හිතාගත්තාට අපට තියෙන්නේ දැනුම. අර පොතේ මෙහෙම තියෙනවා, අර ස්වාමීන් වහන්සේ මෙහෙම කීව්වා කියලා අනිත් පැත්තට දමා ගත්ත ටිකක්, කොහෙන් හරි ගත්ත ටික වමාරනවා මිසක් ඒක තමන්ගේ දැක්මක්, අවබෝධයක් විදියට ද මේ කියන්නේ? හුඟක් අය පිලිගන්නවා ඇති අපට පහසුවෙන් වෙනස් වීම දකින්න පුලුවන් රූප ස්වභාවයන් තියෙනවා. ආලෝරසන්ටි බල්බි එකක සමහර වෙලාවට ගැස්සෙන ස්වභාවයක් දකින්න පුලුවන්. එහෙම නැත්නම් අපි පහන් දූල්ල ගත්තොත්, එතන අපට නුවණින් විමසලා තේරුම් ගන්න හැකියාවක් තියෙනවා අපි දන්න සාමාන්‍ය විද්‍යාවක් එක්ක දූල්ල කීව්වාට ඔතන තියෙන්නේ තෙල් බිංදුවක්, මේ මොහොතේ තිරයක දැවීමක්, මේ මොහොතේ ඒකට යෙදුන ඔක්සිජන් ටිකක් නිසා ඇතිවුනු එලයක් ඒ මොහොතේ දූල්ල. තවත් සුලු මොහොතකට පස්සේ තියෙන දූල්ලට කලින් දූල්ලට සම්බන්ධ වුනු තෙල් ටිකවත් තිරයවත් ඔක්සිජන් ටිකවත් සම්බන්ධ

නැහැ. එතකොට අලුත් තෙල් ටිකක්, තිරයේ අලුත් කොටසක් දූවෙන්, අලුත් ඔක්සිජන් ටිකක් (කලින් එකට සම්බන්ධ නැති). මේ නිසා හටගන්න දූලි කියන එක වෙනමම ප්‍රතික්‍රියාවක එලයක්.

ඕක නුවණින් හිතුවොත් එකපාරට අපි දැක්කහම අන්න දූලිලක් තියෙනවා කියන ලෝකයට අයිති දැක්ම පොඩ්ඩක් කඩාගන්න පුලුවන්. එතකොට එතන නුවණින් විමසීමක් වෙනවා. ඔය විමසීමේ බලන්න මේ කියපු කරුණු ටික යෙදිලා නැන්ද කියලා. දූලිල කියන එක අපි පටන් ගත්ත රූපය. මොකද ඒක ලෝකයට අයිති දෙයක්, ඇහැට අරමුණු වෙන දෙයක්, එතකොට ඒක රූප ගණයට දමන්න පුලුවන් දෙයක්. එතකොට සාමාන්‍ය කෙනා, අර ටික හිතන්න කලින් කෙනා හිතන්නේ දූලිලක් තියෙනවා කියලා. එතකොට ඒ පවතින දූලිලක් ගැන කථා කරන්න පුලුවන්. ඒ දූලිලට පැවැත්මක් දීපු දෙයක්. ක්ෂණිකව ඇතිවෙලා නැතිවෙන ස්වභාවයක් නෙවෙයි. ඒකයි පැවැත්මක් දෙනවා කියන එක. මීට මොහොතකට කලිනුත් මේක තියෙනවා, දැනුත් තියෙනවා, අනාගතයෙන් තියෙනවා කියලා කියන්න පුලුවන් නම් අපට ඒ දෙය ගැන 'දෙයක්' කරලා කථා කරන්න පුලුවන්කමක් තියෙනවා. ඒක තමයි මේ ලෝකයා ඉන්නේ නිත්‍ය සංඥාවේ කියන්නේ. නිත්‍ය සංඥාවෙන් ගත්තොත් විතරයි දෙයක් ගැන කථා කරන්න පුලුවන්. එතන අපි පටන් ගන්න තැන රූපය දූලිල - ඉති රූපං - එතකොට දූලිලේ නියම ස්වභාවය අවබෝධ කරන්න නම් අපට යන්න වෙනවා ඉති රූපස්ස සමුදයො - මොකක්ද මේ රූපයේ සමුදය. සමුදය හොයන කොට පෙනෙනවා එක්තරා විදියක - මේ උපමාවේ ගත්තොත් තෙල්, තිරය, ඔක්සිජන් වගේ දේවල් සමුදය වෙලා තියෙනවා. එතකොට ඒවා නොයෙදුනා නම් දූලිලක් ගැන කථා කරන්න බැහැ. දූලිලක් විද්‍යාමාන වෙන්නේ නැහැ. ඒක අත්පිටිමය. ඔන්න ඔය තුන බලන කොට දූලිලේ ඇත්ත ඇති හැටියක් - අර මුලින් ගත්ත දෘෂ්ටියට වඩා - තියෙන දූලිලක් කිව්වාට වඩා වෙනස් දැක්මක් එනවා. ඒ වගේ අවබෝධයක් කරා ගෙනියනවා මේ ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්පිටිමො කියන කොට.

අපට දූලිලේ ඔහොම හිතාගන්න පුලුවන් වුනාට හැම රූපයේම ඔහොම හිතාගන්න පුලුවන්ද? ඔතන තමයි ගැටලුව එන්නේ. ඒ වගේ වෙනස්වීම ටිකක් නුවණින් හරි බලන්න පුලුවන් එකක

එහෙම හිතනාට - උදාහරණයක් විදියට තමන්ගේ ඉදිරියෙන් තියෙන කොමිපියුටර් එකෙන් ඔය විදිහට වෙනස්වෙන ස්වභාවයක්ද තියෙන්නේ? ඕක තියලා තියෙන මේසයත් ඔය වගේද? එහෙම දකින්න සාමාන්‍ය ලෝකයාට අමාරුයි. මොකද අපි පුරුදු කරලා තියෙනවා රූපය නිත්‍ය සංඥාවෙන් ගන්න ස්වභාවයක්. එතකොට නිත්‍ය සංඥාව කියන එක විපල්ලාසයක්. මේ ලෝකයා ඇත්ත ඇති හැටි විපරිත කරලා ගත්ත ස්වභාවයක්. අනිත්‍ය ස්වභාවයේ අනිත් පැත්ත - නිත්‍ය. මේකට කියනවා විපල්ලාස කියලා. සතර විපල්ලාස වලින් එකක්. නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, සුභ කියන ඒවායේ නිත්‍ය සංඥාවේ තමයි මේ ලෝකයට අයිති දැක්මේදී ඉන්නේ. එතකොට ඒක ඉක්මවා ගිහින් ලෝකෝත්තර දැක්මට යන්න අවබෝධයක් ගන්න මාර්ගයක් විදියට යොදාගන්න පුලුවන් මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩිම. එතනදී තේරුම් ගන්න අනිච්ච සංඥාව කියලා අපි දූල්ල හෝ බල්බි එක වෙනස් වෙනවා කියලා බලනවාද, එහෙම නැත්නම් ඒක බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නපු විදියට බලනවාද? එනම් රූපය කියන්නේ මේකයි, රූප සමුදය මේකයි, අත්ථඛගමය මේකයි. ඔය පිලිවෙලට බලනවාද? මෙතන සහතිකයක් දෙනවා මේ විදියට අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් සෑම කාමරාගයක්ම, රූපරාගයක්ම, භවරාගයක්ම, අවිද්‍යාවක්ම ගෙවලා දමන්න පුලුවන් කියන එක. ඒ කියන්නේ අවිද්‍යාවත් සම්පූර්ණයෙන් ගෙවලා දමන්න පුලුවන් විදියක් මෙතනින් පෙන්නලා දෙනවා.

ඒ පණිවිඩයයි අපි මෙතන ගන්න ඕනේ. එතකොට කරන්න ඕනේ කොහොමද, කරන්න ඕනේ මොකක්ද කියන එකට උත්තරය සඳහා මෙතනින් යම්කිසි අවබෝධයක් ගන්න පුලුවන්. තව විදියකට කිව්වොත් ඇත්තටම සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න අවශ්‍ය දේවල් ටික මෙතන තියෙනවා. සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න අවශ්‍ය ටික මේ සූත්‍රයේ අනිච්ච සංඥාව කියන එකේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. ඒ පෙන්නපු විදියට - මෙන්න මේ විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන් තමයි මේවා ගෙවා දමන්නේ. මේවා සම්පූර්ණයෙන්ම මුලින් උදුරා දමන්නේ කියන පණිවිඩයයි අපි ගන්න ඕනේ. නැතුව අපට ඕනේ විදියට අනිච්ච

සංඥාවක් වැඩුවාට අර කියන ප්‍රතිඵල ලැබෙයිද කියන එක හොඳට හිතලා බලන්න ඕනේ එකක්.

උත්තරය : අධිවචන සම්ප්‍රේෂණය, පටිස සම්ප්‍රේෂණය නැත්නම් එක්ස නිරෝධයක් දක්වා යන්න පුළුවන්ද රූපය පිරිසිදු දක්කොත් කියන කරුණට එමු, මොකද ඒක හුඟක් වැදගත් කොටසක්. නමුත් ඒක තේරුම් ගන්නත් පහසු නැහැ. ඒ ගැන නැවත නැවතත් කථා කරන්න වටිනවා. සමහර විට ඇයි මේ රූපය ගැනම විස්තර කරන්නේ නාමය ගැන කියන්නේ නැත්තේ කියලාත් ගැටළුවක් එන්න පුළුවන්. නාමය ගැන අනිවාර්යයෙන් බලන්න ඕනේ. අනිවිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රයේදී රූපය ගැන විතරක් නෙවෙයි, වේදනාව ගැන, සංඥාව ගැන, සංඛාරය ගැන, විඤ්ඤාණය ගැන - මේ පහම ගැන අනිවිච්ච සංඥාව වඩන්න කියනවා, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා. භාවිතා කරන්න, බහුලව භාවිතා කරන්න. එතකොට අපි වඩන්න කලින් තේරුම් ගන්න ඕනේ වඩන්නේ මොකක්ද, වඩන්නේ කොහොමද - මොකක්ද මේ අනිවිච්ච සංඥාව කියන්නේ. අපි හැම තිස්සේම යමක් ඇසුවාම අපේ දෘෂ්ටි වලට දමාගන්නවා - කියන එක තේරුම් ගන්නවාට වඩා, අපි හිතාගෙන ඉන්න එකට දාගන්න පෙළඹෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒ නිසාමයි අපට මේ ධර්මය වැහෙන්නේ. මම මෙතන මූලිකව උත්සාහ කරන්නේ අපි අනිත්‍ය කියන්නේ වෙනස්වීම කියලා අපට හිතට කාවැද්දු ගතියක් තියෙනවා. එහි යම්කිසි අඩුවක් තියෙනවා කියන එක පැහැදිලි කරලා දෙන්නයි.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අනිවිච්ච සංඥාව වඩන්න කියලා දේශනා කලේ වෙනස්වෙන ස්වභාවය බලන්න කියපු එකද, නැත්නම් මෙන්න මේ වගේ කරුණු තුනක්ද? කරුණු තුනක් කිව්වේ ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛණමො. ඕක අපි නාම ධර්මයකට - වේදනාවට දැමීමොත් ඉති වේදනං, ඉති වේදනස්ස සමුදයො, ඉති වේදනස්ස අත්ථඛණමො - ඔය තුන බැලුවොත් තමයි මේ අනිවිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රයේදී පැහැදිලිව පෙන්වන්නේ - එහෙම කෙනා තමයි අනිවිච්ච සංඥාව වඩලා කාමරාග, රූපරාග, භවරාග, අවිද්‍යා, අස්මිමාන සම්පූර්ණයෙන් ගෙවලා දමන්නේ, මුලින්ම උපුටලා දමන්නේ කියලා පණිවිඩයක් මෙතන දෙන්නේ. තව විදියකට කිව්වොත් මාර්ගය පැහැදිලි කිරීමක්. එතකොට අපේ දෘෂ්ටිය නිවැරදි

කරගන්න, ඒ කියන්නේ සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න උදව්වක් මෙතන තියෙනවා. අපි දන්න, හිතාගෙන ඉන්න එකම වැඩුවොත්ද හරියන්නේ නැත්නම් බුද්ධ වචනය මොකක්ද, මේකමද කියන්නේ කියලා පොඩි අවබෝධයක් ගන්න උත්සාහයක් දරන්න ඕනේ. මෙතන මම හුඟක් කියන්න උත්සාහ කරන්නේ අපි පුරුදුවෙලා තියෙනවා අනිත්‍ය කියපු ගමන් හිතන්නේ වෙනස්වෙන ස්වභාවය බලන්න කියලා. මොකද ඕක තමයි අද කාලයේ හුඟක් විදර්ශනාව වඩන අයගේ අහන්න තියෙන්නේ. තියෙන එකක අනිත්‍ය, වෙනස් වෙනවා බල බලා ඉන්නවා. ඒකද ඇත්තටම බුදුරජාණන් වහන්සේ අදහස් කලේ අනිච්ච සංඥාව කියලා. ඒකටයි අපි මේ අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රය බොහොම කල්පනාවෙන් විමසන්න ඕනේ. මම කියන නිසා නෙවෙයි, මේ කියලා තියෙන එකට අනුව අපේ තියෙන අදහස් ටික අයින් කරලා බලන්න උත්සාහ කරන්න ඕනේ. මේකේ මොකක්ද කියලා තියෙන්නේ.

අපට සාමාන්‍යයෙන් ධර්මය වැහෙන්න හුඟක් වෙලාවට හේතු වෙනවා අපි සූත්‍රය කියෙව්වත් අපේ තියෙන අදහසට ගලපා ගන්නවා මිසක් විවෘත මනසකින් මේ කියන්නේ මොකක්ද කියන එක දකින්න උත්සාහ කරන ගතිය අපේ අඩුයි. අන්න ඒක අපි හදාගන්න උත්සාහ කරන්න ඕනේ. මම බොහෝම වෙලා අරගෙන කියන්න හදන්නේ අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන එක අදහස් කරන විට කරුණු තුනක් යෙදෙනවා. රූපයේ අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන කොට කරුණු තුනක් යෙදෙනවා. නිකන්ම වෙනස් වෙනවා කියන එක විතරක් නෙවෙයි. ඒ කරුණු තුන තමයි - ඉති රූපං - රූපය කියන්නේ මේකයි, ඉති රූපස්ස සමුදයො - රූපය හටගන්න හේතු මේවායි, ඉති රූපස්ස අත්ථඛාමො - රූපය නැතිවෙන්නේ මෙහෙමයි. ඔය කරුණු තුන ගැනම හොඳ දැක්මක් එන්න ඕනේ. ඒක ඇත්ත ඇති හැටි දකින තුරුම අනිච්ච සංඥාව වඩන්න තියෙනවා. පැහැදිලියි රූපයට විතරක් නෙවෙයි, වේදනාවටත් වඩන්න ඕනේ, සංඥාවටත්, සංඛාරයටත්, විඤ්ඤාණයටත් වඩන්න ඕනේ. ඒ වඩන්නේ කොහොමද, මොකක්ද, කොයි විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන් කෙලෙස් දුරුවෙන්නේ කියන මට්ටම ගැන අවබෝධයක් ගන්න ඕනේ.

උත්තරය : අනිච්ච සංඥාව වැඩිමේ ප්‍රතිඵලයක් විදියට යථාභූත ඥානයට එනකොට ඒ අවබෝධය එයි. නමුත් අපි අමතක කරන්න

හොඳ නැහැ තවම අපි මේ ලෝකයට අයිති ස්වභාවයේ ජීවත් වෙන්නේ කියලා. මේකෙන් මිඳෙන්නේ කොහොමද කියන එක නේ අපට ගැටළුව තියෙන්නේ. එතකොට අපි පිලිගන්න ඕනේ දැනට කොච්චර වචන වලින් කිව්වත් මේ ඉස්සරහ තියෙන දේවල් අපට අනිත්‍ය විදියටද පෙනෙන්නේ නැත්නම් රූප තියෙන දේවල් විදියටද පෙනෙන්නේ? සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී අපට අදහස එන්නේ? එතකොට යම්කිසි දෙයක් රූපයක් කියලා හිතෙනවා නම් ඒකෙන් මිඳෙන්න උපක්‍රමය තමයි අනිවිච සංඥාව. භාවිතා බහුලීකතා. එතකොට ඒක වඩන කොට එන ප්‍රතිඵලයේදී රූපය පිරිසිදු දැකීමක් වෙනවා. දැන් මෙතන ඉති රූපං කියන කොට ඒ රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය එක වරම පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒකට ප්‍රඥාව වැඩෙන්න ඕනේ. ඉති රූපං කියන කොට දැනට රූපය කියලා යම්කිසි දෙයක් භාරගන්නවාද, බැසගන්න ස්වභාවයක් තියෙනවාද, අන්න ඒකෙන් පටන් ගන්න. එතන තියෙන වැරදි දෘෂ්ටි වලින් මිදීමේ උපක්‍රමය තමයි මේ අනිවිච සංඥාව වැඩීම. ඒකෙන් මිදිලා නම් නැවතත් අනිවිච සංඥාව වඩන්න දෙයක් ඉතුරු වෙලා නැහැ. එතකොට තමයි කලයුතු සියල්ල නිම කරන ලදී කියන මට්ටම, එහෙම නැත්නම් රහතත් වහන්සේ කියන මට්ටම. ඒ මට්ටම නෙවෙයි මම මේ කථා කරන්නේ. සාමාන්‍ය ලෝකයා ඉන්න මට්ටමේ ඉඳන් අර තැනට යන්න මාර්ගය උපදවා ගන්නේ කොහොමද, තව විදියකට කිව්වොත් ලෝකෝත්තර සම්මාදිට්ඨිය ඇති කරගන්නේ කොහොමද? වෙනත් සූත්‍ර වල සම්මාදිට්ඨියත් ලැබෙනවා කියලා තියෙනවා මේ ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථංඛාමො කියන එක මෙනෙහි කරන, ඒක දකින කෙනාට.

උත්තරය : මේ සූත්‍රයේ පැහැදිලිව කියනවා රූපයේ විතරක් නෙවෙයි අනිවිච සංඥාව වඩන්න ඕනේ. වේදනාවෙන් අනිවිච සංඥාව වඩන්න ඕනේ, සංඥාවෙන්, සංඛාරයෙන්, විඤ්ඤාණයෙන් අනිවිච සංඥාව වඩන්න ඕනේ.

උත්තරය : අධිවචන සම්ඵස්සය සහ පටිස සම්ඵස්සය කියන තැනට එන්න අවශ්‍යයි. මොකද එතැනට එතකොට තමයි මේවාට උත්තර එන්නේ. අපි ධර්ම සාකච්ඡාවක් තියෙන්නේ අපි නොදන්න යම්කිසි දෙයක් තියෙනවා නම් අපේ අඩුපාඩු හදාගන්න. අපි හැමෝම

රහත් වෙන තුරුම යම්කිසි කෙලෙස් මට්ටමකට අවබෝධ වුනු දෙයක් ගැනයි මේ කථා කරන්නේ. ඒවායේ අඩුපාඩු තියෙන්න පුලුවන්. සාකච්ඡාවක බලාපොරොත්තුව වෙන්නේ අපි හැමෝගේම මොනවා හරි අඩුපාඩු තියෙනවා නම් හදාගන්න උදව්වක් වීම සඳහායි සාකච්ඡා වල යෙදෙන්නේ. එතැනදී විශේෂයෙන් සූත්‍රයක් අරගෙන බලන්න ඕනේ මෙව්වර කල් අපේ මේ වගේ අදහසක් තිබුණා, මේ සූත්‍රයේ තියෙන්නේ ඒකමද? බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලිව පෙන්නලා තියෙනවානේ ධර්ම විනයට ගලපලා බලන්න කියලා. ඒකට උපකාරයක් වෙන්න තමයි අපි මේ සූත්‍ර අරන් සාකච්ඡා කරන්නේ. අපි හිතන්න පුරුදුවෙලා තියෙන අපේ මතයටම ගලපන්න හදන්නේ නැතුව මත ටික අයිත් කරලා මේකේ කියන්නේ මෙහෙම දෙයක්ද කියන විදියට විමසුවොත් මම හිතන්නේ වැඩියෙන් ප්‍රයෝජනවත් වෙයි කියලා. මෙනත විශේෂයෙන් නාමයද රූපයද කියන එක ගැටළුවක් වෙන්නේ නැහැ. අපට නාම ගැනත් බලන්න තියෙනවා, රූප ගැනත් බලන්න තියෙනවා. ඒ බැලීමේදී පංචඋපාදාන ස්කන්ධය කියන කොට ඒ ඔක්කෝම අහුවෙනවා. රූප ස්කන්ධයත් තියෙනවා, නාම ස්කන්ධයත් තියෙනවා. ඔය හැම එකක්ම බලන්න තියෙනවා. මේ සූත්‍රයේ පැහැදිලිව කියනවා මේ පහ ගැනම අනිච්ච සංඥාව වඩන්න. ඒක වෙන වෙනම කියනවා රූපයේ අනිච්ච සංඥාව වඩන කොට මෙන් මෙහෙම වඩන්න - ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛගමො. ඊළඟට වේදනාවේ අනිච්ච සංඥාව වඩන කොට ඉති වේදනං, ඉති වේදනස්ස සමුදයො, ඉති වේදනස්ස අත්ථඛගමො. සංඥාව ගැන බලනකොට ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤස්ස සමුදයො, ඉති සඤ්ඤස්ස අත්ථඛගමො. සංඛාරය ගැන බලනකොට ඉති සංඛාරං, ඉති සංඛාරස්ස සමුදයො, ඉති සංඛාරස්ස අත්ථඛගමො. විඤ්ඤාණය ගැන බලනකොට ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඛගමො.

ඔහොම කෙනෙක් වඩනවා නම් මේකට කියනවා අනිච්ච සංඥාව වඩනවා, මේ විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන් හැම කාමරාගයක්ම ගෙවා දමන්න පුලුවන්, හැම රූපරාගයක්ම, හැම භවරාගයක්ම, අවිද්‍යා සහ අස්මිමානය ගෙවා දමන්න පුලුවන් කියලා මේ සූත්‍රයේ පැහැදිලිව සඳහන් වෙනවා. ඉතින් අපි තෝරාබේරා

ගන්න ඕනේ මොකක්ද මේ ඉති රූපං කියන්නේ? මොකක්ද මේ ඉති රූපස්ස සමුදයෝ කියන්නේ? මොකක්ද මේ අත්ඵඛගමය කියන්නේ? මොකද ඕක දැනගත්තොත් තමයි මේක වඩන්න පුලුවන් වෙන්නේ. මම ඉති රූපං කියන එක පටන් ගත්තහම හුඟක් අය ගැඹුරට මේවා සාකච්ඡා කරලා තියෙන නිසා සමුදයයි, අත්ඵඛගමයයි දෙකටම ගිහිල්ලා කථා කරන කොට, ගැඹුරින් කථා කරන කොට ප්‍රශ්නයක් එනවා එතකොට රූපයක් කෝ, රූපයක් තියෙනවාද? එළියේ තියෙන රූපයක් තියෙනවාද? ගැඹුරට යනකොට ඒ වගේ අවබෝධ එන්න පුලුවන්. අවබෝධ ආවත් දැනුමයි දැක්මයි කියන දෙකේ වෙනසක් තියෙනවා. අපට තර්ක කරන්න පුලුවන් මෙහෙමයි කියලා නමුත් තමන්ට ප්‍රායෝගිකව මේක රූපයක් කියලා හිතෙන ගතියක් නැත්ද? රැවටෙන ගතියක් නැත්ද? එහෙම නැත්නම් ගැටළුවක් නැහැ, හැබැයි මට නම් තාම එහෙම තියෙනවා. ඉතින් එහෙම තියෙන එකෙන් මිදෙන්න උපක්‍රමයක් තමයි මේ අනිච්ච සංඥාව වැඩිම කියන එක. ඒක භාවිතා බහුලිකතා කියලා තියෙනවා. අපි රූපය ගැන අනිච්ච සංඥාව වැඩුවොත් ඒකේ ප්‍රතිඵලය වෙන්නේ රූපයෙන් මිදීම. අපි මුළාවෙන් ගත්ත රූපයක් තියෙනවා නම් ඒ මුළාවෙන් මිදෙනවා. ඒකේ යථාභූත ස්වභාවය අවබෝධ කරනවා. ඒ අවබෝධ කිරීම තුළින් ඒ මුළාවෙන් ගත්ත රූපයෙන් මිදෙනවා.

උපමා ගත්තොත් ඒක මීට වඩා පැහැදිලි වෙනවා. අපි නිතර ගන්න උපමාවක් තමයි වතුරට එබෙන බල්ලා. වතුරට එබෙන කොට බල්ලාගේ මානසිකත්වයට අපි ගියොත් උඟට හිතෙන්නේ තව බල්ලෙක් ඉන්න නිසාමයි මෙහෙම පෙනෙන්නේ කියලා. එහෙම නැත්නම් මෙහෙම පෙනෙන බල්ලා එළියේ ඉන්නවා කියලා. පෙනෙන නිසා තියෙනවා කියන එක එක මතයක්, අනිත් එක තමයි තියෙන නිසා මෙහෙම පෙනෙනවා කියන එක. ඒකත් මතයක්. අපට පෙනෙනවා ඔය දෙකම දෘෂ්ටි දෙකක් කියලා. මොකද අපි දන්නවා ඇත්තට වතුරේ බල්ලෙක් නැහැ කියන එක. මේ පෙනෙන ස්වභාවය එළියේ පවතිනවා කියලා හිතුවත් ඒක දෘෂ්ටියක්, එළියේ පවතින දෙයම මෙහෙම පෙනෙනවා කියලා හිතුවත් ඒකත් දෘෂ්ටියක්. නමුත් බල්ලාගේ මානසිකත්වයේදී ඕක දෘෂ්ටියක් කියලා බල්ලා දන්නේ නැහැ. උගේ විශ්වාසය තියෙන්නේ තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන

එක. ඒ මානසිකත්වයේ ඉන්න කෙනෙකුට එතකොට රූපය කියන්නේ මොකක්ද? ඉති රූපං කියන්නේ මොකක්ද? අර බාහිර ඉන්න බල්ලා දැන් රූපයක්. රූපයක් විදියට භාර අරගෙන, ඒකේ බැසගෙන ඉවරයි. ඒ නිසා තමයි උඟු කරහ අරගෙන බුරන්නේ, දඟලන්නේ, පහුරුගාන්නේ. කරහ ගන්න හේතුව තියෙන්නේ එතකොට අර උඟු විශ්වාස කරන රූපය, ඒ කියන්නේ බල්ලාගේ ඒ මානසිකත්වයට බල්ලෙක් ඉන්නවාමයි කියන දෘෂ්ටියකට වැටිලා තියෙනවා. එතකොට ඒ මට්ටමේදී ඒ බාහිර බල්ලා කියන එක එයාට සතර මහා ධාතු බල්ලෙක්. රූපමය බල්ලෙක්. ඒක රූපයක්. එතකොට එයාගේ මට්ටමේදී ඉති රූපං කියන කොට එලියේ ඉන්න බල්ලා ඉති රූපං.

දැන් එතනදී අපි මේ බල්ලාට අනිච්ච සංඥාව වඩන්න කියලා - ඔය බල්ලෙක් හිටියාට ඔය බල්ලා වෙනස්වෙලා යනවා නේ කියලා වඩන්න පුළුවන්. බල්ලෙක් ඉන්නවා, ඔහොම හිටියාට ඔය බල්ලා වෙනස්වෙලා යනවා. වයසට යනවා, ලෙඩ වෙනවා, මැරිලා යනවා, එහෙම හිතන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් ඤාණයක්, ඤාණයක් ගානේ වෙනස් වෙනවා ඔය බල්ලෙක් හිටියාට. එතකොට අනිත්‍ය වැඩිමේදී බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන දෘෂ්ටියේ ඉදන් - ඒ කියන්නේ රූපයක් තියෙනවා කියන දෘෂ්ටියේ ඉදන් ඔය තියෙන රූපය වෙනස් වෙනවා, වෙනස් වෙනවා කියන එකද මෙතන අනිච්ච සංඥාව වෙන්න ඕනේ, එහෙම නැත්නම් අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රයට අනුව කරුණු තුනක් බලන්න තියෙනවා නේ. දැන් ඉති රූපං කියන කොට බල්ලෙක් ඉන්නවා. මේක තමයි රූපය. මේ මොහොතේදී මනසට පෙනෙන රූපය මේකයි.

ඊළඟට ඒකේ ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්න නම් තව වැඩ දෙකක් තියෙනවා. ඒ තමයි ඒකේ සමුදය බලන්න තියෙනවා. සමුදය බලන කොට ඇත්ත ඇති හැටියෙන් මේක හටගත්තේ කොහොමද කියන දෙයක් බලනවා. එතැනදී අපට යන්න වෙනවා අපේ මට්ටමට. අපේ මට්ටමට තමයි සමුදය ගැඹුරට පෙනෙන්නේ - ඇත්ත ඇති හැටියට. අපට පෙනෙනවා සමුදය තියෙන්නේ මේ ගොඩ ඉන්න බල්ලාගේ මනස තුළමයි. බාහිර බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා හිතෙන එක මේ බල්ලාගේ ඇත්ත ඇති හැටි නොදන්නාකම, ඒ කියන්නේ අවිද්‍යාවයි, ඒ නිසා ඇතිවුණු මුළාව, ඕවා එකතු වෙලා හිතෙන්නම හඳුපු

දෙයක් තමයි - දැඩි විශ්වාසයකට ඇවිල්ලා, රූපයක් උපාදාන කරන මට්ටමකට ඇවිල්ලා එළියේ ඉන්න බල්ලෙක් කියන කොට. ඒ රූපයේ බැසගෙනම. ඒක අතහරින්න කැමති නැහැ. අන්න ඒ සමුදය අපේ යෙදෙන්නේ නැති නිසා අපට අර වතුරේ ඉන්න බල්ලා පිහිටන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ අත්ථඹගමය. මේ බල්ලාට අපි හිතමු අනිච්ච සංඥාව වඩන්න ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා. එකක් තමයි දැන් එළියේ රූපයක් තියෙනවා. බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා විශ්වාස කරනවා. එතකොට ඒ තියෙන රූපය වෙනස් වෙනවා කියලා බලන එක එකක්. අනිත්‍ය කියන්නේ වෙනස් වෙනවා කියන එක නම් අර එළියේ ඉන්න බල්ලා වෙනස් වෙනවා කියලා මෙනෙහි කරන එක. තව මෙනෙහි කරන්න විදියක් තමයි - බල්ලා කියන එක රූපයක්, ඔය රූපය හටගත්තේ කොහොමද? මොකක්ද ඒකට හේතුව? සමුදය මොකක්ද? මේ සමුදය යෙදුනේ නැත්නම් ඕක පිහිටන්නේ නැහැ නේද? අත්ථඹගමය. ඔය විදිහට මෙනෙහි කරන්න විදියක් තියෙනවා. එතකොට තේරුම් ගන්න ඕනේ අර රූපයෙන් මිදෙන්න ඔය දෙකෙන් කොයි එකද උදව් වුනේ කියලා. ඒ රූපය නිසා කාමරාගයක් ඇතිවුනා නම් ඒක ඉතුරු නැතුව ගැලවිලා යන්නේ, ගෙවිලා යන්නේ, නැතිවෙන්නේ කොයි විදියට වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන්ද? එළියේ ඉන්න බල්ලා වෙනස් වෙලා යනවා කියලා බලන එකෙන්ද, එහෙම නැත්නම් ඒකේ සමුදයයි අත්ථඹගමයයි දැකීම තුළින්ද? ඔන්න ඕක ටිකක් නුවණින් විමසන්න.

ඕක උපමාව. ඒ උපමාවෙන් ඕක අපට ගලපගන්න වෙනවා. ඒ බල්ලා එළියේ රූපයක් තියෙනවා කියලා හිතන්න ඒ දැනුවත්වීමට ආවේ කොහොමද? අපි බල්ලාගෙන් ඇහුවොත් ඇයි තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන්නේ කියලා, උඟ කියයි පෙනෙන නිසා කියලා. අන්න අපට ආයතනයට යන්න අවස්ථාව. පෙනෙන්නේ මොකකින්ද? - ඇහෙන්න. එතකොට ඇහෙන්න බල්ලෙක් ඉන්නවා වගේ පෙනෙනවා කියන එකේ වරදක් තියෙවාද? අපි ඇහූ පාවිච්චි කලත් ඒ විදිය නෙවෙයිද? බල්ලාගේ ඇහෙයි, අපේ ඇහෙයි මොකක්ද වෙනස? බල්ලාගේ ඇහෙනුත් කරන්නේ ඇහූ තුළ ප්‍රතිබිම්බයක් හදලා දෙනවා, අපේ ඇහෙනුත් කරන්නේ ඇහූ තුළ ප්‍රතිබිම්බයක් හදලා දෙනවා. එතකොට වක්‍ර විඤ්ඤාණයට අරමුණු වෙන්නේ ඔය ප්‍රතිබිම්බය

නේද? ඒක තමයි පෙනීමේ ස්වභාවය කියන්නේ. එතකොට පෙනීම කියන එකේ වරදක් නැහැ. පෙනෙන්නෙත් නැහැ කිව්වොත් එතන වරදක් තියෙනවා. ඇහේ රෝග තත්වයක් වෙනවා පෙනෙන්නෙත් නැහැ කිව්වොත්. එතකොට මෙහෙම පෙන්නුම් කරන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ පෙන්නුම් කරන ස්වභාවයේ නෙවෙයි වැරද්ද තියෙන්නේ. ඒ ගැන ඊළඟට හිතෙන් හිතලා ඒ සම්බන්ධ බාහිර රූපයක් හදාගන්න එක, විශ්වාස කරන එක. ඒ කියන්නේ මේ පෙනෙන දෙය එලියේ තියෙනවාමයි, නැත්නම් මේ එලියේ තියෙන දෙයමයි පෙනෙන්නේ කියලා හිතන එක.

ඕක තමන්ගේ ඇහැට දමලා බලන්න. දැන් යම්කිසි දෙයක් එලියේ තියෙන කොට (පුටුවක් වෙන්න පුළුවන්), පුටුව තියෙන නිසාමයි අපට පෙනෙන්නේ කියලා අපට හිතෙනවා නම්, නැත්නම් මේ පෙනෙන නිසා අතන පුටුවක් තියෙනවාමයි කියලා හිතෙනවා නම්, ඒක ඇත්ත ඇති හැටිද, දෘෂ්ටිගතවීමක් ද කියලා නුවණින් හිතන්න වෙනවා. ඒක හිතන්න තමයි අර බල්ලාගේ උපමාව ගත්තේ. එතකොට අපි පුටුවක් දැක්කොත් ඉති රූපං කියන කොට රූපය වෙන්න ඕනේ පුටුව. එතකොට රූපයේ ඇත්ත අවබෝධ කරගන්න නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ උපක්‍රමයක් පෙන්වනවා, ඕකේ අනිච්ච සංඥාව වඩන්න කියලා. අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියලා අපි ඔය පුටුව ඔහොම තිබුණාට ඕක වෙනස්වෙලා යනවා, පරණ වෙලා, කැඩිලා බිඳිලා යනවා කියලා හිතන ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. එහෙම නැතුව නෙවෙයි. නමුත් අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ බුද්ධ දේශනාවට අනුව අනිච්ච සංඥාව ඕකද? මේ අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රයේදී පැහැදිලිව පෙන්වන්නේ මේකද? එතකොට ඉති රූපං කියන කොට මෙන් මේකයි රූපය. ඒ රූපයේ සමුදය මොකක්ද, අත්ථඛණ්ඩය මොකක්ද කියන එක ඊට වඩා නුවණින් බලන්න ඕනේ දෙයක්. අන්න ඒ විදියට බැලුවොත් මුලින් ලෝකයට අයිති දැක්මෙන් දැක්කාට ප්‍රඥාව වැඩිලා ඒ රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙයි. එදාට පෙනෙයි මේ සමුදය හින්දයි ඔතන ඕක පිහිටෙව්වේ කියලා. සමුදය යෙදුනේ නැත්නම් අත්ථඛණ්ඩය - එහෙම දෙයක් ගැන කථා කරන්නත් බැහැ කියන අවබෝධයක් එයි.

මේ ටික මම තවත් විස්තර කලේ අනිච්ච සංඥාව කියන එකේ අනිත්‍ය කියන්නේ වෙනස් වීමද නැත්නම් ඊට වඩා ගැඹුරක් තියෙනවාද කියන එක තව ටිකක් පෙන්වුම් කරන්න. අපි ඔය ටික පැහැදිලි කරගෙන ඊළඟට යමු නාමරූප වල අධිවචන සම්ඵස්සය සහ පටිසසම්ඵස්සයට. මේක හොඳට තේරුම්ගන්න අවශ්‍ය දෙයක්.

උත්තරය : ඉති රූපං කියන එක තම තමන්ට අදාළ දෙයක්. මම මූලිකම ප්‍රශ්ණ කලේ 'මගේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධය' කියලා ඔබ අදහස් කරන්නේ මොකක්ද කියලා. තම තමන්ගේ දෑම අනුව තම තමන් විශ්වාස කරන රූප ටිකක් තියෙනවා. ඒවා තමයි අපි බැසගත්ත රූප. අජ්ඣේදාසාය තිට්ඨති - රූපයේ බැසගෙන තියෙනවා. බැසගෙන තියෙනවා කියන්නේ ඒවා රූප විදියට භාරගන්න ස්වභාවයක් අපේ තියෙනවා. ඒක තමයි අපේ මේ සංසාරයේ ආපු පුරුද්ද. මේක රූපයක් කියලා භාරගන්න, පිලිගන්න ස්වභාවයක් තියෙනවා. අපි එතනින් පටන්ගන්න ඕනේ. එතකොට මූලිකව පුටුව රූපයක්ද නැන්ද කියලා ඇහුවොත් මොකක්ද දෙන උත්තරය. සාමාන්‍ය මට්ටමේදී පුටුව රූපයක්. මේ ශරීරය රූපයක්ද නැන්ද? එතකොට ශරීරය රූපයක් කියන්න වෙනවා. ඒක තමයි අපි ඉන්න මට්ටම. ඕක පිලිගන්න ඕනේ. අපට දැනුම තිබුණාට නැහැ නැහැ ඕක නෙවෙයි කියන එක දැනුමක් මිසක් දෑමක් නෙවෙයි. අපි දන්න දෙය දෑමක් කරගන්නේ කොහොමද කියන එකයි මෙතන මාර්ගයක් වඩනවා කියන්නේ. එතකොට තමන් රූපයක් විදියට භාරගන්න ඕනෑම තැනකින් පටන් ගන්න - ඒක ඉති රූපං. ඒක තමන්ගේ ශරීරය වෙන්න පුළුවන්, අනුන්ගේ ශරීරයක් වෙන්න පුළුවන්, බාහිර රූපයක් වෙන්න පුළුවන් (පුටුව වගේ), බල්ලෙක් වගේ හිටියා නම් පණ තියෙන බල්ලෙක් - ඒකත් රූපයක්. ඉතින් පණ තියෙන රූප තියෙනවා, පණ නැති රූප තියෙනවා, අභ්‍යන්තර රූප කිව්වහම මේ ශරීරය තියෙනවා, බාහිර රූප කිව්වහම ලෝකයේ තියෙන ඕනෑම රූපයක් ගන්න පුළුවන්. ඒ ඕනෑම රූපයක් දැනට හිතෙනවා නම් මේක රූපයක් කියලා, ඕක ඉති රූපං. නමුත් තේරුම් ගන්න මේක යථාභූත ස්වභාවය නෙවෙයි. යථාභූත ස්වභාවයේ හිටියා නම් අපි රහතන් වහන්සේලා නේ. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මය දේශනා කරන්නේ සාමාන්‍ය ලෝකයාට. මේ ලෝකයට අයිති දෑමෙන් ලෝකෝත්තර

දැක්ම ඇතිකරගන්නේ කොහොමද? ඒකට මාර්ගයක් තමයි මේ ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථංඛනමො කියලා පෙන්නුම් කරන්නේ. ඒක කෙටියෙන් දේශනා කිරීමක් තමයි අනිච්ච සංඥාව කියන එක. කොහොම වඩන අනිච්චසඤ්ඤාද? කථං භාවිතා ව භික්ඛවෙ අනිච්චසඤ්ඤා කථං බහුලිකතා සබ්බං කාමරාගං පරියාදියති - කුමන ආකාරයෙන් වඩන අනිච්ච සංඥාවෙන්ද මේ කාමරාග ප්‍රභාතය වෙන්නේ? එතැනදී පැහැදිලිව කියනවා රූපයේ නම් මෙන් නම් මේ විදියට වඩන්න - ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථංඛනමො.

එතකොට මේ ගත්ත උදාහරණයේදී එලියේ පුටුවක් තියෙනවා. අපට හිතෙනවා පුටුව කියන එක රූපයක් කියලා. එතකොට භාවනා අරමුණක් විදියට ගන්නේ මේක තමයි රූපය - ඉති රූපං - පුටුව කියන එක රූපය. ඊළඟට නුවණ මෙහෙයවන්න ඕනේ සමුදය හොයන්න. සමුදය හොයන නොයෙක් විදි තියෙනවා. තමන්ට ගැලපෙන විදිය තෝරා ගන්න. ධර්මයට ගැලපෙන එක විදියක් අපි මෙච්චර කල් සාකච්ඡා කරගෙන ආවා මහා සළායතන සූත්‍රයෙන්. රූපය කියන එක තියෙනවා කියලා දැනුවත් වුනේ කොහොමද? දැනුවත් වුනේ නැත්නම් අපේ ලෝකයට ඔය පුටුව නැහැ. පුටුව තියෙනවා කියලා දැනුවත් වුනේ ඇහැට පෙනුන නිසා. ඇහැට දර්ශනය වුනේ නැත්නම් මම දන්නේ නැහැ එහෙම පුටුවක් තියෙනවා කියලා. එතකොට දැන් ආයතනයක් හඳුනා ගන්නා. ඇහෙන් දැකීම නිසයි මේක දැනගෙන තියෙන්නේ. එතකොට ලෝකයට අයිති මට්ටමේදී ඇහැ පාවිච්චි කළොත් ඇහැට පෙනෙන නිසා රූපයක් තියෙනවා කියන මතයක අපි ඉන්නවා. අපි දෘෂ්ටියක් කියන්න කැමති නැත්නම් මෙහෙම මතයක ඉන්නවා.

ඊළඟට මේ මතයද ඇත්ත ඇති හැටි කියලා හොයන්න දැන් අපි ධර්මය යොදා ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කල ධර්මය. දැන් ඇහෙන් දැකීම කියන එකේදී එතකොට සමුදය හොයාගන්න අවස්ථාවක් දීලා තියෙනවා. ඒ සඳහා තමයි අපි ආයතන ගැන බොහෝම විස්තර කලේ. ඇහෙන් දැකලා නම් දැනගත්තේ, ඒක එලියේ තියෙන යථාභූත ස්වභාවයද නැත්නම් මේ දැකීම උදව් කරගෙන අපේ මනස අපට කියපු කථාවක්ද? වක්කු විඤ්ඤාණයෙන්

දැනගත්තා පුටුවක වගේ රූප සටහනක් - ඒකට උදාහරණයක් තමයි අපි වික්‍රපටියක් බලනවා වගේ - මේ ඇසේ තියෙන කාවයෙන් ප්‍රොපේක්ට් කරපු වර්ණ සංඥාවක් මේ දකින්නේ. ඒකේ නිකං පුටුවක වගේ ඡායාවක් තියෙනවා. ඕක දිහා තමයි මේ විඤ්ඤාණය බලන්නේ. විඤ්ඤාණයට බැහැ එලියට ගිහින් පුටුව බලන්න ඇහැ නැතුව. ඇහෙන් සකස් කරලා දීපු ප්‍රතිබිම්බ මට්ටම - ප්‍රසාද රූපය. තව විදියකට කිව්වොත් වඤ්ඤු ප්‍රසාද රූපය. ඕකමයි වඤ්ඤු විඤ්ඤාණයට අරමුණු වුනේ. එතකොට වඤ්ඤු විඤ්ඤාණයෙන් ඕක දැනගත්තා. දැනගත්තා කියන්නේ තවම බාහිර පුටුව නෙවෙයි. වික්‍රපටියේ තිරය දිහා බලලා වික්‍රයක් දිහා බැලුවා. රූප සටහනක්. ඒක ඊළඟට මනසට භාර කරනවා තවදුරටත් මේක හඳුන ගන්න. මනස තමයි ඊළඟට හිතන්නේ ඔය එළියේ තියෙන දෙයක්. එතකොට ඒ දෙය මොන වගේ දෙයක්ද? ඔන්න ගන්නවා පරණ අත්දැකීම් ටික. පෙර ඇසුරු කරපු ටික - ආසුව ටික - කෙළෙස් ටික. එතකොට මතක් වෙනවා ඔහොම දෙයක් නම් ඕක පුටුවක්. පුටුව කියන කොට පුටුව ගැන තියෙන ඔක්කෝම අදහස් තමන්ට එනවා. ඕක වාඩිවෙන්න පුළුවන් දෙයක්, වටින එකක්, පරණ එකක්, තම තමන්ගේ හැටියට පුටුවට අදාළ ලක්ෂණ ටිකත් එක්ක, වේතනා ටිකත් එක්ක තමයි ඕක එන්නේ. ඒ වෙනකොට දැන් එළියේ රූපයක් ගැන තමයි මේ හිතන්නේ.

අපට සිහියයි නුවණයි නැහැ මේ මනස ඇතුළේ සිදුවෙන දෙයක් කියලා. එතනින් හඳුන ගන්න ඕනේ සමුදය. එතකොට සමුදය යෙදිලා තියෙන්නේ මේ මනසේ යෙදුන ප්‍රධාන වශයෙන් ඇත්ත ඇති හැටියට නොදන්නා කම - ඒකට කියනවා අවිද්‍යාව කියලා. ඇත්ත ඇති හැටියේ නොදන්නාකම නිසා අපි එළියේ තියෙන පුටුවක් කියලා විශ්වාස කරන මුළාවකට වැටුනා. හරියට අර වතුරට එබුන බල්ලා වතුරේ ඉන්න බල්ලෙක් ගැන විශ්වාසයකට ගියා වගේ. එතකොට සමුදය පෙනෙනවා. ඔය සමුදය හරියට දක්කොත් ඒ එක්කම පෙනෙනවා මේ සමුදය යෙදුනේ නැත්නම් ඔය එළියේ තියෙනවා කියපු පුටුවට මොකද වෙන්නේ? එතන අත්ඵඛණමය කියන එක. ඒක නිරුද්ධයි, ඒක පිහිටන්නේ නැහැ. මොකද සමුදය යෙදෙන්නේ නැහැ.

එතකොට අපි රූපය දකින්න ඕනේ, රූප සමුදය දකින්න ඕනේ, අත්ඵඛණමය දකින්න ඕනේ. ඒක දකින්න පුළුවන් නුවණක්

ඇතිකර ගැනීම තුළින් තමයි සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙන්නේ. සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවුනා කියන්නේ මාර්ගය සම්පූර්ණ වුනේ නැහැ, මාර්ගය පටන්ගන්න අවශ්‍ය දෙයක් යෙදුනා. ඔය තුන බලන කොට ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො - සමුදය බලන කොටම අත්ථඛණමයක් පෙනෙනවා, හරි සමුදය දැක්කා නම්. හරි සමුදය දැක්කේ නැත්නම් මතක තියාගන්න අත්ථඛණමය පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට ඔය තුනම යෙදෙන කොට අනිච්ච සංඥාව වැඩෙනවා. ඒ අනිච්ච සංඥාව වැඩෙන කොට ඔය පුටුව ගැන යම්කිසි කාමරාගයක් තිබුණා නම් ඒක ගෙවිලා ගිහින් සම්පූර්ණයෙන්ම, මුලින්ම උදුරලා දමන්න හැකියාව ලැබෙනවා. මේ අදහස පුටුවට දම්මා වගේ මේ ලෝකයට අයිති මොනවාම හරි තමන්ට හිතෙනවා නම්, මෙන්න මේ ලෝකයට අයිති රූපයක් තියෙනවා කියලා, ඕක යෙදුවොත් ඒ රූපයෙන් මිදෙන්න අවස්ථාව ලැබෙයි.

මේක එකපාරට පැහැදිලි නැත්නම් නැවත නැවත මෙනෙහි කරන්න. ඒකයි භාවිතා බහුලීකතා කියන්නේ. අපි නාම වලට යන්න කලින් එකක් පැහැදිලි කරගත්තොත් ඊට පස්සේ හරි ලේසියි අනිත් ඒවාටත් මේක යොදන්න. මම රූපය උදාහරණයට අරන් ඒක දකින්න විදියක් කිව්වේ. මේක මෙහෙම කිව්වාට තමන්ම තේරුම් ගන්න ඕනේ. තමන්ගේ ප්‍රඥාවට මේක වැටහුනොත් විතරයි ඕක භාවිතා කරන්න පුලුවන්. සාමාන්‍ය ජීවිතයේ රූප කියලා රැවටෙන හැම තැනකම එක තැනකට හරි ඕක යෙදුවොත් මතක තියාගන්න වැඩෙන්නේ මාර්ගය. ඒ පණිවිඩය තමයි මට දෙන්න තියෙන්නේ.

උත්තරය : මේක බලන එක මේ විදියටම බලන්න ඕනේ කියන එක නෙවෙයි මෙතන වැදගත් වෙන්නේ. අනිච්ච සංඥාව වඩනවා නම් මෙන්න වඩන්න විදියක්. ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛණමො. එතකොට සමුදය හොයන කොට එක එක්කෙනාට එක එක විදියට සමුදය පෙනෙන්න පුලුවන්. ඒක තම තමන්ගේ පුරුදු, ප්‍රඥා මට්ටම අනුව එක එක මට්ටමේදී එක එක විදියට පෙනෙන්න පුලුවන්. ඊළඟට ස්කන්ධ ගැන කථා කළත්, ආයතන ගැන කථා කළත් - ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන ඔය මොනවායින් බැලුවත් මතක තියාගන්න මේ දකින්නේ එකම ධර්මතාවය කියන එක. යථාභූත ඥානය ඇතිකර ගන්න. ඉතින් එකක් දකින කොට අනිත්

ටිකක් ඔතන යෙදෙනවා. ඒක තමන්ට ප්‍රකට වෙන එකකින් මෙනෙහි කරන එක හොඳයි. එතකොට එකකින් අවබෝධය ආවොත් එතනම අනිත් ටිකක් තියෙනවා. අපි ස්කන්ධ ගැන පිරිසිදු දූතගත්තත්, ආයතන ගැන පිරිසිදු දූතගත්තත්, ධාතු ගැන පිරිසිදු දූතගත්තත් අවබෝධය එකමයි. ධර්මතාවය යථාභූත ඥානය එකමයි. රූපය පිරිසිදු දකින්න පුළුවන්. එතකොට රූපය ආයතන, ස්කන්ධ හෝ ධාතු වශයෙන් බලන්න පුළුවන්. ඔය මොන විදියට බැලුවත් අවබෝධය කියන්නේ මේ කාමරාග ගෙවෙන්න ඕනේ. ඒ කියන්නේ රාග, ද්වේශ, මෝහ ගෙවෙන්න ඕනේ. ඒ ගෙවීම සිද්ධවෙන විදියට බලනවා නම් ඒක ධර්මයට එකඟ වෙනවා.

ඉතින් බලන්න එක එක විදි තියෙනවා. එක එක්කෙනාට අවබෝධ වෙන විදි වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා තමයි අපි එකකින් නවතින්නේ නැතුව මේ ධර්මය හොයන්න වෙලා තියෙන්නේ. මෙතන මම අද විශේෂයෙන් සාකච්ඡා කලේ අනිච්ච සංඥාව බලන විදිය අනිච්චසඤ්ඤා සූත්‍රයට අනුව. එහෙම නැතුව මගේ අදහසක් කියන්න උත්සාහ කිරීමක් නෙවෙයි. බුද්ධ වචනයේ මෙන් මෙහෙම දේශනාවක් තියෙනවා. අනිච්ච සංඥාව කියන්නේ මේකයි, මෙන්න මේ විදියටයි අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ. මේ විදියට වැඩුවොත් එන ප්‍රතිඵලය තමයි සියලු කාමරාග, රූපරාග, භවරාග, අවිද්‍යා, අස්මිමාන ගෙවා දමන්න පුළුවන්, ඒවා මුලින්ම නසා දමන්න පුළුවන්. ඉඉරු නැතුවම. ඒකට තමයි හුඟක් උපමා දුන්නේ, මේ විදියයි, මේ විදියයි කියලා. අනිච්චසඤ්ඤාවේ අනිත් හැම එකකටම වඩා ප්‍රබලතාවයක් තියෙනවා කියන එක අර උපමා වලින් පෙනෙනවා. ඒ අදහස තේරුම්ගන්න උත්සාහයක් තමයි මේ දරුවේ. නැතුව මෙහෙමම මේකම කරන්න ඕනේ කියන එක නෙවෙයි. කරන දෙය තම තමන්ට තමන්ගේ ප්‍රඥා මට්ටම අනුව තෝරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

උත්තරය : තමන්ට කැමති රූපයකින් පටන් ගන්න. තමන්ගේ ශරීරය වෙන්න පුළුවන්, බාහිර ශරීරයක් වෙන්න පුළුවන්, පන තියෙන ශරීරයක් වෙන්න පුළුවන්, පන නැති අපි රූප කොටසට දමන දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. මේවායේ ප්‍රතිඵලය වෙන්න ඕනේ - රූපය පිරිසිදු දකින කොට මොකද වෙන්නේ? අපි දැනට තියෙන මේ තමන්ගේ

කියන ශරීරය, අනුන්ගේ කියන ශරීරය, දූදරුවෝ, අඹුසැමියෝ, යානවාහන, රන්රිදී මුතුමැණික් වස්තු, ඉඩකඩම්, ගෙවල්දොරවල්, ඒ විතරක් නෙවෙයි ඉරහඳ තාරකා කියන මට්ටමටත් - ඔය රූප සියල්ලගෙන්ම ඉක්මවා යන දෑමක් එනවා. ඔය දෑම තමයි රහතන් වහන්සේලා ගැන සඳහන්වෙන හුඟක් තැන්වල පෙන්වන්නේ. රූපය පිරිසිදු දකින කොට, රූපයේ යථාභූත ඥානය එනකොට සිද්ධ වෙන්න ඕනේ දෙය තමයි අරවා පිහිටන්නේ නැති ස්වභාවය. ඒවා ඉක්මවා යනවා. ඒක තමයි ලෝකයට අයිති දෑමයි, ලෝකය ඉක්මවා යන - ලෝකෝත්තර මට්ටමකට එන්න පුළුවන්කම තමයි ප්‍රතිඵලය. දැන් මේ රූපයෙන්ම පටන්ගන්න කියලා එකක් නැහැ. සමහර විට එක රූපයකින් පටන් අරන් ඒක ටිකක් කල් වඩන කොට අනිත් රූප ගැනත් බලන්න වෙනවා. ඕක තමයි අප්‍රේක්ෂාවා කායෙ කායානුපස්සි විහරති බහිද්දාවා කායෙ කායානුපස්සි විහරති කියන්නේ. ඊළඟට අප්‍රේක්ෂාවා කායෙ කායානුපස්සි විහරති. සතර සතිපට්ඨානයේ කායානුපස්සනාව වඩන කොට ඒකේ ප්‍රතිඵලය වෙන්නේ න ව කිංචි ලොකෙ උපාදයති. කායානුපස්සනාවේදී රූප ගැන මෙනෙහි කරනවා මේ රූප කියන ලෝකයෙන්, කය කියන ලෝකයේ කිසිම දෙයක් උපාදානය නොකරන මට්ටමකට එන්න. ඒක තමයි ප්‍රතිඵලය වෙන්න ඕනේ. එතනට එනකල් යම්කිසි රූපයකට අනුවෙනවා නම් ඒකේ අනිච්ච සංඥාව වඩන්න. අනිච්ච සංඥාව කියන කොට තේරුම් ගන්න අපි පුරුදුවෙලා ඉන්නේ වෙනස්වෙනවා කියලා බලන්න. එනකොට මතක් කරගන්න අර වතුරට එබෙන බල්ලා එලියේ ඉන්න බල්ලා වෙනස්වෙනවා කියලා වැඩුවොත් උඟට ඇත්ත ඇතිහැටියේ අවබෝධ වෙයිද? නැත්නම් එහෙම රූපයක් කියලා හිතුනා, ඒකේ සමුදය මොකක්ද, අත්ථඛණමය මොකක්ද? ඔය දෙකත් බැලුවොත් ඇත්ත ඇති හැටියේ, එහෙම නැත්නම් යථාභූත ඥානය පහලවෙයිද? ඒ වෙනස තමයි මට පැහැදිලි කරන්න අවශ්‍ය. මේ සූත්‍රයට අනුව අනිච්ච සංඥාව ගැන බුද්ධ දේශනාවක් තියෙනවා කියන එක පෙන්වන්න තමයි මම විශේෂයෙන් මේ සූත්‍රය ගත්තේ. අනිච්ච සංඥාව කියන කොට වෙනස් වෙනවා කියන එක විතරද, එහෙම නැත්නම් ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඛණමො - රූපය ගැන නම් අනිච්ච සංඥාව වඩන්නේ.

වේදනාව ගැන නම් ඔය වගේම දමන්න. තමන්ට දූනෙන වේදනාවකින් පටන් ගන්න. ඊළඟට හොයන්න ඕනේ ඒකේ සමුදය මොකක්ද? සමුදය හරියට දැක්කොත් වේදනාව පිහිටන්නේ නැති අත්පිඬුමය දකින්න පුළුවන් වෙයි. වේදනාව ගැන ගත්තත් මේ වේදනාව වෙනස් වෙනවා වෙනස් වෙනවා කියලා බලන්නත් පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් වේදනාව මේකයි, වේදනාව හටගත්තේ මෙහෙමයි, මේ හේතු නිසා, මේ හේතු යෙදුනේ නැත්නම් එහෙම දෙයක් තියෙයිද? අත්පිඬුමය. ඔය මෙනෙහි කිරීම දෙකේ වෙනසක් තියෙනවා කියලා පෙනෙනවා නම් මම මේ කියන්න හදන පණිවිඩය සාර්ථකයි කියලා හිතෙනවා. ඒක එකවරම සමහර විට තේරුම් යන එකක් නැහැ. නැවත නැවත මේ සූත්‍රය කියවලා ටිකක් නුවණින් මෙනෙහි කරලා බලන්න.

උත්තරය : අපි සමහර වෙලාවට පුරුදුවෙලා ඉන්නවා භාවනා කරන කොට, එහෙම නැත්නම් ධර්ම සාකච්ඡාවක් තියෙන කොට විතරයි මේවා මෙනෙහි කරන්නේ. අනිත් වෙලාවට මොකද වෙන්නේ? මම මේ පණිවිඩය දුන්නේ අනිත් වෙලාවට තමයි මේක වඩන්න ඕනේ. අපට රූප හම්බවෙන්නේ සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී. රූප වලට රැවටෙන්නේ සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී. රූප වලට කාමරාග ඇතිවෙන්නේ සාමාන්‍ය ජීවිතයේදී. නැතුව භාවනා කරන මොහොතේදී නෙවෙයි. භාවනා කරන මොහොතේදීත් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒ වුනාට රූපයක් තියෙන වෙලාවේදී තමයි රූපයේ අනිච්ච සංඥාව වඩන්න පුළුවන්. රූපයක් නැහැ කියලා හිතුවොත් එතන අනිච්ච සංඥාව වඩන්න රූපයක් නැහැ. සාමාන්‍ය ලෝකයේ ජීවත්වෙන කොට බලන්න ඕනේ දෙයක්. ජීවිතයයි භාවනාවයි කියන්නේ දෙකක් නෙවෙයි. මේක ඇහැ පියාගෙන වාඩිවෙලා කරන භාවනාවක් නෙවෙයි අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන එක. ඇස් ඇරගෙන ඉන්න සාමාන්‍ය ජීවිතයේ ඕනෑම වෙලාවක තත්පර දෙක තුනක්වත් මේක වඩන්න. මොකක් හරි රූපයක් ගැන දැනගත්තා නම් ඉති රූපං කියලා දාගන්න. ඒකෙන් නවත්වන්න එපා. ඒකෙන් නැවැත්වීම තමයි සංසාරයේ යන එක. එහෙනම් ඉති රූපං විතරක් නැතුව බුද්ධ දේශනාවට අනුව අනිච්ච සංඥාවට මේක යොදන්නේ කොහොමද, මේ රූපයේ සමුදය මොකක්ද, අත්පිඬුමය මොකක්ද? ඕක බලන්න ඕනේ. ඒක බලන්න

එක පහසු විදියක් තමයි මොන ආයතනයෙන්ද මේ රූපය ගැන දැනගත්තේ? උදාහරණයක් වශයෙන් ශබ්දයක් ඇහිලා කුරුල්ලෙක් ගැන දැනගත්තා. දැන් කුරුල්ලා රූපයක්. ඉති රූපං. එතකොට මොකෙන්ද දැනගත්තේ? සෝත ආයතනය තමයි මුල්වෙලා තියෙන්නේ. එතකොට සෝතායතනය ගැන අපි ගැඹුරට සාකච්ඡා කලේ ඔතෙන්ට යොදන්න. සෝතායතනයෙන් දැනගන්නේ ඇත්තටම එලියේ තියෙන දෙයක්ද නැත්නම් අපේ මනසින් යම්කිසි ක්‍රියාකාරීත්වයකින් හිතාගත්ත දෙයක්ද? එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනය - ලෝකය දකින්නේ, ලෝකය පනවන්නේ බාහිරයෙන් නෙවෙයි, බඹයක් පමණ වූ මේ ශරීරය තුලින් කියන එකේ අවබෝධයත් එයි. (රෝහිතස්ස සූත්‍රය)

එතකොට මේක ඕනෑම අවස්ථාවක වඩන තරමට මතක තියාගන්න යම්කිසි තත්පරයක් වැඩුවා නම් ඒ තත්පරයේ වැඩෙන්නේ ආර්ය මාර්ගය, ලෝකෝත්තර මාර්ගය. ඒකෙන් ගෙවෙන්නේ කාමරාගය, අවිද්‍යාව ආදී වශයෙන් සදහන් කල සියලු දේවල් ගෙවෙන්නේ. ඉතින් වෙලාවක්, ස්ථානයක්, ඉරියව්වක්, කියලා දෙයක් නැහැ. ඕනෑම මොහොතක වඩන්න. ඒකට තමයි භාවිතා බහුලීකතා කියන්නේ. අනිච්ච සංඥාව භාවිතා කරන්න, බහුලීකතා කරන්න. අනිච්ච සංඥාව කියන එකේ අපි මෙච්චර කල් හිතාගෙන හිටිය එක ධර්මයට ගැලපෙනවාද කියලා නුවණින් විමසන්න. මේක නැවත නැවතත් අහන්න. අපි දෙයක් විශ්වාස කරන්න ගත්තාට පස්සේ පුරුදුවෙන්නේ ඕකටම ගලපලා බලන්න. ඒකෙන් මිදෙන්න ටිකක් කල් යනවා. ඒක ධර්ම මාර්ගයට වැටීමට තියෙන අපහසුතාවයක්. මේක හැමෝමම පොදුයි. අපි යමක් මේ විදියයි කියලා හිතාගත්තාට පස්සේ තව කෙනෙක් වෙන අදහසක් පෙන්නුවොත් ඒක එක වරම දකින්න අපට හැකියාවක් නැහැ. ඒක සමහර විට නැවත නැවත අහන කොට, මෙනෙහි කරන කොට අපටම පෙනෙනවා ධර්මයට ගැලපෙන කොට, භාවනාව අත්දකින කොට එන ප්‍රතිඵලත් එක්ක නුවණින් විමසීම තුලින් සමහර විට අපි මෙතෙක් මාර්ගය වඩන්න කොච්චර උත්සාහ කලත්, ඇයි මේ කෙලෙස් ගෙවෙන්නේ නැත්තේ කියලා හිතෙනවා. ගෙවෙන්නේ නැතිවෙන්න හේතු තියෙනවා. ඒකට ප්‍රධාන හේතුවක් වෙනවා අපි මාර්ගය කියලා හිතුවාට වඩලා තියෙන්නේ මාර්ගය

නොවෙන්න පුලුවන්. ඒ වගේ සමහර විට අඩුපාඩු තියෙනවා නම් හදාගන්න. අඩුපාඩු නැත්නම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ. මෙතැනදී මේ කියපු දෙයම ගන්නවා නෙවෙයි. ධර්මය තියෙන්නේ නුවණින් විමසන්න. ඒ විමසීමකට ලක් කරන්න. එතැනදී ටිකක් පුරුදු වෙන්න ඕනේ මේ දේශනාවේ තියෙන්නේ මෙහෙමයි කියන එකෙන් පටන්ගන්න. ඒක අපි දන්න ටිකට, අපි කරපු ටිකට ගලපනවාට වඩා මෙහෙම දෙයක් තියෙන්නේ කියන එක දකින්න පුරුදු වෙන්න උත්සාහ කරන්න කියන පණිවිඩය තමයි මට දෙන්න තියෙන්නේ.

මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයත් අපේ සාකච්ඡා වලට ගන්න පුලුවන්. වක්ඛුඤ්චාවුසො පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංගති එස්සො. එස්සපච්චයා වෙදනා. යං වෙදෙති, තං සඤ්ජානාති. යං සඤ්ජානාති තං විතක්කෙති. යං විතක්කෙති තං පපඤ්චෙති. යං පපඤ්චෙති තතොනිදානං පුරිසං පපඤ්චසඤ්ඤාසංඛා සමුදාවරන්ති අතීතානාගතපච්චුප්පන්තෙසු වක්ඛුච්ඤ්ඤෙයොසු රූපෙසු - රූපය හටගන්න හැටි, රූපයේ සමුදය මෙතනින් දකින්න පුලුවන්, මේකට සම්බන්ධයි, මේකට ගැලපෙනවා - රූපය හටගන්න හැටි. එතකොට රූපය විතරක් නෙවෙයි, රූප සමුදය දකින්න. ඇසට විතරක් නෙවෙයි, ආයතන හයටම යෙදෙනවා. එතනින් නවත්වන්නේ නැහැ - ඊටපස්සේ තියෙනවා සො වතාවුසො වක්ඛුස්මි. සති රූපෙ සති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණෙ සති - ඇස තිබුණොත්, රූපය තිබුණොත්, වක්ඛුච්ඤ්ඤාණය තිබුණොත් (සති කියන්නේ තිබුණොත්) එස්සපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤාපෙස්සතීති ධානමෙතං විජ්ජති. එස්සපඤ්ඤත්තියා සති වෙදනාපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤාපෙස්සතීති ධානමෙතං විජ්ජති - ඇවැත්නි, ඒකාන්තයෙන් හෙතෙමේ ඇස ඇති කල්හි, රූපය ඇති කල්හි, වක්ඛු ච්ඤ්ඤාණය ඇති කල්හි, ස්පර්ශ යැයි පැනවීමක් කරන්නේය යන මේ කාරණය විද්‍යාමාන වෙයි. ස්පර්ශ යැයි පැනවීමක් ඇති කල්හි වේදනා යැයි පැනවීමක් කරන්නේය. අපි ඔය තියෙනවා කියලා හිතුවාට මතක තියාගන්න ඕවා පැනවීම්. ඒක මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ පැහැදිලිව විස්තර කරලා තියෙනවා. ඊළඟ ඡේදයේ තියෙනවා සො වතාවුසො වක්ඛුස්මි. අසති රූපෙ අසති වක්ඛුච්ඤ්ඤාණෙ අසති එස්සපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤාපෙස්සතීති නෙතං ධානං විජ්ජති - ඇවැත්නි, ඒකාන්තයෙන් හෙතෙමේ ඇස නැති කල්හි,

රූපය නැති කල්හි, චක්‍ර විඤ්ඤාණය නැති කල්හි ස්පර්ශ යැයි පැනවීමක් කරන්නේය යන මේ කාරණය විද්‍යමාන නොවෙයි. ඔය කරුණු අරගෙන මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය සාකච්චා කරන්න ඕනේ. හුඟක් වෙලාවට මේ සූත්‍රයේ සාකච්චා වෙන්නේ අර පළවෙනි කාරණය විතරයි. චක්‍රඤ්ඤ පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්‍රවිඤ්ඤාණං කියන ටික. චක්‍රස්මිං සති රූපෙ සති චක්‍රවිඤ්ඤාණෙ සති කියන ටිකයි, චක්‍රස්මිං අසති රූපෙ අසති චක්‍රවිඤ්ඤාණෙ අසති කියන ටික ඒ සූත්‍රයේ වැදගත්ම කොටස් ටික හුඟවෙලාවට කියවෙන්නේ නැහැ. ඒවත් අපි සාකච්චා කරන්න ඕනේ.

*****

26-04-2014 නුගේගොඩ සුභදුරාමයේදී

පැවැත්වූ ධර්ම සාකච්චාව

ගරීරය නිසා දුකක් ඇති වෙනවාද? තව විදියකින් ඇහුවොත් අනිත්‍ය නිසා දුකද? කුමක් අනිත්‍ය නිසාද දුක? අපි අනිත්‍ය බලන්නේ ඇයි? මොනවා අවබෝධ කරන්නද? දුක අවබෝධ කරන්නද දුකෙන් මිදෙන්නද අනිත්‍ය බලන්නේ? මේවා අපි හිතන්න ඕනේ දේවල්. අපි චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්න ඕනේ. දුක කියන්නේ මොකක්ද, දුක ඇතිවෙන්නේ ඇයි, දුක නිරෝධය මොකක්ද, මාර්ගය මොකක්ද. මේවා ගැන වැටහීමක් අපට තියෙන්න ඕනේ. එහෙම කෙනාට තමයි සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙන්නේ. සම්මා දිට්ඨිය තියෙන කෙනාට තමයි දුකෙන් මිදෙන මාර්ගය වඩන්න පුළුවන් වෙන්නේ. සම්මා දිට්ඨියෙන් දැනගන්නවා මේ විදිහට වැඩුවොත් දුක කෙලවර කරන්න, දුකෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වෙයි කියලා. මාර්ගය - සම්මා දිට්ඨියෙන් මග නොමග හඳුනා ගන්නවා, චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ ඥානය. ඊළඟට අපි අහලා තියෙනවා යමක් අනිත්‍ය නම් ඒ දෙය දුකයි කියලා ධර්මතාවයක් - යද නිව්චං තං දුක්ඛං - එහෙම දේශනාවකුත් බුද්ධ දේශනාවේ තියෙනවා. අපි අහලා තියෙන දෙය නුවණින් දකින්න උත්සාහ කරන්න ඕනේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම දෙයක් දේශනා කරලා තියෙනවා, ඒක තමන්ට වැටහෙනවාද කියලා නුවණින් බලන්න ඕනේ. එතකොට තමයි ධර්මය දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ.

යමක් අනිත්‍ය නම් දුකයිද? අපට දරුණු ලෙඩක් හැදිලා ඒක නිත්‍ය වුනොත් දුකද සැපද? ඒක අනිත්‍ය වුනොත් සැපයි. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකයි කියලා දේශනා කෙරුවා. සැපය නැතිවෙන කොට දුකයි. අපි යම්කිසි දෙයක් සැපයි කියලා හිතනවා නම් ඒ දෙය නැතිවෙන කොට දුකයි. මේක අපේ අත්දැකීම. එහෙම තමයි දකින්න ඕනේ. අපි දන්න මට්ටමෙන් හිතන්න. වචන කටපාඩම් කරගෙන හිටියට වැඩක් නැහැ. තමන්ගේ අත්දැකීමෙන් තමයි ධර්මය දකින්න ඕනේ. එතකොට අපි දුකයි කියලා කියන්නේ, සැප නැතිවෙන කොට දුකයි. සැපයේ අනිත් පැත්ත තමයි

දුක. සැප තියෙනවා නම් ඒකට දුක කියලා කියන්නේ නැහැ. අපි හොඳයි කියලා හිතන දෙය පවතින්නේ නැත්නම් ඒක දුකයි. අපි සැපක්, සුවයක්, සුඛයක් බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඒක එහෙම නොවෙන කොට දුකයි. අපි සැපට කැමතියි. කැමති වුනාට ඒක ලැබුනේ නැත්නම් දුක් වෙන්න වෙනවා. සැපක් බලාපොරොත්තුවෙන් අපට විදින දුක පෙනෙන්නේ නැහැ. අපි කැමතියි ටිකක් දුක් විදින්න පස්සේ ලැබෙන සැප ගැන හිතලා.

ටිකක් හිතලා බලන්න මේ ජීවිතයේ හැම දෙයක්ම කරලා තියෙන්නේ සැප විදින්න හිතාගෙන නේද? දුක් විදින්න බලාගෙන නෙවෙයි. කැම කැවේ, ගෙවල් දොරවල් හැඳුවේ, රස්සාව කෙරුවේ, විවාහ වුනේ, දරුවෝ හැඳුවේ දුක් විදින්න බලාගෙන නෙවෙයි. මේ හැම දෙයක්ම කලේ සැප බලාපොරොත්තුවෙන්. පළඟැටියා දූල්ලට ඇලුම් කරන්නේ සැපයි කියලා හිතාගෙන. පිච්චෙනවා කියලා දුක්කා නම් කවදාවත් දූල්ලට පනින්නේ නැහැ. අපි කොච්චර නවත්වන්න හැඳුවත් උභ දූල්ලටමයි පනින්න හදන්නේ. බුදුහාමුදුරුවෝ ඒ පළඟැටියාව උපමා කරනවා මේ සසරේ යන සත්වයාට. කවුරුවත් දුක් විදින්න හිතාගෙන ඔය මොනවත් කරන්නේ නැහැ. සැප තියෙනවා කියලා හිතන නිසා තමයි මේ හැම දෙයක්ම කරන්නේ. තමන් කරන්නෙත් ඒකයි, දරු මුණුබුරන්ට කරවන්නෙත් ඒකයි. සාමාන්‍ය කෙනාට සැපයි කියලා හිතෙන මට්ටමක් තියෙනවා. නුවණින් බලන කොට සමහර විට තේරෙනවා මෙපමණ කල් විඳලා තියෙන්නේ සැපද දුකද කියලා. නමුත් පළඟැටි මානසිකත්වයෙන් මිඳෙන එක ලෙහෙසි නැහැ. සංසාරයේ දිගටම හැම ජීවිතයේදීම ඕකම තමයි අපි කෙරුවේ. දූල්ලට පනින පළඟැටියෝ වගේ ඒ සැප හොයාගෙන ගියා. සුළු ආස්වාදයක් තියෙන නිසා තමයි ඒක හොඳයි කියලා හිතාගෙන ඒකේ ඇලෙන්නේ. දූල්ලක් පෙනෙන කොට පළඟැටියාට ආස්වාදයක් තියෙනවා. ඒ ආස්වාදය නිසා තමයි එතන සැපයි කියලා හිතෙන්නේ. ඒ නිසා තමයි ඒකට යන්න උත්සාහ කරන්නේ. කැලේ සතුටින් කමිත් බොමින් සිත්දු කියමින් ඉන්න එක නවත්වලා පහනක් පත්තු කරපු ගමන් අර ටික නවත්වලා 'අතන සැපයි' කියලා ඔක්කෝම නවත්වලා ඒකට ඇදිලා යනවා. ඒකේ ආස්වාදයට රැඳවෙනවා.

සංගීත සංදර්ශනයකට ගිහිල්ලා නටන අයගේ උදාහරණයක් අරගෙන බැලුවොත් අපි සමහර විට හිතන්නේ නටන එක දුකයි, ගෙදර වැඩ ටික කලා නම් ඊට වඩා හොඳයි කියලා. ඒක එක එක මට්ටමෙන් බලන්න ඕනේ. අපට පෙනෙන්නේ නැහැ ගෙදර වැඩ කර කර ඉන්න එකක් නැටිල්ලක් කියලා. ඒක දකින්නේ ඊට වඩා නුවණින් දකින කෙනා. ප්‍රඥාවේ එක එක මට්ටම අනුවයි එක එක්කෙනා විදින දුක දකින්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ ලෝකය පවතින්නේ දුක මත කියලා. අපි සැප විදින්න හදන්නේ ලෝකයට අයිති දේවල් වලින්. බුදු කෙනෙක් පෙන්වන්නේ මේ ලෝකයේ තව මොහොතක්වත් ඉන්නවා කියන්නේ දුකමයි කියලා. එක මොහොතකටවත් මේ සංසාරය වර්ණනා කරන්නේ නැහැ. මේකෙන් මිඳෙන්න අප්‍රමාදී වෙන්න - හිස ගිනි ගත් කෙනෙක් ඒක නිවන්න උත්සාහ කරන විදියට අප්‍රමාදී වෙන්න කියලා දේශනා කරනවා. මේ සැප ටික විදලා ඊට පස්සේ ගින්න නිවමු කියලා, ගින්නට දර හොඳට දාලා අවුලවලා ඊට පස්සේ අපි හදනවා ඒක නිවන්න. නූපදින ගතියමයි බුදු කෙනෙක් වර්ණනා කරන්නේ. ඒක පෙන්වන්න පුළුවන් ප්‍රඥාවක් තියෙන්නේ බුදු කෙනෙකුට විතරයි. අප්‍රමාදය කියන්නේ තවත් මොහොතක්වත් පමා වෙන්න එපා කියන එක.

කරන්න ඕනේ දෙය පිළිබඳව උත්සාහය, වීර්යය තියෙන්න ඕනේ. ඇඟිල්ලක් පිච්චෙන අවස්ථාවක පිච්චෙනවා කියලා දන්නේ නැත්නම් ඔහේ තියෙන්න අරිනවා. පිච්චෙනවා කියලා දැන ගත්තොත් දැන් මම මොකක්ද කරන්න ඕනේ කියලා අහනවද? නැත්නම් කරන්න ඕනේ දෙය කරනවාද? ඕක තමයි අප්‍රමාදය කියන්නේ. අහන්නවත් ප්‍රමාද වෙන්නේ නැහැ. දුක දුක විදියට දකින කෙනා අප්‍රමාදී වෙනවා. එකකොට දුකෙන් ගැලවෙන්න වීර්ය කරනවා. හැබැයි එහෙම වෙන්නේ දුක දැක්කොත් විතරයි. පිච්චෙනවා දැනුනොත් විතරයි. දැනුනේ නැත්නම් ඒ උත්සාහය ගන්නේ නැහැ. එයා පිච්චෙනවා. වචනයෙන් අපි කිව්වාට සසර ගිනිගෙන දූවෙනවා කියලා අපි ඒ ගින්නේ ඉන්නමයි ආසා කරන්නේ. ධර්මය අවබෝධ කරන්න යොදන්නේ බොහොම සුළු උත්සාහයක්. ඉස්සර මෙහෙම ධර්මය හොයන්න උත්සාහ කෙරුවද? දහම ඇහෙන්නෙත් තමන්ගේ කුසල

කර්ම අනුවයි. ඒ නිසා අනුන්ට බැනලා වැඩක් නැහැ අපට කියලා දුන්නේ නැහැ කියලා. තමන් කරන දේවල් වලටමයි හම්බවෙන්නේ.

දුක කියන එක දැක්කොත් විතරයි දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහ කරන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා යද නිව්වං කං දුකං - යමක් අනිත්‍ය නම් ඒක දුකයි. එහෙම කිව්වාට අපට ඕක වැටහෙන්නේ නැහැ. අපට සමහර ඒවා අනිත්‍ය වුනාම දුකයි, සමහර ඒවා අනිත්‍ය වුනාම සැපයි කියලා හිතෙනවා. අපි මේක විසඳ ගන්න ඕනේ, නැත්නම් ඒකේ අනිත්‍ය බලලා වැඩක් නැහැ. අපි තෝරා ගත්ත ඒවාගේ විතරයි අනිත්‍ය බලන්නේ, සැප තියෙන ඒවාගේ අනිත්‍ය බලන්නේ නැහැ. තව ටිකක් ජීවත්වෙන එක හොඳයි කියලා හිතෙනවා. දැන් මෙතන මොකක්දෝ ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා, ධර්මයයි අපි කරන දෙය අතරයි යම් අඩුවක් තියෙනවා. ඒ අඩුව තොරා ගන්න ඕනේ. නුවණින් බලන කොට ඉස්සර සැපයි කියලා හිතපු දෙයක් ලැබුනොත් අපි ඕක නිසා කොච්චර දුක් විදින්න ඕනේද. ඒක ආරක්‍ෂා කරන්න ඕනේ. එතකොට දැන් ටිකක් නුවණින් දකිනවා. ඒ කාලයේ හොඳයි කියලා එකතු කරන්න උත්සාහ කරපු දේවල් දැන් නුවණින් බලන කොට ඒ දෙය බැරිවෙලා වත් ලැබුණා නම් එහෙම - කෝටියක් විතර වටින මැණිකක් එහෙම ලැබුණා නම් ඕක ආරක්‍ෂා කරන්න අපි කොච්චර නම් දුක් විදියිද?

අපි දුක කියන්නේ මොකක්ද, සැප කියන්නේ මොකක්ද කියලා තෝර ගන්න ඕනේ. අපිට ඔය ජාති දෙක තියෙන නිසානේ ප්‍රශ්න තියෙන්නේ. අපි සමහර ඒවාට සැප කියලා හිතනවා. ඒ දේවල් ලැබෙනවා නම් හොඳයි කියලා හිතෙනවා. ධර්මය අවබෝධ කරගන්න ඕනේ දුකෙන් මිදෙන්න. අපි දුක් විදින්න කැමති නැහැ. දුකෙන් මිදෙන්න නම් අපි දුක හරියට තේරුම් ගන්න ඕනේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා දුක කියන්නේ ආර්ය සත්‍යයක් කියලා. බුදු කෙනෙක් අවබෝධ කරගන්නේ පෙර නොඇසූ විරූ ධර්මතාවයක්. දුක කියන එක අවබෝධ කරන්න ඕනේ. බුදුහාමුදුරුවෝ අපව පළඟැටියන්ට උපමා කරනවා. පළඟැටියාට දල්ල දුකයි කියලා තේරෙන්නේ නැහැ. මෝඩකම නිසා එයාට පෙනෙනවා දුක් දෙය සැපයි කියලා. අපිත් දුක් දෙය සැපයි කියලා තමයි භාරගන්නේ. මෙව්වර කල් අපි කරලා තියෙන්නේ සැපයි කියලා ඒවා පස්සේ

එළවළු එකයි, ඒ වුනාට ඒවා නිසා දුක් විඳලා කියලා තේරුම් ගන්න ඕනේ. නුවණින් බැලුවොත් විතරයි දුක් විඳලා කියලා තේරෙන්නේ. අපට සැපත් තිබුණු නිසා විඳපු දුක් ටික පෙනෙන්නේ නැහැ. ආස්වාදයට ධවටුනු නිසා ඒ නිසා විඳපු දුක් ටික අපි වහලා දමනවා. මෙතනදී ප්‍රශ්නය වෙලා තියෙන්නේ සැප වින්දා නම් කමක් නැහැ, නමුත් සැප කියලා හිතාගෙන විඳලා තියෙන්නේ දුක. පළඟැටියා සැප කියලා හිතලා දූල්ලට පැනලා උග්‍ර පීඩාවෙන් නම්, එතකොට එතන වැරද්දක් තියෙනවා. මෝඩකමට දුක් දෙයට සැපයි කියලා හිතනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා මේ සසරේ යන සත්වයා දුක් දෙයට සැප කියලා හිතනවා - ඒ තමයි විපල්ලාස. අනිත්‍ය දෙය නිත්‍ය විදියට දකිනවා. දුක් දෙය සැප විදියට දකිනවා. අසුභ දෙය සුභ විදියට දකිනවා, අනාත්ම දෙය ආත්ම විදියට දකිනවා. මේවාට කියනවා සතර විපල්ලාස. ඕක තමයි සසරේ යන සත්වයාගේ මට්ටම. ආර්යයන් වහන්සේලා ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනවා. සසරේ යන සත්වයා විපරීත කරලා දකිනවා, ඒකයි ඒවාට විපල්ලාස කියන්නේ. ඇත්ත තත්වයේ අනිත් පැත්ත දකිනවා, හරියට පළඟැටියා දූල්ල සැපයි කියලා දකිනවා වගේ. ඒ නිසා තමයි ආසා කරන්නේ, ඒකට ඇදිලා යන්නේ, තණ්හා කරන්නේ. ඇත්ත තත්වය දුකයි නමුත් අපට ඒක පෙනෙන්නේ සැපයි කියලා නම් අපි ඒක ලබාගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒක තමයි තණ්හාව කියන්නේ. එතකොට ලෝකයට අයිති හැම දෙයක්ම පළඟැටියාගේ දූල්ල වගෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා මේ ලෝකය දුක මතයි පවතින්නේ. එතකොට අපි ලෝකයට අයිති යම්කිසි දෙයකට ආසා කරනවා නම් ඒක හරියට පළඟැටියා දූල්ලට ආසා කරනවා වගේ වැඩක්. අපට ආස්වාදයක් ලැබෙනවා කියලා පෙනුනාට ඇත්තටම අපව පත්වෙන්නේ දුකට. ඒ සඳහා විදින්නෙත් දුකක්.

එතකොට දුක අවබෝධ කරගන්න ඕනේ. දැන් අපි යමක් අනිත්‍ය නම් දුකයි කියන එක තව ටිකක් හොඳින් තේරුම් කරගන්න බලමු. ඕක තේරුම් ගන්න අපි සැපයි කියලා හිතන දෙයින් පටන් ගන්න ඕනේ. සැපයි කියලා හිතන දේවල් නොලැබුණොත් අපි දුකට පත් වෙනවා. මේ 'දෙය' කියන එක ලෝකයට අයිති ඕනෑම දෙයකට දමන්න පුළුවන්. අපි රූප කියන හැම දෙයක්ම ලෝකයට අයිති

දේවල්. රූපයක් නොවෙන දෙයක් නැහැ. අපි දෙයක් දැනගන්නේ ආයතන වලින්. ආයතන වලින් තොරව දෙයක් ගැන දැනගන්න බැහැ. ආයතනයකට අරමුණු වෙනවා නම් ඒක රූපයක්. ඇහැ, කන, නාසය, දිව, කය කියන එකකට හරි අරමුණු වෙන්නේ රූප. රූපයක ලක්ෂණ තමයි පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ. ඕනේ රූපයක ඔය ගති ටික තියෙනවා. අපි යම්කට රූපයක් කියනවා නම් ඒකේ තද ගතිය, වැගිරෙන බව, උෂ්ණය, විසිරෙන ගතිය තියෙනවා. මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා පිලිගන්න මට්ටම.

අපි යම්කිසි 'දෙයක්' කියන කොට, ඒ දෙය ගැන හිතේ එන අදහස් ටිකක් තියෙනවා. ඒවා තමයි ඒ දෙය සතර මහා ධාතුවෙන් හැදිලා තියෙනවා, ඒ දෙය අනිත්‍යයයි කියලා බලන්න හදනවා. බලන්නේ මොකටද කියන එක තේරුම් ගන්නයි අපි මේ හදන්නේ. අපි යම් කිසි දෙයක් ඇහැ නිසා දැනගන්නා කියලා හිතමු. ඒ දෙය එතන තියෙනවා කියලා දැනගන්න කොටම ඒ එක්ක එන අදහස් ටිකක් තියෙනවා. එකක් තමයි ඕක මම දකින්න කලිනුත්, මොහොතකට කලිනුත් ඔතන තිබිලා තියෙනවා. ඒ තිබුණු නිසා තමයි දැන් බලපු හින්දා පෙනුනේ, මේ දකින මොහොතේ ඕක තියෙනවා, තව ටිකකින් බැලුවොත් ඔය දෙය නැවත දකින්න පුළුවන් කියන අදහස එනවා. ඇයි පුළුවන් වෙන්නේ එතන තියෙන නිසා කියලා හිතෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ දැකීම කියන සිද්ධිය ඇතිවුනත් නැතත් ඒ දෙය තියෙනවා - ඒ නිසා තමයි අපි 'දෙයක්' කියන්නේ. මොකකට හරි දෙයක් කිව්වොත් අපි දැක්කත් නැතත් ඔය දෙය තියෙනවා කියන අදහසකින් තමයි අපි 'දෙයක්' කියන්නේ.

ඇසෙන් දකිනවා, කනෙන් අහනවා වෙන්න පුළුවන් - ආයතන පහෙන් ඕනෑම එකකින් වෙන්න පුළුවන්. කනෙන් අහලා එළියේ බෙර ගහනවා කියලා දැනගන්නවා. ඒ බෙරය අපට ඇහෙන්න කලිනුත් එතන තිබිලා තියෙනවා. ශබ්දය ඇහෙන කොටත් ඒ බෙරය තිබුණා. අපි ගිහින් බැලුවොත් බෙරය තියෙයි. හඬක් කියලා නවත්ත ගත්තොත් හොඳයි. ප්‍රශ්ණය වෙන්නේ අපට හඬක් ඇහුනා කියලා නෙවෙයි එළියේ බෙරයක් ගහනවා කියලයි දැනගෙන තියෙන්නේ. ශබ්දයට බෙරයක් දැමීමේ නැත්නම් ගැටළුවක් නැහැ. ගැටළුව තියෙන්නේ අපි එහෙම නවතින මට්ටමක නැහැ. දැන් අපට

ලේනෙක්ගේ ශබ්දයක් ඇහෙනවා. දැන් අපි දැනගන්නේ ශබ්දයක් කියලා නෙවෙයි, ලේනෙක් කියලයි. ශබ්දයක් ඇහෙනවා කියලා නවත්වගෙන නැහැ. ඕක තමයි ඇත්ත තත්වය. ලේනා දැන් 'දෙයක්' වෙලා. ඔය ලේනා ඉන්නේ අපට ශබ්දය ඇහෙනකොට විතරක් නෙවෙයි. උඟ කෑගහන්න කලිනුත් ඉඳලා තියෙනවා. ශබ්දය ඇහෙන කොටම උඟ ඉපදුනා කියලද හිතන්නේ නැත්නම් අර ඉන්න ලේනා තමයි කෑගහන්නේ, ඒ කෑගහන එක තමයි මේ ඇහෙන්නේ, ආයේ හිඟින් බැලුවොත් ඔය ලේනා දකින්න පුළුවන් කියලයි අපි හිතන්නේ. ශබ්දයක් විතරයි කියලා දැක්කොත් ප්‍රශ්න හුඟක් ඉවරයි. අපි නැවත බලන්න යන්නේ නැහැ. කෑගහනකොටම ඉපදුනා නම් එහෙනම් මැරිලත් ඉවරයි. එහෙනම් ලේනාගෙන් අපට බාධාවක් නැහැ. එතකොට ආසා කරන්න හෝ ගැටෙන්න ලේනෙක් නැහැ. එහෙම වුනා නම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ. දැන් අපට ප්‍රශ්නයක් තියෙන්නේ දෙයක් පනවන හින්දා. පවතින හින්දා.

ඇයි අපි දෙයක් පනවන්න පුරුදු වෙලා තියෙන්නේ? අපට දැනුණේ නැති වුනාට අපි එහෙම හිතන එකෙන් ආස්වාදයක් විඳිනවා. 'මම දැනගත්තා නේ ලේනෙක් ඉන්නවා කියලා' - එහෙම හිතන්න අපි කැමතියි. ඒක ඉබේට වෙනවා නෙවෙයි ඉබේට වෙන මට්ටමට අපි පුරුදු වෙලා තියෙනවා. එතකොට 'දෙයක්' කියලා දැනගත්තා. දෙයක් කියලා දැනගත්තහම අර ලක්ෂණ ටික ඇවිල්ලා. ඊට මොහොතකට කලිනුත් මේක තිබිලා තියෙනවා, දැනුත් තියෙනවා, අනාගතයෙන් තියෙනවා. එහෙම නැත්නම් අපි දෙයක් කියන්නේ නැහැ. ඔය ශබ්දය විතරක් ගත්තා නම් ඕකට දෙයක් කියලා දාන්න යන්නේ නැහැ. එතකොට ඒක නැවත අත්විඳින්න යන්නේ නැහැ. දෙයක් කියලා දාන්න බැහැ. දෙයක් කියන අදහස එතකොටම මම අත්දකින්න කලිනුත් ඕක තිබිලා තියෙනවා, දැනුත් තියෙනවා, අනාගතයෙන් තියෙනවා - කාලය අඩු වැඩි වෙන්න පුළුවන් නමුත් තත්පරයක් කලින් හරි තිබිලා තියෙනවා. හිතෙන් පැවැත්මක් දෙනවා. දැනගත්ත මොහොතේ තමයි දෙයක් ගැන දැනගත්තේ. හරි නම් ඒක තියෙන්නේ දැනගත්ත මොහොතේ විතරයි. නමුත් අපි දැනගන්න පුරුදුවෙලා තියෙන්නේ එහෙම නෙවෙයි. 'දෙයක්' කියනකොට ඔය අදහස තියෙනවා නේද? අපි අත්දැක්කත් නැතත් ඔය දෙය බාහිරයේ

තියෙනවා කියන අදහසින් තමයි අපි ඒක ගැන කථා කරන්නේ. එළියේ ලේනෙක් කියන කොට මම දැක්කත් නැතත් ඔය ලේනා ඉන්නවා කියන අදහසින් තමයි අපි ලේනෙක් ගැන කථා කරන්නේ. එහෙම කියන කොටම ඒ අදහසට අපි අනුවෙලා. රූපය භාරගන්නවා කියන කොටම රූපයට අදාළ ලක්ෂණ ටික අපි භාරගෙන ඉවරයි. රූපයට අදාළ ලක්ෂණ තමයි - අතීත රූප, අනාගත රූප, වර්තමාන රූප - ඒ රූපය මීට මොහොතකට කලින් නම් අතීතයි. මේ මොහොතේ නම් වර්තමානයයි. ඉදිරියට නම් අනාගතයි.

අපි දෙයක් පනවනකොට ඔය තුනට යටත් වෙලා, අනුවෙලා. ඔය තුනට අනුවෙන්නේ නැති දෙයක් කියලා නිකන් අදහසක් ගන්න තමයි අර වතුරට එබෙන බල්ලා ගැන උපමාව ගන්නේ. බල්ලා වතුරට එබෙන කොට වතුරේ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා හිතෙනවා. කාටද හිතෙන්නේ? බල්ලාට, අපට නෙවෙයි. උඟට හිතෙන්නේ බලන්න කලිනුත් උඟ ඉඳලා තියෙනවා, බලන මොහොතෙත් ඉන්නවා, නැවත බැලුවොත් ආයෙත් ඉදියි කියලා. පැවැත්ම දීලා. අතීත, අනාගත, වර්තමාන කියන තුනට දාලා තමයි බල්ලෙක් කියලා - දෙයක් කියලා - විශ්වාස කරන්නේ. අපේ මට්ටමට එහෙම වෙන්න බැහැ. අතීතයෙන් එතන බල්ලෙක් නැහැ, වර්තමානයෙන් නැහැ, අනාගතයෙන් එතන බල්ලෙක් නැහැ. එතන තියෙන්නේ වතුර විතරයි. වතුරේ වැටුණු ඡායාවක් තියෙනවා. බල්ලාගේ මට්ටමට තුන් කාලයේම බල්ලෙක් ඉන්නවා, උඟ හිතනවා බුරලා එලවන්න ඕනේ, නැත්නම් යාළු කරගන්න ඕනේ කියලා. වල්ගය වනන්නේ හරි බුරන්නේ හරි ඒ කරන වැඩෙන් උඟට ආස්වාදයක් තියෙන නිසා. ඒ ආස්වාදය ඇවිල්ලා තියෙන්නේ අර බල්ලාට පැවැත්මක් දීපු හින්දා. ඒ දෙය තියෙනවා කියලා, ඉන්නවා කියලා විශ්වාස කරපු හින්දා. එතකොට ඒ විශ්වාස කිරීම තුළ උඟ සැපයක් විඳිනවා. ඒක අපි දානවා සැපද දුකද කියලා, ඒ වුනාට ඔය දෙකම තණ්හාව. ඒ දෙකෙන් ආස්වාදයක් උඟට තියෙනවා. ඒක තමයි ඒකේ සුඛ භාවය. සැපය. ඒ සැපය එන්නේ ඔය ඉන්නේ පවතින දෙයක් කියලා අර කාල තුනට දමන නිසයි. පැවැත්මක් දෙන නිසයි. බල්ලෙක් වතුරේ ඉන්නවා කියලා හිතන කොට උඟට අවබෝධයක් ආවා නම් මේ බලන නිසා පෙනෙන ස්වභාවයක් විතරයි කියලා, එතකොට උඟ ඒකෙන් සුවයක්

බලාපොරොත්තු වෙන්නේ නැහැ, ඒකෙන් මිදෙනවා. ආයේ ඒ බාහිර දෙයෙහි කිසිම භාරගැනීමක් නැහැ.

එතකොට උඟ පිළිගත්ත දෙය කියන කොට තේරුම් ගන්න රූපයක් භාරගත්තා. රූපයක් භාරගත්තා කියන කොට අතීත රූප, වර්තමාන රූප, අනාගත රූප කියලා පැවැත්මක් දුන්නා. එතකොට අපි යම්කිසි දෙයක් කියන කොටම පැවැත්මක් දීපු රූපයක්. ඒක තවම හඳුනාගත්තේ නැතුව වෙන්න පුළුවන් ඒ වුනාට ඒ කාලය තුළ නිත්‍ය භාවයක් තියෙනවා. මොහොතකට කලින් තිබුනා, දැනත් තියෙනවා, අනාගතයෙන් තියෙනවා. ඕකට තමයි පවතිනවා කියන්නේ. කාලය අඩු වැඩි වෙන්න පුළුවන්. මොහොත කියන එක තත්පරයක්, පැයක්, දවසක් වෙන්න පුළුවන්. ඒ කාලය තුළ පැවැත්මක්. පැවැත්ම කියන්නේ තියෙන බවක්. තියෙන බවක් කියන්නේ නිත්‍ය බවක්. පැවැත්මක් දුන්නේ නැත්නම් ඒකට දෙයක් කියන්න බැහැ. පැවැත්මක් දුන්න දෙය තමයි දැන් භාර ගත්තේ මොකක්දෝ දෙයක් තියෙනවා කියලා. ඊටපස්සේ ඒ දෙය හඳුනාගන්න පුළුවන් පරණ අත්දැකීම් ටික දාලා. අපි කැමති දෙයක්ද, හොඳ දෙයක්ද, නරක දෙයක්ද, දුර තියෙන දෙයක්ද ආදී වශයෙන් අර එකොළොස් ආකාරයට දමන්න පුළුවන්. උදාහරණයේදී ශබ්දය ඇහෙන කොට අතන බෙරයක් කියනවා. ඒ දෙය අපි එහෙමම පිළිගත්තා තියෙනවාමයි කියලා. තියෙනවාමයි කියන කොට අපට ඇහෙන කොට විතරක් නෙවෙයි බෙරයක් තියෙන්නේ. ඇහෙන්නේ නැති වෙලාවෙන් බෙරයක් තියෙනවා. අපේ ලෝකයට එහෙමයි. ශබ්දය නිසයි බෙරය කියලා දනගත්තේ. ඒ වුනාට දනගත්ත බෙරය ශබ්දය ඇහෙන්න කලින් තිබ්ලා තියෙනවා, ශබ්දය ඇහෙන කොටත් තියෙනවා, අනාගතයෙන් තියෙනවා. එහෙම තියෙන බෙරයක් තමයි අපි භාරගත්තේ. මේ ටික තමයි තේරුම් ගන්න ඕනේ. තියෙන බව නිසා බෙරයේ ජාතිය ඉපදුනා. දෙයක් තියෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ දෙයට උපතකුත් දුන්නා. බෙරය කියන දෙයට උපතක් දුන්නා. තියෙන බවක් ආවාට පස්සේ ඒක හටගත්ත දවසක් ගැනත් කථා කරන්න පුළුවන්, විනාශවෙන දවසක් ගැනත් කථා කරන්න පුළුවන්. ඒ කියන්නේ උපදින දවසකුත් කථා කරන්න පුළුවන්, මැරෙණ දවසකුත් කථා කරන්න පුළුවන්.

චතුර ඵලෙන බල්ලාගේ උපමාව ගැනත් හිතාගන්න. බල්ලා පවතින බවක් පිළිගත්තාට පස්සේ ඒ බල්ලා ඉපදිලත් තියෙනවා, කවදා හරි මැරෙන දවසකුත් තියෙනවා. තියෙන බව නිසා තමයි උපතයි මරණයයි ආවේ. තියෙන බව නිසා තමයි බල්ලෙක්ව හටගත්තේ, ඉපදුනේ. ඉපදීමක් ගැන කථා කරන්නත් පුළුවන් ජාතිය නිසා එන මරණය ගැනත් කථා කරන්න පුළුවන්. භව පච්චයා ජාති, ඊට පස්සේ ජාති පච්චයා එන සියල්ලම එනවා - ලෙඩවීම, මරණය ආදී අනිත් දුක් සියල්ලම එනවා. ඒක නුවණින් බලන්න ඕනේ. අපට බල්ලා නිසා නැත්නම් බෙරය නිසා යම්කිසි දුකක් හටගන්නවාද ඒ දුක් සියල්ලම ඒ දෙය පිළිගත්ත මොහොතේ සිටම හටගත්තා. ඒ දෙය විශ්වාස කරපු මොහොතේ සිටම දුකට අහුවුනා. උදාහරණයේ බල්ලා චතුර ඵලෙනහම තමයි බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැනගන්නේ. ඒ දැනගත්ත නිසා තමයි උඟ කලිනුත් හිටියා, දැනුත් ඉන්නවා, අනාගතයෙන් ඉන්නවා කියන සියල්ලම එන්නේ. එතකොට උඟට බල්ලා නිසා තියෙන දුක් ටික ඔක්කෝම තියෙනවා. අපට වතුරේ ඉන්න බල්ලා නිසා එන දුක් ටික නැහැ. අපි ඒකට තියෙන බවක් දුන්නේ නැහැ. ඒ රූපයට භව පැවැත්මක් දුන්නේ නැහැ. තව විදියකට කිව්වොත් රූපයක්වත් පැනෙව්වේ නැහැ. දෙයක් පනවන්න හේතු ටික යෙදුනේ නැති නිසා දෙයක් පැනෙව්වේ නැහැ. බල්ලාගේ දෙයක් පනවන්න හේතු ටික යෙදිලා. සමුදය යෙදිලා. සමුදය යෙදුන නිසා ඒක හටගත්තා. අපට සමුදය යෙදුනේ නැහැ, ඒ නිසා ඒක නිරුද්ධයි.

ඔතන තියෙනවා චතුරාර්ය සත්‍යය, සම්මා දිට්ඨිය, ලෝකයෙන් එතර වෙන මාර්ගය. රූපයක් හෝ බාහිර දෙයක් තියෙනවා නම් ඒකේ අනිත්‍යයක් ගැන තමයි අපට කථා කරන්න වෙන්නේ. භාර ගත්තොත් තමයි ඒකේ අනිත්‍යයක් බලන්න පුළුවන්. අපිට වතුරේ ඉන්න බල්ලෙක්ගේ අනිත්‍යයක් බලන්න නැහැ. අපට වතුරේ බල්ලෙක් පිහිටලා නැහැ. මගේ කියන්න අවශ්‍ය නැහැ. එළියේ මොකක්දෝ තියෙනවා කිව්වහම ලෝකයට අහුවුනා. භාර ගන්නවා කියන කොට එතන හැංගිලා තියෙනවා, නිත්‍යභාවයක් දිලා තියෙනවා. පැවැත්මක් දිලා තියෙනවා. භවයක් දිලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ අපි නිත්‍ය ස්වභාවය පිලිඅරගෙන. වතුරේ ඉන්න බල්ලා නිත්‍යභාවයකින් තමයි ඒක භාර අරගෙන තියෙන්නේ. නිමිත්ත කියන්නේ ඒ 'දෙය' සිහි

කරන්න තියෙන සටහනක්. අපට ඒ බල්ලාට පිහිටන නිමිත්ත පිහිටන්නේ නැහැ - අනිමිත්ත. මේ බාහිර දෙය නිසා සැප විතරක් නෙවෙයි දුක් ටිකකුත් තියෙනවා.

ඒ විදින සැප තියෙන්නේ නිත්‍යභාවයක් දෙනතාක් විතරයි. නිත්‍යභාවයක් දෙනකල් විතරයි සැපක්, සුවයක්, සුඛයක් තියෙන්නේ. කැමති හෝ අකමැති වෙන්න නිත්‍යභාවයක් දෙන්න ඕනේ. ඔය නිත්‍යභාවයක් තියෙන නිසාමයි සුඛයක්, ආස්වාදයක් විදින්න පුළුවන්. නිත්‍යභාවයක් කියන්නේ අපි පිහිටුවනවා - එහෙම දෙයක් තියෙනවා කියලා පිහිටුවන ගතියක්. විශ්වාස කරනවා ඒක එහෙමමයි කියලා. ඒ පිහිටවන ගතිය නිසාමයි ඒකෙන් සුවයක්, ආස්වාදයක් විදින්න පුළුවන්. ඒ වතුරට එබෙන බල්ලාගේ ඒ කියන බල්ලා මොහොතකටවත් පිහිටුවන්න පුළුවන් බල්ලෙක්ද? බැහැ. පිහිටුවනවා කියන්නේ නිත්‍යයි. පිහිටන්නේ නැති, පිහිටුවන්න බැරි ගතියට කියනවා අනිත්‍යයි කියලා. පිහිටුවොත් තමයි සුඛ, සුවය, සැප. පිහිටුවේ නැත්නම් අර බලාපොරොත්තුවෙන සුඛය නැහැ. බලාපොරොත්තුවෙන සැපය නැහැ කියන්නේ දුකයි. එතකොට ඒ පිහිටීම පිහිටියත්, පිහිටන කොට සුවයක්, සැපයක් බලාපොරොත්තුවෙනවා. අපි පිහිටනවා කියලා විශ්වාස කරනවා. නමුත් ඇත්ත තත්වය එහෙම පිහිටන්නේ නැත්නම්, නිත්‍යභාවයක් නැත්නම්, අනිත්‍ය නම්, අර සැප කියලා හිතපු දේ දුක වෙනවා. ලෝකයට අයිති දෙයකින් අපි භාරගන්නේම සැපයක්, ආස්වාදයක් කියන එක හැංගිලා තියෙනවා කියලා හිතෙන නිසා. ඇත්ත ස්වභාවය පිහිටන්නේ නැති බව නම්, සැපයේ ඇත්ත තත්වය තමයි දුක. එතකොට සැප කියන එක විපල්ලාසයක් විතරයි. ඇත්ත තත්වය දුක. දුක වෙලා තියෙන්නේ අනිත්‍ය නිසා, පිහිටන්නේ නැති නිසා. පිහිටනවා කියන්නේ නිත්‍යයි. නිත්‍ය නිසා තමයි සුඛය තියෙන්නේ. අනිත්‍ය නම් දුක.

යද නිව්වං තං දුකං - යද කියන්නේ දෙයක්. ඒකේ ඇත්ත ස්වභාවය අනිත්‍ය නම්, අපි නිත්‍ය කියලා සිතාගෙන හිටියාට, දුකයි. මේක ගැඹුරු ධර්මතාවයක්. ඕනෑම එකකට ගැලපෙනවා. යමක් පැනෙව්වා නම් ඒක පනවන්නේම ආස්වාදයක් විදින්න, සැපක් විදින්න. නිත්‍ය කරන්නේම සැපක් විදින්න. නිත්‍ය, සැප - ඕකමයි ඊළඟට ආත්ම කරගන්නේ. ආස්වාදය, සුභ ගතිය. එතකොට සසරේ

යන සත්වයා ඉන්නේ නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම, සුභ කියන සතර විපල්ලාසයෙන් යුක්තවයි. නමුත් පවතින ඇත්ත ස්වභාවය, යථාභූත ස්වභාවය කියන්නේ මේ නිත්‍ය, කියලා හිතන දෙය අනිත්‍යයි, පිහිටන්නේ නැහැ. අනිත්‍යයි කියන්නේ මතක තියාගන්න පිහිටන්නේ නැති බව. පැවැත්මක් දෙන්න බැරි බව. පිහිටන්නේ නැත්නම් අර බලාපොරොත්තුවෙන සැප නැහැ. මේක ටිකක් සංකීර්ණයි. දැන් ලෝකයට අයිති සැපක් තියෙනවා. ඒ සැප තියෙන්නේ පිහිටවන කල්. නමුත් ඒ සැප බලාපොරොත්තු වුනාට ඇත්ත තත්වය අනිත්‍ය නම්, පිහිටන්නේ නැත්නම් දුකයි, මොකද කැමති දෙය ලැබෙන්නේ නැති නිසා. රැවටුනේ නැත්නම් ඔය දෙකම නැහැ, බලන්න අනිත්‍යයක් නැහැ. රහතන් වහන්සේට බලන්න අනිත්‍යයක් නැහැ. අනිත්‍ය බලන්න තියෙන්නේ දෙයක් පිහිටන කෙනාට මොකද එයා නිත්‍ය සංඥාවෙන් ඉන්න නිසා. ඒකෙන් මිදෙන්නයි අනිත්‍ය බලන්න ඕනේ.

යමක් නිත්‍ය කලා නම් එතන දුකක් හටගෙන තියෙන්නේ. යද නිව්වං තං දුක්ඛං - හැම දෙයක්ම අනිත්‍ය නිසා නිත්‍ය කරන්න බැහැ. පිහිටන්නේ නැති දෙයකට අපි වැරදි විශ්වාසයකින් නිත්‍ය සංඥාවක් දීලා තියෙනවා. ඇත්ත ස්වභාවය, යථාභූත ස්වභාවය තමයි එහෙම පිහිටවන්න බැහැ. පිහිටනවා කියන්නේ එහෙම හේතු නැතත් ඕක තියෙනවා. අපි දැක්කේ නැතත් තියෙනවා කියන එක මූලාවක්. යමක් තියෙනවා කියලා විද්‍යමාන වෙලා තියෙන්නේ මේ ආයතනයකට අනුවෙන නිසාමයි. හේතු යෙදෙන නිසා තමයි තියෙනවා කියන අදහසට එන්නේ. තියෙනවා කියලා භාර ගැනීමම දුකක්. තියෙනවා කියන කොට අපි හිතන්නේ සැප කියලා. ඒ වුනාට ඇත්ත තත්වය දුකයි. අර පළඟැටියාගේ තත්වය. පළඟැටියා දූල්ල සැප කියලාමයි හිතන්නේ. නමුත් දූල්ලේ ඇත්ත ස්වභාවය දුක. ඇත්ත ස්වභාවය උෟට පෙනෙන්නේ නැහැ. අපිත් යමක් නිත්‍ය සංඥාවට දාන තාක් කල් ඒක භාර ගන්නේ සුඛ මට්ටමින්. ඒකයි ඒකට තණහා කරන්නේ. තණහාවේ ජාති දෙකක් තියෙනවා - ඇලීම සහ ගැටීම. කැමති දෙයට විතරක් නෙවෙයි අකමැති දෙයටත් ඕකමයි වෙන්නේ. තණහාවේ වෙනස් ස්වභාවයක් ඒක. මේ නිත්‍ය කිරීමමයි සුඛ. නිත්‍ය කියන්නේ පිහිටවනවා. පිහිටවනවා කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් තොරව ඒකට තියෙන්න පුළුවන් කියනවා. හටගන්න යෙදුන හේතු නැත්නම්

සමුදය දකින්නේ නැහැ. අපි ලේනෙක් කියලා දැනගත්තේ ශබ්දය ඇහුන නිසා. ඒ වුනාට අපි හිතන්නේ අපට ඇහුනත් නැතත් ලේනා ඉන්නවා කියලා. හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව අපි ඒක පිහිටුවනවා. පිහිටුවනවා කියන්නේ පැවැත්මක් දෙනවා, අපි දැක්කත් නැතත් ලේනාට ඉන්න පුළුවන් කියලා. ලෝකයට අයිති දෙය හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් නෙවෙයි. ඊටපස්සේ කියනවා ලේනෙක් හිටිය නිසා තමයි අපට ඇහුනේ කියලා. ශබ්දය ඇහුන හේතුව නිසාම අපි ලේනෙක් පැනෙව්වා. ඊළඟට ඌයට පැවැත්මක් දුන්නා. පැවැත්මක් දීලා ඊළඟට කියනවා ඌය ඉන්න හින්දා තමයි අපි දැනගත්තේ (ශබ්දය ඇහුණේ) කියලා. සිද්ධ වුනේ ඕකේ අනිත් පැත්ත. අපට සමුදය වැහිලා. දුක ඉතුරු කරගෙන. ලෝකය ඉතුරු කරගත්තා කියන්නේ දුක ඉතුරු කරගත්තා සමුදය දැක්කේ නැහැ. සමුදය දැක්කේ නැතිවුනම නිරෝධය පෙනෙන්නේ නැහැ. ලෝකයට අහුවුනා, දුකට වැටුනා, සසරේ යනවා.

භාරගන්නේ නැත්නම් සැප යෙදෙන්නෙත් නැහැ, දුක යෙදෙන්නෙත් නැහැ. සැපට සාපේක්ෂව තමයි දුක තියෙන්නේ. අපි මේ කථා කරන්නේ ලෝකයට අයිති සැපයි, ලෝකයට අයිති දුකයි. ඔය දෙකම ලෝකයට අහුවෙනකල් විතරයි. ලෝකෝත්තර ස්වභාවය දකින කොට ඔය සැප දුක දෙකම අදාළ නැහැ. සැප තියෙන්නේ පවතින දෙයක් තියෙන තුරු පමණයි, නිත්‍යභාවය මතයි. ඇත්ත තත්වය අනිත්‍ය නම්, මොහොතක්වත් පිහිටවන්න බැරි නම් ඒකට තමයි අනිත්‍ය කියන්නේ. නිත්‍ය කරන්න බැහැ. එතකොට ඇත්ත ස්වභාවය අනිත්‍ය නම් ඒකෙන් පෙන්වන්නේ ලෝකයේ බලාපොරොත්තුවෙන සැප නැහැ. ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් ඒක දුකයි. යද නිව්වං තං දුකං - යද කියන්නේ දෙයක්. දෙයක් කියන්නේ ලෝකයා පිළිගන්න, භාරගන්න මට්ටම. ලෝකයාගේ මට්ටමේ යමක් කියලා තියෙනවා නම් ඒක අනිත්‍යයි. අනිත්‍ය නම් ඒක දුකයි. සැපයි දුකයි දෙකම තියෙන්නේ ලෝකයාට. රහතන් වහන්සේට ඒ දෙකම යෙදෙන්නේ නැහැ මොකද ලෝකයෙන් මිදිලා. ප්‍රඥාව දියුණු වෙන කොට ලෝකයාට අයිති ධර්මතා යෙදෙන්නේ නැහැ. අටලෝදහමට අහුවෙන්නේ නැහැ.

ඔය ඔක්කෝම අවිද්‍යාව නිසා හටගත් සංඛාර. සබ්බ සංඛාරා අනිච්චාති. සංඛාර තියෙන්නේ ලෝකයාට. සංඛාර වල ගතිය තමයි

අපි නීත්‍ය කියන හින්දා සංඛාර තියෙනවා කියලා හිතනවා ඒ වුනාට ඒවා අනිත්‍යයි. එතකොට ඒවා ඔක්කෝම දුකයි. යද නිවමං තං දුක්ඛං. බල්ලාගේ උපමාව දෙන්නේ රහතන් වහන්සේගෙයි රැවටුන කෙනාගෙයි මට්ටම පෙන්වන්න. එතකොට බල්ලා රැවටිලා, අපි රැවටිලා නැහැ. රැවටිලා හිටියොත් මේක තමයි තත්වය, මිදුනොත් මේකයි තත්වය කියන එක තේරුම් ගන්න තමයි උපමා දෙන්නේ. රැවටිලා නැත්නම් දුකට අනුවෙන්නෙත් නැහැ, සැපට අනුවෙන්නෙත් නැහැ. උපමාවෙන් කියන්නේ රැවටුනු කෙනාගේ තත්වයෙයි නොරැවටුනු කෙනාගේ තත්වය ගැනයි අදහසක් ගන්න. බල්ලා රැවටිලා කියන්නේ අපි ඉන්නේ බල්ලාගේ මට්ටමේ - ලෝකයට අනුවෙන මට්ටමේ. එතකොට වතුරේ ඉන්න බල්ලාගේ යම්කිසි සැපක් හෝ දුක්ක් හෝ විදිනවා නම් ගොඩ ඉන්න බල්ලා - අපිත් ලෝකය නිසා සැපයි දුකයි විදිනවා. ඒකට අනුවෙලා. වතුරට එබෙන කොට අපේ මට්ටම ගත්තොත් අපි ඒ බල්ලා අවිද්‍යාවෙන් හදාගත් ලෝකයට අනුවෙන්නේ නැහැ. ඒකේ පිහිටන්නේ නැහැ. ඒකේ අනිත්‍ය බව දකිනවා. අපට උගේ අනිත්‍ය බලන්න අවශ්‍ය නැහැ - ඒ කියන්නේ අනිත්‍ය බව දකින්න වත් පිහිටන්නේ නැහැ.

ඒ වගේ තමයි රහතන් වහන්සේ. අපි අනුවෙන ලෝකයේ අනිත්‍ය බලන්න අවශ්‍ය නැහැ රහතන් වහන්සේට. උන්වහන්සේලා ලෝකයෙන් එතර වෙලා. අටලෝ දහම යෙදෙන්නේ නැහැ. දුක කියන දෙයට අර්ථයක් නැහැ මොකද සැප තියෙන තුරු විතරයි දුක තියෙන්නේ. ඔය දෙක සාපේක්‍ෂ දෙකක්. ආර්යයන් වහන්සේලාට ඔය දෙක යෙදෙන්නේ නැහැ. උපමා දෙන්නේ එක්තරා මට්ටමක දෙයක් තේරුම් ගන්න විතරයි. නැතුව උපමාව ඇත්තම කියනවා නෙවෙයි. උපමාවේ තියෙන ඔක්කොම භොයන්න යන්න එපා. අපිත් එතන ඡායාවක් තියෙනවා කිව්වොත් ඒ ඡායාවට රැවටෙන මට්ටම අපට තියෙනවා. බල්ලා තරම් රැවටුනේ නැතුවාට එතන වතුර තියෙනවා කියලා හරි අපි රැවටිලා. වතුර කියන මට්ටමත් ලෝකයට අයිතියි. නමුත් තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන මට්ටමට අනුවෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඇහෙන්න වෙන මුළාවෙන් අපි තවම මිදිලා නැහැ. උපමාවෙන් කියන සිද්ධිය විතරක් අරගන්න. මේ අදහසයි මේකෙන් දෙන්න හදන්නේ කියන එක. ඇහැ නිසා මුළාවක් වුන හින්දයි එළියේ දෙයක්

පිහිටන්නේ. අපටත් යම්කිසි දෙයක් පිහිටනවා නම් අපිත් අනුවෙලා. 'දෙයක්' කියන එකයි මේ කියන්නේ. එතකොට දෙයක් කියන කොට ඔය දෙයට තමයි රූප කියලා නමක් දෙන්නේ පොදුවේ ඕක තේරුම් කරන්න. ඒ රූපය කියලා භාර ගත්තා නම් ඒ භාරගත්ත රූපය සාමාන්‍ය ලෝකයාට අනුවෙන ලක්ෂණ වික තමයි අර එකොළොස් ආකාරය. ලෝකය භාරගත්ත කෙනාට අත්දකින්න පුළුවන් අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියලා බෙදමින් අර එකොළොස් ආකාරයටම දමන්න පුළුවන්.

හේතුන් යෙදෙන නිසා සකස් වෙන ඵලයක්. ඒ කියන්නේ මේ හේතුන් නිසා මෙහෙම විද්‍යමාන වෙනවා. එව්වරයි. ඒ හේතු නැත්නම් විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ. ඕක තමයි පටිච්ච සමුප්පාදය. දෙයක් කියලා අපට කථා කරන්න පුළුවන් වුනේ ඇයි කියලා හොයන්න ඕනේ. ආයතන වලට අනුවෙලා අපි කථා කරන්නේ. ලෝකෝත්තර මට්ටමේදී 'දෙයක්' පිහිටන්නේ නැහැ. ලෝකෝත්තර කියන්නේ ලෝකයෙන් මිදුනු මට්ටම. ලෝකෝත්තර මට්ටමේදී ලෝකයට අයිති දේවල් නැහැ. පිහිටන්නේ නැහැ. ඒ නිසා තමයි රහතන් වහන්සේට පයව්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ නගාධති - පිහිටන්නේ නැහැ. එක දේවතාවෙක් අහනවා පයව්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ නැති කරන්නේ කොහෙද කියලා. එතකොට බුහුභාමුදුරුවෝ කියනවා ඔය ප්‍රශ්නය වැරදියි. ඕක අහන්න ඕනේ පයව්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ නොපිහිටන්නේ කොහෙද කියලා. ඒවා නැති කරන්නේ කොහොමද, නැතිවෙන්නේ කොහොමද කියලා නෙවෙයි අහන්න ඕනේ. පිහිටන්නේ නැත්තේ කොහෙද කියලයි අහන්න ඕනේ. පයව්, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ පිහිටන්නේ නැත්තේ නාමරූප පිරිසිදු දකින කොට. අපි නාමරූපයේ ඇත්ත තත්වය දකින්නේ නැති නිසා තමයි ඒවා දෙයක් කරගෙන ලෝකයට අයිති කරලා, භාර අරගෙන, පැවැත්ම දීලා ඒ නිසා ඇතිවෙන දුකට පත්වෙන්නේ. ඕක තමයි පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් තේරුම් කරන්නේ.

දෙයක් නෙවෙයි කියන කොටත් පරිස්සම් වෙන්න. විද්‍යමාන වෙන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒක තමයි පටිච්ච සමුප්පන්න බව. ආයතනයකින් කරන්නේ රැවටීමක් කියලා පැහැදිලි කරගන්න. සලායතන වලින් එකක්. විද්‍යමාන වෙන්නේ ආයතනයට අනුවෙන

කොට. ආයතනයට අනුවෙන කොට හේතුඵල යෙදෙන නිසා විද්‍යමාන වෙනවා. ඒ හේතු යෙදුනේ නැත්නම් විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ. එතකොට විද්‍යමාන වෙන ස්වභාවය 'දෙයක්' කරන්න යෑම තමයි මූලාවෙන් කරන්නේ. අනිත්‍ය දෙය නිත්‍ය සංඥාවට දානවා. නිත්‍ය සංඥාවට දූමිම තමයි අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියලා පැවැත්ම දෙනවා කියන්නේ. පැවැත්ම දීම මයි හව. ඒ කිව්වේ තව ගැඹුරු තැනක්. දැන් මේ කියන්නේ දෙයක් නැහැ කියලා නෙවෙයි. රූපය තියෙනවා කියන එක රැවටීමක්. රූපය නැහැ කියන එකත් රැවටීමක්. උදාහරණයක් වශයෙන් එළියේ වෛතාසයක් තියෙනවා. ඔය වෛතාසය රූපයක් කිව්වොත් ඒක ඇත්ත නෙවෙයි. රූපයක් කියන්නේ සතර මහා ධාතුවෙන් හැදුනු රූප. ඒ වෛතාසය රූපයක් කිව්වොත් ඒක ගැඹුරෙන් බලන කොට ඇත්ත තත්වය නෙවෙයි. නමුත් ඒකෙන් මිදෙන්න ගිහිල්ලා අපි ඔය වෛතාසය නාමයක් කියලා කියනවා. වෛතාසය එළියේ නෙවෙයි හිතේ තියෙන්නේ කියලා කියනවා. නාමයක් කිව්වත් ඒකත් ඇත්ත ඇති සැටි ම නෙවෙයි. රූප දෘෂ්ටියෙන් මිදිලා නාම දෘෂ්ටියට පැත්තා. දැන් කියනවා ලෝකය තියෙන්නේ හිත ඇතුළේ කියලා. එතකොට එතෙන්නට ගිහිල්ලා හැප්පුනොත් ඇගේ වදිනවා. එතකොට ඒකත් ඇත්ත තත්වය නෙවෙයි. ගැඹුරින් හිතන්න ඕනේ. රූපයක් එළියේ තියෙනවා කිව්වත් සංඥාවට අනුවෙලා. ඒක නාමයක් විතරයි කිව්වත් සංඥාව විතරක් නෙවෙයි විඤ්ඤාණයටත් අනුවෙලා. භාවනා කරලා ඒ තත්වයට ආවාට සංඥා විඤ්ඤාණ දෙකටම අනුවෙලා.

නැවතත් මතක් කෙරුවොත් රූපයක් කිව්වත් ඒක ඇත්ත ඇති සැටි නෙවෙයි. නාමයක් කිව්වත් ඒකත් ඇත්ත ඇති සැටි නෙවෙයි. ඔය වෛතාසය නාමරූපයක් නිසා හටගන්නා කිව්වොත් හරි කියලා හිතෙනවා නමුත් ඒකත් ඇත්ත ඇති සැටි නෙවෙයි. තවම පටිච්ච සමුප්පාදය නෙවෙයි. නාමරූප නිසා - නාමරූප වැයවෙලා මේක හටගෙන කිව්වත් ඒකත් ඇත්ත තත්වය නෙවෙයි. නමුත් නාමරූපයේ ඇත්ත නොදකින නිසා විද්‍යමාන වීමක් නම් තියෙනවා. ඔන්න ඔතන තියෙනවා හේතුඵල සම්බන්ධය. විද්‍යමාන කියන්නේ තියෙනවා වගේ පෙන්නුම් කරනවා. විද්‍යමාන වෙන්න හේතු යෙදෙනවා නම් විද්‍යමාන වෙනවා. බැලුවොත් කියන එකේ සමුදය යෙදෙනවා. හේතු යෙදෙන

නිසාමයි පෙන්නුම් කරන්නේ. හේතුවෙන් තොරව පෙන්නුම් කරන්න විදියක් ඇත්තේම නැහැ. උදාහරණයේ වෛත්‍යයට වෙනම පැවැත්මක් දෙන කොහෙත්ම හැකියාවක් නැහැ. මේ හේතු යෙදෙන මොහොතක් නම් විද්‍යමාන වෙනවා. හේතු යෙදෙන්නේ නැත්නම් විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ. එතකොට තියෙන වෛත්‍යයක් අනිත්‍ය කළාට හරි දැක්ම වෙන්නේ නැහැ. එතකොට තියෙන බවට අනුවෙනවා. නැත යන දෘෂ්ටියක් ඇති කරගන්න හදනවා.

පටිච්ච සමුප්පාදය කියන කොට තේරුම් ගන්න විද්‍යමාන වෙන ස්වභාවය, ඒ කියන්නේ හටගන්න ස්වභාවය නිසා නැහැ කියන්න බැහැ. අපට කවදාවත් කියන්න බැහැ පෙන්නුම් කරන්නේ නැහැ කියලා. පෙනීම කියන සිද්ධිය ඇත්තක්මයි. පෙනෙනවා කියන එකත් බැහැර කරන්න ගියොත් ඒක ඇත්ත ඇති හැටි නෙවෙයි. පෙනෙනවා, ඇහෙනවා, දැනෙනවා, දැනගන්නවා. ඔය සිද්ධි හතර තියෙනවා. ඒ සිද්ධි හතර තියෙන්නේ ඒවාට අවශ්‍ය හේතු ප්‍රත්‍ය යෙදෙන තාක් කල්. පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය නිසා 'දෙයක්' පනවන්න ගියොත් තේරුම් ගන්න අනුච්ඡා කියලා. පෙනෙනවාට අමතරව පෙනුන දෙයක් ගැන කථා කරන්න ගියොත් දෘෂ්ටිගත වුනා. පෙනීම කියන සිද්ධිය නැහැ කිව්වත් දෘෂ්ටිගත වුනා. පෙනීම කියන එක පටිච්ච සමුප්පන්න සිද්ධියක්. පෙනීමට අමතරව දෙයක් දාන්න යෑම නිත්‍ය සංඥාවෙන් ලෝකයට අනුවෙන පටිච්ච සමුප්පන්න බව අවබෝධ නොවන, සසරේ යන මට්ටම.

ඒ පනවන දේවල් ඔක්කෝම පෙනීමට අමතරව සිද්ධි කරන දේවල්. 'දෙයක්' කියන කොටම ලෝකයට අනුවෙලා. දෙය කියන එකේ හැංගිලා තියෙනවා රූප ගතියේ ලක්ෂණ ටික. සාමාන්‍ය ලෝකයේ රූපයකට අයිති ඒවා තමයි අතීත, අනාගත, වර්තමාන රූප, දුර ළඟ රූප, හීන ප්‍රණීත රූප, ඕලාරික සුබ්බම රූප, අප්ඤානික බහිද්ද රූප. දැකීම නිසා දෙයක් පනවන මට්ටමේ තමයි සසරේ යන්නේ. ඒ පනවන හැම එකක්ම සංඛාර. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. එතකොට සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති - අනිත්‍ය බව පෙනෙනවා නම් අපි සංඛාර පනවන්නේ නැහැ. අනිත්‍ය බව පෙනෙන්නේ නැති නිසාමයි සංඛාර වලට අනුවෙන්නේ. ඒකට නිත්‍ය සංඥාව දෙන නිසාමයි සංඛාර බුදුහාමුදුරුවෝ පෙන්වනවා සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති කියලා. ඒ

විතරක් නෙවෙයි දුක්කාරී. යද නිව්වං තං දුක්කං. මේ අවබෝධය ගන්න යමෙක් ආර්ය මාර්ගය වඩනවා නම් අනිච්ච සංඥාව වඩන්න ඕනේ. ඒක මූලාවචෙන් හදාගන්න, අනිත්‍ය කර ගත්තු රූපයක් භාර අරගෙන, ඒක වෙනස් වෙනවා කියලා බැලීම නෙවෙයි. අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන්නේ රූපය කියන්නේ මේකයි, ඒ රූප හටගත්තේ මේ සමුදය නිසා. මේ සමුදය යෙදුනේ නැත්නම් හටගන්නේ නැහැ, පිහිටන්නේ නැහැ. එහෙම වඩන කෙනා කාමරාග, රූප රාග, භව රාග වලින් මිදෙනවා. අවිද්‍යාවෙන්, අස්මි මානසෙන් මිදෙනවා. අනිච්ච සංඥා සූත්‍රයේදී ඒක පැහැදිලි කරනවා.

ඇහැ කියන කොට අපට ඇහැක් තියෙන සංඥාවක් එනවා නම්, දෙයක සංඥාවක් එනවා නම්, ලෝකයට අයිති සංඥාවක් එනවා නම් මතක තියාගන්න දුරගිහිල්ලා වැඩියි. එතකොට දකින්නේ හදන්නේ තියෙන ඇහැක අනිත්‍යක්. ඒ අපි පුරුදු කරපු ඇහැ. පෙනීමට කලින් ඇහැ තිබුණේ නැහැ. පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙනවා. ඕක දකින එකටමයි අනිච්ච සංඥාව වඩනවා කියන්නේ. මෙතන දකින්න ඕනේ කරන දෙය තමයි ඇහැ කියන එකත් පටිච්ච සමුප්පන්න දෙයක්, ප්‍රතීත්‍ය සමුප්පාදයක්. ඒ කියන්නේ හේතූන් නිසාම විද්‍යමාන වෙනවා. රූපය කියන එකත් පටිච්ච සමුප්පන්න දෙයක්. හේතූන් නිසාම විද්‍යමාන වෙන දෙයක්. වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එකත් ප්‍රතීත්‍ය සමුප්පන්නයි. ඒ විඤ්ඤාණය විද්‍යමාන වෙන්න හේතු යෙදෙන නිසාම විද්‍යමාන වෙනවා. එහෙම නැතුව මීට මොහොතකට කලින් ඔය ඇහැ තිබුණේ නැහැ, ඔය රූපය තිබුණේ නැහැ, ඔය වක්ඛු විඤ්ඤාණය තිබුණේ නැහැ. පෙර නොතිබීමයි මේ තුනම හටගත්තේ. හටගන්නා කියන කොටත් විද්‍යමාන වුනේ. විද්‍යමාන වෙන්නේ විද්‍යමාන වෙන්න හේතු යෙදෙන නිසාමයි. හේතූන්ගෙන් තොරව විද්‍යමාන වෙන්න බැහැ. ඒකයි ඒවා සංඛත ධර්ම කියන්නේ. ඒ හේතු යෙදෙන්නේ නැත්ද, එල විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ. එතකොට පෙර නොතිබීම හටගන්නා, ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වුනා. ඔන්න ඕක දකිනවා නම් අනිච්ච සංඥාව වඩනවා වෙනවා.

මනට ඕක දාන එක ලේසියි. හිත කියන එක වින්තක්‍ෂණයක් විතරයි පවතින්නේ. රූපය තරම්වත් කාලයක් පවතිනවා කියලා

හිතෙන්ම නැහැ හිත. තේරුම් ගන්න ඕනේ ඇස අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා වැඩුවාට සම්මාදිට්ඨිය තියෙන කෙනා ඒක වඩන හැටියි, සම්මාදිට්ඨිය නැති කෙනා ඒක වඩන හැටියි වෙනස්. ඇස කියන කොට අපට පරණ පුරුද්දට ලෝකයට අයිති දෘෂ්ටියට යනවා. ඕක නවත්ත ගන්න ඕනේ. අපේ පුරුදු බලවත්. නැවත නැවත බලන්න ඕනේ. භාවිතා බහුලිකතා කියන්නේ ඒකයි. ඇස කියන කොටම තේරුම් ගන්න ඕනේ ඇස කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මතාවයක්. ඒ කියන්නේ මීට මොහොතකට කලින් තිබුණේ නැහැ. දැකීම වෙන්න මොහොතකට කලින් ඇසක් ගැන කථා කරන්න බැහැ. එතකොට මේ ඇහැ පහළ වෙන්න හේතු යෙදිලා නැහැ. පටිච්ච සමුප්පන්නයි. පටිච්ච සමුප්පන්න කියන්නේ හේතු යෙදෙන කොට විතරයි ඒක විද්‍යමාන වෙන්නේ. එතකොට ඊට මොහොතකට කලින් ඇහැක් ගැන කථා කරන්න බැහැ. පෙර නොතිබීමයි දකින මොහොතේදී ඇහැ කියන ධර්මතාවයක් ගැන විද්‍යමාන වෙන්නේ. ඇහැක් හටගන්නවා කියනවාට වඩා විද්‍යමාන වෙනවා කියන එක ටිකක් හිතට දැනෙනවා. ඇහැත් විද්‍යමාන වෙනවා, රූපයත් විද්‍යමාන වෙනවා, විඤ්ඤාණයත් විද්‍යමාන වෙනවා. එතකොට තේරෙන්න ඕනේ හේතූන් යෙදෙන මොහොතේ පෙර නොතිබීමයි විද්‍යමාන වෙන්නේ, ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙනවා කියලා. ටිකක්වත් ඉතුරු වුනේ නැහැ. එතකොට සක්කාය දිට්ඨියක් තියෙන්න විදියක් නැහැ. පිහිටන්නේ නැහැ. පෙනෙන්නේ පෙනෙන්න හේතු යෙදෙන නිසා. මේ බව පෙනෙන්නේ නැත්තේ නුවණ නැති නිසා. මෝඩකමට ඒක භාර ගන්නවා. යං කිංචි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං - මේ සිද්ධිය තේරුම් ගැනීම මයි මාර්ගයට වැටුනා කියන්නේ. ඵයාට තමයි මාර්ගය වඩන්න පුළුවන්.

අපි වචන දෙන හැම එකක්ම ලෝකයට අයිති සංඛත ධර්ම. ලෝකෝත්තර දක්මේදී දෙයක් කියලා පනවන්න බැහැ. ලෝකයට අයිති දේවල් සංස්කාර. සංස්කාර වල ලක්ෂණය තමයි අනිච්චාති. අනිච්චාති කියන්නේ පිහිටවන්න බැරිකම මයි. දෙයක් කියලා පනවන්න බැහැ. අපට මෙච්චර කල් ලෝකයට අයිති දේවල් තියෙනවා. ඒක අපේ වැරදි විශ්වාසය නිසා, මෝහය නිසා තියෙනවා කියලා හිතනවා මිසක් ඇත්ත තත්වය ඒක නෙවෙයි. ඇත්ත තත්වය

තමයි මේ පටිච්ච සමුප්පන්න බව. පටිච්ච සමුප්පන්න බව දකිනවා කියන්නේ අනිත්‍ය දකිනවා. අපි පටිච්ච සමුප්පන්න බව දකින්නේ නැහැ කියන්නේ නිත්‍ය සංඥාවේ ඉන්නේ. ඇහැ හෝ වක්කු ප්‍රසාදය හෝ රූපය හෝ ඔය ඔක්කෝම නිත්‍ය සංඥාවෙන් අපි කථා කරන්නේ. නිත්‍ය සංඥාව තියෙන නිසා තමයි ඒකට නමක් දෙන්නේ හඳුනාගන්න. පවතින නිසා තමයි අපි නමක් දාන්නේ, පවතින්නේ නැති දෙයකට නමක් දමන්නේ නැහැ. වචන නැතුව මේවා කියන්නත් බැහැ, නමුත් වචන කියන කොට අපේ පුරුද්ද හින්දා නිත්‍ය සංඥාවෙන් ගන්නවා. මේ වචන හැම එකක්ම ලෝකයට අයිති දේවල් තියන විශ්වාසයෙන් සම්මතයෙන් දාගන්න දේවල්. ලෝකයට අයිතියි කියන්නේ පවතින බව. පවතිනවා කියන්නේ අතීත, අනාගත, වර්තමාන ස්වභාවය තියනවා - ඒ කියන්නේ නිත්‍ය. නිත්‍ය කිව්වහම තේරුම් ගන්න ඒවා කාලය අඩු වුනාම අපි සමහර දේවල් වලට අනිත්‍ය කියනවා. ඒ මට්ටමෙන් නෙවෙයි, තත්පරයක් හරි - කලින් තත්පරයෙයි, මේ තත්පරයෙයි, ඊළඟ තත්පරයෙයි තිබුනා නම් ඒ කාලය තුලත් නිත්‍යයි. ඒ ප්‍රමාණය ඇති අපට තණ්හා කරන්න. අපි කැමට තණ්හා කලාට කැම දවසක්වත් තියාගන්න බැහැ. අද උදේ හදපු එක හෙට උදේ කන්න ගියොත් ඒක නරක් වෙලා. ඒ වුනාට ඔය කැමට අපි තණ්හා කරනවා. ඒ අනිත්‍ය භාවය (වෙනස් වීම) දන්නේ නැතුව නෙවෙයි, ඔය තියෙන කාලය ඇති අපට අල්ල ගන්න. එතකොට ඒ අනිත්‍ය නෙවෙයි ඔය. ඒ අනිත්‍යයෙන් නිත්‍ය භාවයක් තියෙනවා. අපට තණ්හා කරන්න කාලයක් තියෙනවා. ඒ කාලය ඇති අපට කෙළෙස් ඇති කරගන්න.

අනිත්‍ය කියන්නේ නොපිහිටන බව. ඕක තේරුම් ගන්න. නිත්‍යයේ විරුද්ධ බවයි අනිත්‍ය කියන්නේ. නිත්‍ය කියන්නේ පිහිටන බව. අනිත්‍ය කියන්නේ පිහිටවන්න බැහැ. කොහෙත්ම පිහිටුවන්න බැහැ. ඒක පටිච්ච සමුප්පන්න ස්වභාවයක් විතරයි. ඉපදෙන තැනක්වත් මැරෙන තැනක්වත් මොකක්වත් පිහිටවන්න බැහැ. විද්‍යමාන වෙනවා හේතු යෙදෙන කොට, විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ හේතු නිරුද්ධ වෙනකොට. එතකොට පිහිටුවන්න බැහැ කියන එකයි නැහැ කියන එකයි දෙකක්. අපට ඒ ගැන කථා කරන්න බැරි නැහැ. මේ සම්පූර්ණයෙන් නැහැ කියන එක නෙවෙයි. මෙහෙම දෙයක්

විද්‍යමාන වෙනවා හැබැයි ඒක නිත්‍ය කරන්න බැහැ. නැහැ කිව්වොත් උච්චේද වාදය. නැත්නම් පෙනෙන්න බැහැ නේ. නැහැ කිව්වොත් පෙනීම වෙන් නැහැ. පෙනීම නැහැ කියන මට්ටමට යන්න එපා. මේකේ හටගැනීම පෙන්වුම් කරනවා. ඒ නිසා ඇත යන බව කිව්වොත් දෘෂ්ටිගත වුනා. කච්චායන භාමුදුරුවන්ට කියනවා මේ සත්වයා හටගැනීම දකින නිසා ඇත යන දෘෂ්ටියකට වැටෙනවා. නිරුද්ධවීම දකින නිසා නැත යන දෘෂ්ටියකට වැටෙනවා. තථාගතයෝ මේ අත්ත දෙකටම වැටෙන්නේ නැතුව - උභය අත්තෙ - පටිච්ච සමුප්පාදයක් දේශනා කරනවා. ඇත කියන දෘෂ්ටියට වැටෙන්නෙත් නැහැ, නැත කියන දෘෂ්ටියට වැටෙන්නෙත් නැහැ. පටිච්ච සමුප්පාදය ඔය දෙකටම වැටෙන්නේ නැහැ. ඕකයි තේරුම් ගන්න ඕනේ. හේතු නිසා එලය. හේතු නිසා විද්‍යමාන වෙනවා. විද්‍යමාන වෙනවා කියන කොට තියෙනවා කියන්න ගියත් දෘෂ්ටිගත වුනා. නැහැ කියන්න ගියත් දෘෂ්ටිගත වුනා. තියෙනවා කිව්වත් වැරදියි, නැහැ කිව්වත් වැරදියි. නමුත් ඔය දෙකටම අනුනොවෙන පටිච්ච සමුප්පන්න බව තියෙනවා. හේතුප්‍රත්‍ය යෙදෙන කොට විද්‍යමාන වෙනවා. යෙ ධම්මා හේතුපභවා තේසං හේතුං තථාගතො ආහ.

විඤ්ඤාණයට පහළ වෙන් නැහැ විඤ්ඤාණය පහළ වෙන හේතු ටික සකස් වෙන්නේ නැත්නම්. හේතු ටික ඉවර වෙලා විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා නෙවෙයි, හේතු යෙදෙන කොට විඤ්ඤාණය විද්‍යමාන වෙනවා. චතුර ගත්තොත් චතුරේ ඡායාව විද්‍යමාන වෙනවා. එතකොට ඒ විද්‍යමාන වෙන දෙය තියනවා කිව්වොත් වැරදියි. චතුරේ පෙනෙන දෙය වෙනම එළියට ගන්න බැහැ. ගන්න බැහැ කියන්නේ හේතූන්ගෙන් තොරව අපට ඒක ගැන කථා කරන්න බැහැ. චතුරේ ඇතිවෙන ඡායාව කියන එක විද්‍යමාන වීමක්. විද්‍යමාන වෙන දෙය අපට හේතූන්ගෙන් තොරව අයින් කරන්න බැහැ. වෙනම පවතිනවා කියලා නිත්‍යභාවයක් දෙන්න බැහැ. නිත්‍යභාවයක් දෙනවා කියන්නේ හේතූන්ගෙන් තොරව අපට ඒක ගැන කථා කරන්න පුළුවන්. එළියේ ඉන්න ලේනා ගැන කථා කරනවා හේතු නැතුව. උභ හටගන්න හේතුව අපට වැඩක් නැහැ - ලේනෙක් ඉන්නවා කියනවා. එවිට ලෝකයට අනුවුනා කියලා තේරුම් ගන්න. එතකොට ඇත යන දෘෂ්ටියට වැටුනා. ඕක සාස්චත වාදය. විද්‍යමාන

වෙනවා කිව්වහම වතුරේ ඡායාව වගේ. හේතු මතමයි ඒක විද්‍යමාන වෙන්නේ. හේතූන්ගෙන් තොරව ඵලය වෙන් කරන්න හැකියාවක් නැහැ. ඕකයි පටිච්ච සමුප්පන්න බව කියන්නේ. හේතු නැත්නම් ඒක ගැන කථා කරන්න බැහැ, පිහිටන්නේ නැහැ. හේතූන්ගෙන් තොරව අපට ඒක පිහිටවන්න බැහැ. ඡායාව වෙනම අයිත් කරලා තියන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. සංඛත ධර්ම හැම එකේම ලක්‍ෂණය තමයි ඒක වෙන් කරලා කථා කිරීමේ හැකියාවක් නැහැ. විඤ්ඤාණය කියලා වෙනම දෙයක් තියෙනවා කිව්වත් වැරදියි, නැහැ කිව්වත් වැරදියි. විඤ්ඤාණය විද්‍යමාන වෙන්න හේතු ටික තියෙන තුරු විඤ්ඤාණය ගැන කථා කරන්න පුළුවන්. ඇසයි රූපයයි තියෙනවා නම් විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා. ප්‍රශ්ණය තියෙන්නේ ඇසත් රූපයත් සංඛතයි. ඇසත් පටිච්ච සමුප්පන්නයි, රූපයත් පටිච්ච සමුප්පන්නයි. පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධ වෙන පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මතා. ඇත කියන්නත් බැරි, නැත කියන්නත් බැරි පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මතා. ඒ පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මතා දෙකක් නිසා තමයි විඤ්ඤාණයක් විද්‍යමාන වෙන්නේ.

පටිච්ච සමුප්පන්නයි කියන කොට තේරුම් ගන්න ඕනේ ඇත කියන්නත් බැහැ, නැත කියන්නත් බැහැ, හේතු ප්‍රත්‍යයන් නිසා විද්‍යමාන වෙනවා. ඔය ධර්මතා දෙක නිසා විද්‍යමාන වෙනවා ආයෙත් පටිච්ච සමුප්පන්නයි විඤ්ඤාණය. එතකොට විඤ්ඤාණයත් ඇත නැත කියන්න බැහැ. විඤ්ඤාණයත් පටිච්ච සමුප්පන්නයි. ලෝකයට අයිති ඕනේ දෙයක් සංඛතයි. සංඛතයි කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පන්නයි. ඇති නම් තමයි නැති වෙන්නේ. ඇත කියලා හිතන්නත් එපා, ඇත කියලා හිතන්නේ නැති වුනාම නැති කරන්න ඕනේ නැහැ. තියෙනවා නම් නේ නැති කරන්න ඕනේ. තියෙනවා කියන එකත් දෘෂ්ටියක්, නැත කියන එකත් දෘෂ්ටියක්. නැති කරන්න යන්න එපා. ඡානතො පසුතො - අවබෝධයක් තියෙන කෙනාටමයි ආශ්‍රව ප්‍රභාණයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. න අජානතො න අපසුතො - නොදන්න නොදකින කෙනෙකුට නෙවෙයි. (සබ්බාසච්ච සුත්‍රය) බුදුදහමක් අහපු දකපු කෙනෙකුටමයි සෝවාන් ඵලයක් ගැන කථා කරන්න පුළුවන්. පටිච්ච සමුප්පාදය තමයි දහම. පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් තොර, දහමෙන් තොර මාර්ගඵලයක් නැහැ.

දුකයි, දුකක සමුදයයි, නිරෝධයයි, මාර්ගයයි කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පන්න බව. දුකයි, දුකක සමුදයයි කියන්නේ හටගන්න හැටි. සමුදයයි, නිරෝධයයි කියන්නේ නිරුද්ධ වෙන පැත්ත. හටගන්න පැත්තයි, නිරුද්ධ වෙන පැත්තයි. ඒ දෙපැත්තකින් ඕක දකින්න පුළුවන්. සමුදය හරියට දකින කෙනාටයි දුක පිහිටන්නේ නැත්තේ. තියෙන දුක නැති කරන්න යනවා නෙවෙයි. තියෙන දුක නැති කරන්න බැහැ. කොච්චර භාවනා කලත් තවම වයසට යනවා, ලෙඩ වෙනවා, නොයෙක් දුක් විඳින්න වෙනවා. ඒවා නැති වෙන්නේ නැහැ.

සාමාන්‍යයෙන් හිතේ ඇතිවෙන වෛතසික තමයි නාම කියන්නේ. සිතේ ඇතිවෙන සිතිවිලි. චිත්ත කියන එක විඤ්ඤාණයටයි දමන්නේ. විඤ්ඤාණයි, නාමරූපයි. වේදනා, සංඥා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර, ඒකාග්‍රතා, ජීවිත ඉඤ්ජයට මේ සේරම වෛතසික. සිතේ ඇතිවෙන ලක්ෂණ ටිකකට තමයි ඔය නාම ධර්ම කියන්නේ - වෛතසික. වෛතසික ඇතිවෙන්නේ රූප ගැනමයි. චිත්ත, වෛතසික, රූප - ඕක තමයි ලෝකය. ඔය ටිකේ නිරුද්ධ වීම නිවන. චිත්ත, වෛතසික, රූප කියන්නේ ඔක්කෝම සංඛත ධර්ම. පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්ම. හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න ඒවා. නිවන අසංඛතයි. නිවන හේතුප්‍රත්‍යයෙන් නෙවෙයි හටගන්නේ. එතකොට තියෙන දුක නැතිකරලා ලබන නිවනක් නෙවෙයි. එහෙම වුනොත් හේතුඵලයි නේ. දුකේ නූපදින බවමයි නිවන. අනිච්ච සංඥාව කියන්නේ සමුදය දකින එකමයි. රූපය මේකයි, සමුදය මේකයි, අත්ථඛ්‍යමය මේකයි - මෙවැනි කෙනා අනිත්‍ය සංඥාව වඩනවා. භාවිතා බහුලිකතා. අපි කරන්නේ රූපයක් තියෙනවා, ඔය රූපය වෙනස් වෙනවා, ඇහැ තියෙනවා ඒ ඇහැ වෙනස් වෙනවා, ඒ නිසා අනිත්‍යයි කියනවා. ඕක බුදු දහම නෙවෙයි. ඕක වඩන අයට හිතෙන්නේ ඇහැ අනිත්‍යයි, ඇහැ තියෙනවා, ඕක වෙනස් වෙනවා නේ, කවදා හරි පෙනෙන්නේ නැතුව යනවා නේ. ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගය නෙවෙයි, පූර්ව ප්‍රතිපදාව.

ධර්මය ගලප ගන්නේ කොහොමද කියලා බලන්න වුනත් නුවණක් ඕනේ. ලෝකෝත්තර නම් මෙහෙම වෙන්න ඕනේ කියලා යම්කිසි අවබෝධයක් එනවා. අපි කලින් හිතාගෙන හිටිය එක වෙන්න බැහැ. ඒක ඇත්ත නම් දැනටම රහත් වෙලා තියෙන්න ඕනේ. එහෙම නොවෙලා නම් මොකක්දෝ අඩුවක් තියෙනවා කියන තැනින් ධර්මය

හොයන්න ඕනේ. ඇයි බුදුහාමුදුරුවෝ මේක පෙර නොඇසූ විරු ධර්මතාවයක් කියලා කිව්වේ? ගැඹුර මොකක්ද? පටිච්ච සමුප්පාදය බුද්ධ වචනය අනුව බොහෝම ගාමිහීර දෙයක්. ගැඹුරයි කියන්නේ දකින්න බැහැ නෙවෙයි. එහෙම අධෛර්ය වෙන්න දෙයක් නෙවෙයි. රහතන් වහන්සේලා ඔව්වර බිහි වුනා නම්, මාර්ගඵල ලාභීන් ඔව්වර බිහි වුනා නම් මේක සාමාන්‍ය චීර්ය තියෙන, බුද්ධිය තියෙන කෙනෙකුට දකින්න බැරි දෙයක් වෙන්න බැහැ. පොඩි ලමයි, වයස 90, 120 වයසට ගිය අයත් අවබෝධ කරගන්නා නම් අවබෝධ කරගන්න බැරි දෙයකුත් නෙවෙයි. දකින විදියේ මොකක්දෝ අඩුවක් තියෙන නිසයි මේ ප්‍රශ්නය. හරි ක්‍රමයද කියලා දැනගන්නේ අවබෝධ කරගන්න දවසට.

නිවන් මාර්ගයේදී හරි වැරදි කථාවක් නැහැ. ලෝකයට අයිතිද, ලෝකෝත්තරද කියන එක විතරයි තියෙන්නේ. ලෝකයට අයිති හරි වැරදි දෙකක් තියෙනවා. ඒවා එන්නේ පූර්ව ප්‍රතිපදාවේදී. ලෝකයට අයිති ප්‍රතිපදාව වඩන එක කාටවත් කියන්න බැහැ වැරදියි කියලා. ඒක අවශ්‍යයි. නමුත් ලෝකෝත්තර මාර්ගය එක්ක කථා කරන කොට ලෞකිය සම්මා දිට්ඨිය ආර්ය මාර්ගය නෙවෙයි. එහෙම කියනවා මිසක් පූර්ව ප්‍රතිපදාව වැරදියි කියලා කාටවත් කියන්න බැහැ. කියන්න පුළුවන් එකම දෙය යමක් ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියෙන් කරන වැඩක්ද නැත්ද කියලා. භාවනා කරන කෙනා උසස්, එහෙම නොකරන කෙනාට වඩා. කිසිවක් මෙනෙහි කරන්නේ නැති කෙනාට වඩා එයා උසස්. එයා සුගතිගාමී වෙනවා. නමුත් සෝවාන් වෙයිද කියන එක වෙනම ප්‍රශ්නයක්. පූර්ව ප්‍රතිපදාව වැඩෙනවා. එහෙම වඩන කෙනාට ධර්මය ඇහුනොත් අවබෝධ කරගන්නවා. ඒක නොකරන කෙනාට වඩා එයාට ශක්තියක් තියෙනවා අවබෝධ කරගන්න. ඒ නිසා මේක හරිද වැරදිද කියන එක තීරණය කරන්න අපට ශක්තියක් නැහැ. බුදුකෙනෙක්ට කියන්න පුළුවන් නමුත් අපට එහෙම හැකියාවක් නැහැ. අපට කියන්න පුළුවන් අපි දන්න ධර්මය අනුව ආර්ය මාර්ගයද නැත්ද කියන එක විතරයි. පූර්ව ප්‍රතිපදාවද නැත්ද. ආර්ය මාර්ගය ගැන හොයන කෙනාට පූර්ව ප්‍රතිපදාවේ සියල්ලම ලෝකයට අයිති කාරණා. පූර්ව ප්‍රතිපදාව තියෙන කෙනාට

තමයි ආර්ය ප්‍රතිපදාව වැටහෙන්නේ, සම්මාදිට්ඨිය ඇති කරගන්න පුළුවන්. සම්මාදිට්ඨිය නැත්නම් ආර්ය මාර්ගය වැඩෙන්නේ නැහැ.

රූපය වෙනස් වෙනවා, අනිත්‍යයි කියන එක නිවන් මාර්ගය නෙවෙයි නමුත් ඒක පූර්ව ප්‍රතිපදාවේදී කරන්න ඕනේ භාවනාවක්. ශරීරය වෙනස් වෙනවා කියලා බලන එක බොහෝම හොඳ භාවනාවක්. කෙළෙස් තුනී කරගන්න පුළුවන්. ඒක අවශ්‍යයි. ඒ තුනී කරන්නේ නිවරණ ධර්ම. ඒ දුරුකිරීම අවශ්‍යයි මනස පැහැදිලි කරගන්න, ධර්මය දකින්න. පටිච්ච සමුප්පාදයට එනකොට සමුදය නිසා හටගන්නවා, සමුදය නැත්නම් නිරුද්ධයි, පිහිටන්නේ නැහැ. දෙයක් තියෙන තුරු විතරයි දෙය ගැන විස්තර කරන්න පුළුවන්. සමුදය දූකලා නිරෝධය දකින කොට අපි කථා කරන දේවල් වචන ගොඩක් විතරයි. ඒවා අදාළ නැහැ. ලෝකයට අයිති මට්ටමින් කථා කරපු එකක්වත් අදාළ නැහැ ලෝකෝත්තර දැක්මේදී. පටිච්ච සමුප්පන්න බවමයි දකින්න ඕනේ. යං කිංචි සමුදය ධමමං සබ්බං තං නිරොධ ධමමං - හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දේ හේතු නිරුද්ධ වන විට නිරුද්ධයි. නිවනේදී ඉර හඳ තාරකා කිසිවක් පිහිටන්නේ නැහැ. හවහෝග, යානවාහන, දරුමල්ලෝ කිසිවක් පිහිටන්නේ නැහැ. පිහිටන්නේ නැති දෙයක් ගැන කථා කළාට වැඩක් නැහැ. මමත් පිහිටන්නේ නැහැ. ඉපදුන මම, මැරෙන මම මේ කිසිවක් යෙදෙන්නේ නැහැ. එතකොට මැරෙන මම කොහේද යන්නේ, ඉපදෙන මම කොහේ ඉඳලද එන්නේ කියන ඒවා එකක්වත් අදාළ නැහැ.

අනිච්ච කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පන්න බව. හේතුවල දහම. මේ මොහොත කියන එකෙන් ගැඹුරක් තියෙනවා. මොකක් හරි තියෙනවා නම් ඒක හටගත්තේ ඇයි කියලා බලන්න. ඒක තමයි වැඩිම කියන්නේ. එතනමයි නිරෝධය - පිහිටන්නේ නැති බව. නිත්‍ය කියන්නේ පිහිටන බව, අනිත්‍ය කියන්නේ නොපිහිටන බව. ලෝකයට අයිති සැප තියෙන්නේ නිත්‍ය බවේ. අපි සැපක් බලාපොරොත්තු වෙනවා නම් ඒක බලාපොරොත්තු වෙන්නේ ඒක පිහිටවලා. එහෙම පිහිටන්නේ නැත්නම් අර බලාපොරොත්තු වන සැප නැහැ. කැමති දෙය නොලැබෙනවා කියන්නේ දුකයි. බලාපොරොත්තු වන සැප මුළාවකින් නම් බලාපොරොත්තු වුනේ මුළාව නැතිවෙන කොට ඒ

සැපට අර්ථයක් නැති වෙනවා. අපි මූලාවෙන් සැප බලාපොරොත්තු වෙනකල් දුක විඳින්නේ. ලෝකයේ ඉන්නවා කියන්නේ දුක් විඳිනවා.

ලෝකය පවතින්නේ දුක මතයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඒ නිසයි. දහමේ හැම වචනයකම ගැඹුරු තේරුම් තියෙන්නේ. බුද්ධ දේශනාව කොතැනකවත් නොගැලපෙන්නේ නැහැ. අපි තේරුම වරද්ද ගත්තොත් තමයි නොගැලපෙන්නේ. අපි සාකච්චාවේ මූලින් කිව්වේ සමහර දේවල් අනිත්‍ය වෙනකොට සැපයි, සමහර දේවල් අනිත්‍ය වෙනකොට දුකයි කියලා. ඒ දහම දකින්නේ නැති කමේ අඩුව මිසක් දහමේ අඩුවක් නෙවෙයි. යද නිව්වං තං දුක්ඛං කිව්වා නම් ඒක එහෙමම තමයි. අපි ලෝකෝත්තර දහම දුක්කේ නැහැ. සමුදයයි අත්තංගමයයි දකින්න ඕනේ. එහෙම දකින කොට ඔය ප්‍රශ්න එකක්වත් එන්නේ නැහැ. අපි පටලවාගෙන ඉන්න ප්‍රශ්න එකක්වත් යෙදෙන්නේ නැහැ ඕක ගලපා ගත්තොත්. 'මොකක් හරි' කියන කොට ඒක ලෝකයට අයිති දෙයක්. නිත්‍ය කියලා හිතන දෙයක්. පිහිටවපු දෙයක්. පිහිටවපු දෙය ලෝකයට අයිතියි. ලෝකයට අයිති දෙයෙහි ස්වභාවය තමයි අනිත්‍යයි, පිහිටන්නේ නැති ස්වභාවය. ඒ නිසා දුකයි. නැති දෙයක් තියෙනවා කියලා අඬ අඬා අර ඉර හඳ ඉල්ලලා කෙනෙක් ඇඬුවා වගේ. අපිත් නැති දේවල් තියෙනවා කියලා අඬ අඬා ඉන්නවා. පිහිටන්නේ නැති, ලෝකයට අයිති දේවල්. ඒවායේ තමයි සැපය තියෙන්නේ කිය කියා ඒවාම ඕනේ කියලා දුක් විඳිනවා. ඒවායේ අනිත්‍ය බව දකින්න ඕනේ. පිහිටන්නේ නැති බව. අනිත්‍ය බව කියන කොට වෙනස්වෙන බව නෙවෙයි. ඊට වඩා ගැඹුරු දුක්මක් එන්න ඕනේ. සමුදය නිසා හටගත්ත දේවල් සමුදය යෙදෙන්නේ නැත්නම් පිහිටන්නේ නැහැ. ඒ වගේ දුක්මක් ගන්න උත්සාහ කරන්න ඕනේ. වෙනස් වෙනවා කිව්වහම ලෝකයට අයිති කරලා. එතකොට ලෝකයට අනුවෙලා ඉවරයි. ඒ වෙනස් වෙනවා කියලා බලන එක කෙළෙස් අඩුකරගන්න කරන පූර්ව ප්‍රතිපදාව. ඒක නිවන් මාර්ගය නෙවෙයි. ඒකෙන් කෙළෙස් අඩුවුනු මනසින් ඊළඟට දකින්න ඕනේ ඒක පිහිටියේ මේ සමුදය යෙදුනු නිසයි. මේ සමුදය නැත්නම් පිහිටන්නේ නැහැ.

සම්මා දිට්ඨිය ඇතිව ත්‍රිලක්ෂණය වඩන කොට ඒක ආර්ය මාර්ගය. සම්මා දිට්ඨිය නැතුව ත්‍රිලක්ෂණය වඩන කොට ලෝකයට

අයිතියි - පූර්ව ප්‍රතිපදාව. අනිච්චසංඝ්ඤා සූත්‍රයේ ලෝකෝත්තර වෙන විදිය පෙන්නුම් කරනවා. මෙහෙම අනිච්ච වැඩුවොත් මේ කෙළෙස් අඩුවෙනවා කියලා පෙන්වනවා. එතන අහනවා කවරාකාරයෙන් වඩන අනිච්ච සංඥාවද කියලා. රූපය මෙයයි, රූප සමුදය - රූපය හටගන්නේ මෙහෙමයි. රූපයේ අත්තංගමය මේකයි. මේ අනිච්ච සංඥාව වඩන කෙනාට මේ ප්‍රතිඵල ලැබෙනවා. එහෙම වඩන්නේ නැති කෙනාට, වෙන විදියකට අනිත්‍ය වැඩුවට ඒ ප්‍රතිඵල ලැබෙන්න විදියක් නැහැ. ලෝකයට අයිති මට්ටමෙන් වඩන එකෙන් ලෝකයට අයිති කෙළෙස් ටිකක් යටපත් කරගන්න පුළුවන්. ඒ යටපත් කිරීම උදව් වෙනවා මේ අවබෝධය ගන්න. නමුත් ඒකෙන් විතරක් අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ. එහෙම කෙනා ධර්මය අහලා නුවණින් දැක්කොත් විතරයි අවබෝධ වෙන්නේ.

දුක නුපදින ගතියමයි නිවන කියන්නේ (නැවත උපදින්නේ නැති ගතිය). තියෙන දුක නැතිකිරීම නෙවෙයි. රහතන් වහන්සේ නැවත ඉපදීම නැති කළා. උපදින ගතිය දුක, නුපදින ගතිය නිරෝධය. උපදින්නේ මොනවද - සතර මහා ධාතු, එහෙම නැත්නම් පංච උපාදාන ස්කන්ධ. ඉපදීම කියන්නේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ඉපැද්දවීම - කන්ධානං පාතුහවො ආයතනානං පටිලාභො අයං චූච්චති ජාති - ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීම උපත - මේකයි ජාතිය කියන්නේ. ස්කන්ධ ඉපදුනා කිව්වත්, ආයතන ඉපදුනා කිව්වත් ඉපදීම - ජාතිය. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ඉපදුනා කිව්වත්, ආයතන - ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය ඉපදුනා කිව්වත් ඔය දෙකෙන්ම එකම සිද්ධිය වෙනස් විදියකට විස්තර කිරීමක්. රූපයක් නැත්නම් ආයතනයක් ඕනෙද? රූපයක් අත්දකින්නමයි ආයතනයක් ඕනේ වෙන්නේ. රූප ඉපදෙන්නේ නැත්නම් ආයතන උපදින්න බැහැ. සළායතන ඕනේ වෙන්නේ ලෝකයට අයිති දේවල් අත්දකින්න විතරයි. ඇහෙන් දකින්නේ ලෝකයට අයිති රූප, කනෙන් අහන්නේ ලෝකයට අයිති ශබ්ද. ලෝකය කියන්නේ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන. ස්කන්ධ පැත්තෙන් බැලුවත් මේක අවබෝධ කරන්න පුළුවන්, ආයතන පැත්තෙන් බැලුවත් අවබෝධ කරන්න පුළුවන්, ධාතු පැත්තෙන් බැලුවත් අවබෝධ කරන්න පුළුවන්. ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන එකක් පිහිටියොත් අනිත් ටිකත් පිහිටනවා. පිහිටියේ නැත්නම් එකක්වත්

පිහිටන්නේ නැහැ. සමුදය යෙදුනොත් පිහිටනවා, සමුදය යෙදුනේ නැත්නම් පිහිටන්නේ නැහැ. නිරුද්ධයි. ඒ එක එක විදියට මෙනෙහි කරන්න කියන්නේ ඔය එකකින් හරි අවබෝධය ආවොත් ඔක්කොම අවබෝධ වෙනවා. කොහෙන් හරි අවබෝධයක් ගත්තොත්, එකක් අවබෝධ කළොත්, සේරම අවබෝධ වෙනවා. එක ආයතනයක් හරියට අවබෝධ කරගත්තොත් ආයතන හයම අවබෝධ වෙනවා. එහෙම වාසියක් තියෙනවා. හුඟක් තිබුණාට අමාරුවෙන් හරි එක ආයතනයක් තේරුම් ගත්තොත් - ඇහෙන දැකීම කියන එක තේරුම් ගත්තොත් ඇසීම තේරුම් ගත්තා වෙනවා. ගඳ සුවඳ දැනීම තේරුම් ගත්තා වෙනවා. මේ ආයතන පහ තේරුම් ගන්න කොට මනායතනයක් තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඔය හැම තැනම එකම විදියටයි අපි රැවටෙන්නේ, එකම ක්‍රියාකාරිත්වය. එක තැනක මුළාව කඩා ගත්තොත් හරි. මුහුදේ වතුර ලුණු රසයි කියලා බලන්න හැම තැනින්ම බොන්න ඕනේ නැහැ. එක තැනකින් බිච්චා නම් හරි. ඒ වගේ දෙයක්.

ස්කන්ධ, ධාතුන්ගෙන් තොරව ආයතනයක් ගැන කථා කරන්න බැහැ. ඒවා එකට විද්‍යමාන වෙන පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මතා. මේ සේරම සංඛතයි, පටිච්ච සමුප්පන්නයි. හේතු ප්‍රත්‍යයන් නිසාමයි විද්‍යමාන වෙන්නේ. හටගන්නවා කියන කොට තියෙනවා කියන අදහස ගන්න පුළුවන්. ඇත යන දෘෂ්ටියට වැටෙන්නක් බැහැ. හේතුප්‍රත්‍ය නැත්නම් විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ. අපේ මුළාව නිසාමයි ඒවා වෙනම තියෙනවා කියලා හිතෙන්නේ. එළියේ තියෙන දෙයක් දැක්කා කියන්නේ ලෝකයට අයිති දැක්ම. ලෝකෝත්තර දැක්මේදී එහෙම කථා කරන්න බැහැ. කොහේ හරි තියෙනවා කිව්වා නම් ලෝකයට අහුවෙලා. අපි දකින්න ඕනේ එහෙම තියෙනවා කියලා විද්‍යමාන වීමක් තියෙනවා නමුත් ඒක පටිච්ච සමුප්පන්නයි.

සංඥාව මිරිඟුවකට උපමා කරනවා. අපට ඇත්ත වගේ පෙනෙනවා ඒ වුනාට ඒක මිරිඟු මට්ටමක් විතරයි. එළියේ තියෙනවා වගේ හිතනාට අනිත්‍ය බව - පිහිටන්නේ වත් නැහැ. තියෙනවා කියලා කියපු ගමන්ම පැවැත්ම දුන්නා. පිහිටීම දුන්නා. එතකොට නිත්‍ය සංඥාවට වැටුනා. විපල්ලාස. සංඥාව මිරිඟුවක් වුනාම අපි නිත්‍ය සංඥාවට දමන්නේ නැහැ. මිරිඟුවේ පෙනෙන වතුර අපි නිත්‍ය කරන්නේ නැහැ. මොහොතක්වත් පවතින වතුරක් ගැන කථා

කරන්නේ නැහැ. මිරිඟු ස්වභාවය කියන කොට අනිත්‍ය දකිනවා. පිහිටවන්නේ නැහැ. නිමිත්ත කියන්නේ පිහිටන ගතියකට. ඒ දෙය මතක් කරගන්න සටහන. තියෙනවා කියන දෙයක් මතක් කරගන්න දාගන්න සටහන තමයි නිමිත්ත. නිමිත්තක් මතක් කරගන්න සංඥාවක් ඕනේ. වෙන් කරගන්න ඕනේ. නැත්නම් නිමිති ගොඩක් තියෙන කොට කොයි එකද මතක් කරගන්නේ? වෙන් කරගන්නේ සංඥාවෙන්. නම් දෙන්නේ ඒක වෙන් කරගන්න. මේ ආකාරයේ දෙයකට අපි මේ නම දානවා. එතකොට ඒක වෙන් කරගන්න පුළුවන්. ඒ සංඥාවක් දෙන්නේ. අනිත් දේවල් වලින් වෙන් කරගන්න උදව් වෙන දෙයට තමයි සංඥාව කියන්නේ. රූප සංඥාව කියන කොට අනිත් රූප වලින් මේ රූපය වෙන් කරගන්නවා. ශබ්ද සංඥා කියන කොට අනිත් ශබ්ද වලින් මේ ශබ්දය වෙන් කරගන්නවා. සංඥාවට ඉංග්‍රීසියෙන් සිග්නල් කියලා කියන්න පුළුවන්. පාට පෙනෙන කොටම ඒකට අදහසක් වෙන් කරගන්නවා. රතුපාට නම් නවතින්න ඕනේ. රතුපාට සංඥාවක් විතරයි. ඒක සම්මතයට දාගන්නවා හැමෝම මෙහෙම කරන්න ඕනේ කියලා. වෙන රටක රතුපාටට යන්න කියලා උගන්වලා තිබුණොත් අපට ඒක වැරදි කියන්න බැහැ. ඒක අපේ එකට වඩා වෙනස්.

අපි බලන්න ඕනේ ආර්ය මාර්ගයද නැත්ද කියන එක. ඒක තමයි බුදු කෙනෙක් පෙන්වන්නේ. පටිච්ච සමුප්පාදයද නැත්නම් මේ දෘෂ්ටියක්ද කියන එක. තථාගතයෝ ධර්මය දේශනා කරන්නේ දෘෂ්ටීන්ට වැටෙන්නේ නැතුව. ඇත කියන එකත් දෘෂ්ටියක්. නැත කියන එකත් දෘෂ්ටියක්. ඒ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීමක් නෙවෙයි. දෘෂ්ටි නිසා තමයි සසරේ යන්නේ. දෘෂ්ටි අතහැරීම තුලින් තමයි ලෝකයෙන් මිදෙන්නේ. නාමරූප වරදවා ගැනීම තමයි දෘෂ්ටිගත වීමට හේතුව. නාමරූප නිසාමයි විඤ්ඤාණය පිහිටන්නේ. නාමරූප නිසාමයි සළායතන පිහිටන්නේ. නාමරූපයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්නේ නැතිකම තමයි වැරද්ද. නාමරූප කියන්නේ මොනවාද කියලා හිතාගෙන ඉන්න එක අනුව තමයි උත්තර දෙන්න පුළුවන්. නාමරූප කිව්වහම මට අනිත් පැත්තට අහන්න වෙනවා මොකක්ද නාමරූප කියලා අදහස් කෙරුවේ කියලා. වචන වලින් කියන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. මොකක් හරි වචනයක් කිව්වහම අනිත්

පැත්තට අහන්න වෙනවා ඒකෙන් මොනවද අදහස් කෙරුවේ කියලා. මේක තම තමන්ට තියෙන දෙයක් මේ වචන වලින් කියන්න බැහැ. මේ ප්‍රඥප්ති ගොඩක්, පනවන දේවල් ගොඩක්. ප්‍රඥප්ති තියෙන්නේ සම්මතයේ. එතකොට තේරුම් ගන්න දැකීම, ඇසීම, දැනීම, දැනගැනීම කියන ඒවා ප්‍රඥප්ති නෙවෙයි. ඒවා සත්‍ය. ඒවා නිසා අපි දේවල් පනවනවා. ඒ පැනවීම් සියල්ලම ප්‍රඥප්ති, ලෝකෙට අයිති දේවල්. රූපයක් කිව්වත් දෘෂ්ටියක්, නාමයක් කිව්වත් දෘෂ්ටියක්, නාමරූපයක් කිව්වත් දෘෂ්ටියක්, ඉතින් අපි එක එක දෘෂ්ටි වලට පනිනවා. පටිච්ච සමුප්පන්න බවයි, ඒවායේ ඇත්ත ඇති හැටියි දකින කල් අපි ඔය දේ කර කර ඉන්නවා.

විඤ්ඤාණයෙන් කරන මායාව නිසා තමයි නාමරූපයෙහි ඇත්ත ඇති සැටියට පෙනෙන්නේ නැත්තේ. ඇත්ත ඇති සැටියට දැක්කා නම් විඤ්ඤාණයට නාමරූපය නිසා පනවන රූපය අනිදස්සනයි. පිහිටන්නේ නැහැ. නොපිහිටන තත්වය දැකින්න තමයි අනිච්ච සංඥාව වඩන්න තියෙන්නේ. ඒ නිසා මේ අනිච්ච සංඥාව තේරුමක් ඇතුළු වඩන්න ඕනේ කියලා හොඳට අවබෝධ කරගන්න.

*****